

Matica

broj

no.

7

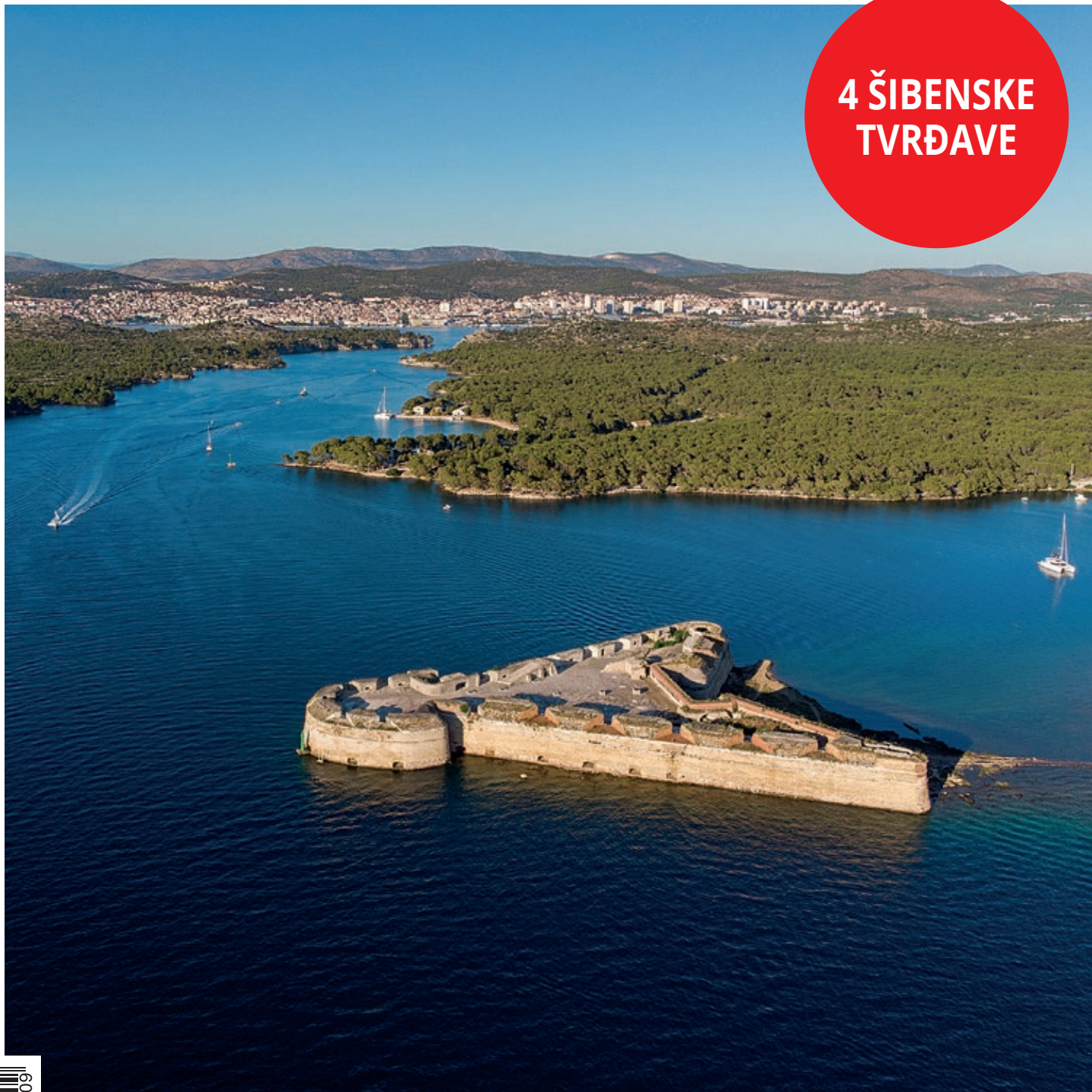
srpanj

july

2022.

MJESEČNA REVIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA MONTHLY MAGAZINE OF THE CROATIAN HERITAGE FOUNDATION

4 ŠIBENSKE
TVRĐAVE

9 771330 214009

UČKA – PONOSNA ČUVARICA ISTRE I KVARNERA

Posjetite stranice web portala
Hrvatske matice iseljenika!

www.matis.hr

Web stranice
HMI čitaju se diljem
svijeta, dostupne su na tri
jezika (hrvatski, engleski,
španjolski) i bilježe stalan
porast posjećenosti.

Budite korak ispred ostalih i predstavite se hrvatskim iseljeničkim zajednicama, uglednim poslovnim Hrvatima u svijetu i njihovim partnerima.

Oglašavajte na web portalu Hrvatske matice iseljenika!

Internet marketing HMI osmislio je nekoliko načina oglašavanja:

■ BANERI ■ SPONZORIRANI ČLANAK ■ SPONZORIRANE RUBRIKE

Odjel za marketing i promociju HMI - Ivana Rora

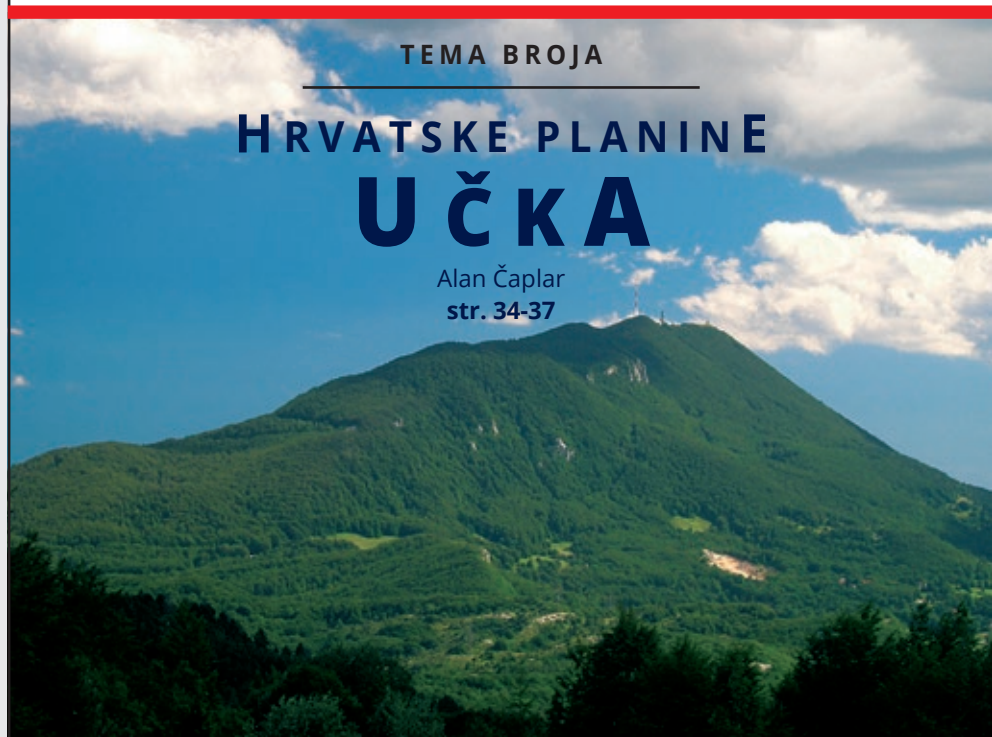
tel. (+385 1) 61 15 116 ■ fax. (+385 1) 61 11 522

mob. 099 61 15 116 ■ E-mail: marketing@matis.hr

TEMA BROJA

HRVATSKE PLANINE UČKA

Alan Čaplar
str. 34-37

Kolumne

- 8**
Globalna Hrvatska
Vesna Kukavica
- 25**
Jezični podsjetnik
Sanja Vulić
- 40**
Hrvatsko planinsko bilinstvo
Darko Mihelj
- 44**
Klikni – Idem doma!
Vesna Kukavica
- 62**
(S)kretanja
Šimun Šito Ćorić

- 4** Savjet Vlade za Hrvate izvan RH
- 6** Polarni kruzer i Nevera
- 7** 8,5 milijuna kn programima manjina
- 9** Iseljenička lirika u Rimu
- 10** Konferencija Meeting G2
- 12** Večernjakova Domovnica
- 14** Hrvatski iseljenički kongres
- 16** Susret Malinska – Pinkovac
- 17** Dani hrvatskoga pučkog teatra
- 18** Kulturno-vjerska baština Hrvata BiH
- 19** 30 godina projekta Eco Heritage Task Force
- 20** “Molierade” Nicolasa Raljevića
- 22** Urbanitet kao konstanta hrvatske kulture
- 26** Inicijativa za proglašenje Dana hrvatske zastave
- 28** “Nazor” za životno djelo Hrvoju Hitrecu
- 30** Četiri šibenske tvrđave
- 38** Povijesna razmišljanja o Učki
- 48** Hrvatska vina u Kanadi
- 50** Dan hrvatske diplomacije
- 52** Lektorat u Pragu
- 54** Kult Zrinskih u Lendavi
- 55** Braća Seljan ponovo putuju zemljama J. Amerike
- 58** Iz Reutlingena i Tübingena u Molize
- 59** Singrice
- 60** In memoriam: fra Gracijan Biršić i prof. Peter Hill
- 64** Crorama
- 66** Croport

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION

Običnom poštom / *regular mail*:
Hrvatska / Croatia 100 kn
ostale europske države /
other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / *airmail*:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države /
other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /

FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:

IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Radnička cesta 50

ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA /
DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):

IBAN: HR80 2390 0011 1000 21305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju Maticu jer
Matica je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / *Name and surname*

Adresa / *Address*

Grad / *City*

Država / *State*

Pošt. broj / *Zip Code*

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / *Date*

Manjine ne mogu biti "teret" proračunu

Premijer je, uz ostalo, najavio da će Vlada nastaviti podržavati projekte poput Hrvatske kuće u Subotici ili izgradnje kazališta i bolnice u Mostaru, te da će u nadolazećem proračunu dodatno povećati sredstva za iseljeništvo

Dvodnevna sjednica Savjeta održana je u Zagrebu

Tekst: Uredništvo (izvor: HINA, www.hrvatiizvanrh.hr, www.vlada.hr)

Foto: HINA, Vlada

Savjet Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske pomaže Vladi u kreiranju i provedbi politike, aktivnosti i programa u odnosu na Hrvate koji žive izvan granica Hrvatske, a čine ga najugledniji predstavnici hrvatskih zajednica iz cijeloga svijeta i predstavnici najznačajnijih institucija u Republici Hrvatskoj. Savjet ukupno ima 82 člana, od toga je 26 članova odabrano prema položaju iz ministarstava i važnih institucija RH, 10 je predstavnika BiH, hrvatske manjinske zajednice predstavlja 17 osoba, dok iseljeništvo zastupa ukupno 29 članova Savjeta. Prva sjednica ovoga, trećega, četverogodiš-

njega saziva Savjeta održana je u Zagrebu, 7. i 8. srpnja.

Na prvu sjednicu trećega saziva u Zagreb je stiglo 55 predstavnika hrvatskih zajednica iz cijeloga svijeta. Na otvaranju sjednice, na kojoj se radilo na preporukama Vladi RH za poboljšanje statusa iseljene Hrvatske, sudjelovali su i premijer Andrej Plenković i ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman. Plenković je doprinos Hrvata izvan Hrvatske ocijenio "izrazito važnim", naglasivši da on pomaže i ekonomskom razvoju zemlje. Premijer

Predsjednik trećega saziva Savjeta Vlade je Ivan Guban, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Mađarske.

je pred Hrvatima iz svijeta govorio o hrvatskom položaju danas, spomenuvši ulazak u Schengen i eurozonu početkom iduće godine, otvaranje Pelješkog mosta, nabavci višenamjenskih borbenih zrakoplova i dobrom odgovoru gospodarstva na koronakrizu.

KOOPERATIVNE METODE, NE KONFLIKTNE

Pozvao je predstavnike iseljeništva da pomognu Vladi u smjernicama ako imaju pozitivna iskustva iz zemalja u kojima žive. Najavio je da će Vlada nastaviti podržavati projekte poput Hrvatske kuće u Subotici ili izgradnje kazališta i bolnice u Mostaru, te da će u nadolazećem proračunu dodatno povećati sredstva za iseljeništvo. Govorio je i o statusu Hrvata u Bosni i Hercegovini, rekavši kako Vlada želi raditi na stvaranju povjerenja s Bošnjacima u toj zemlji jer se položaj Hrvata može poboljšati "samo kooperativnim metodama, ne konfliktnim".

Govorio je i o politici prema manjinama, rekavši kako one ne mogu biti "teret" proračunu i hrvatskoj vlasti jer je uključenost manjina "signal razvijene demokracije".

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas izdvojio je kao najveće iskorake u prošlom sazivu Savjeta novi Zakon o stjecanju hrvatskog državljanstva, "jedan od najuključivijih na svijetu", koji je stupio na snagu 1. siječnja 2020. godine nakon kritika iseljeništva na njihov pravni tretman.

Spomenuo je i uvođenje posebnih kvota za upis iseljenika na hrvatska sveučilišta, čime se afirmira hrvatsko ob-

Članovi Savjeta Mijo Marić, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika i Pavo Zubak, predsjednik Udruge Hrvata BiH Prsten

razovanje te se stvaraju "trajne, autentične veze" s hrvatskom domovinom.

Prvi dan rada Savjeta bio je i konstituirajuća sjednica na kojoj je, s mandatom od četiri godine, izabrano novo vodstvo. Predsjednik trećeg saziva Savjeta Vlade je Ivan Gugan, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Mađarske, dok su potpredsjednici ovoga savjetodavnog tijela Vlade Milijana Glamuzina, predstavnica za Bosnu i Hercegovinu, Jasna Vojnić, predstavnica za hrvatsku nacionalnu manjinu, Goran Strniša, predstavnik za europsko iseljeništvo te Zvonimir Aničić, predstavnik za prekoceansko iseljeništvo.

ZAJEDNO NALAZIMO RJEŠENJA

Nakon završenoga izbornog postupka, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas uputio je čestitke i riječi potpore novoizabranima te istaknuo: "Ova nova energija djeluje obećavajuće i vjerujem da ćemo kvalitetno i uspješno surađivati u razvoju odnosa hrvatske države i hrvatskoga naroda koji živi izvan njezinih granica - ciljevi su nam zajednički: osnaživanje hrvatskoga identiteta u najmlađih generacija, jačanje povezanosti, jačanje komunikacije i uspješna suradnja na novim projektima. Zajedno prepoznajemo izazove s kojima se hrvatski narod susreće u svijetu, od Bosne i Hercegovine, Srbije do Australije. Zajedno nalazimo rješenja. Tome nas uči i naša povijest - da smo i u nemoćnim okolnostima uspjeli kada smo tako zajedno radili i djelovali."

Novi predsjednik Savjeta Ivan Gugan zahvalio je svim članicama i članovima na potpori, kao i na zajedništvu i entuzijazmu te naglasio: "Vjerujem da će put kojim smo krenuli još u prvom sazivu Savjeta Vlade, a koji je nastavljen i u drugom sazivu, biti smjernica za nove ideje, te da ćemo svojim radom i zalaganjem pomoći Vladi Republike Hrvatske u provedbi politike, mjera i aktiv-

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas izdvojio je kao najveće iskorake u prošleme sazivu Savjeta novi Zakon o stjecanju hrvatskog državljanstva, "jedan od najuključivijih na svijetu", koji je stupio na snagu 1. siječnja 2020. godine.

Članovi Savjeta s premijerom

Predsjednik i četiri potpredsjednika – Ivan Gugan (u sredini), Jasna Vojnić (lijevo), Milijana Glamuzina, Goran Strniša (lijevo) i Zvonimir Aničić

nosti usmjerenih prema Hrvatima izvan domovine, a na taj način ujedno i raditi na dobrobit svih Hrvata ma gdje živjeli." Dodao je kako će nastaviti jačati svijest o nedjeljivosti globalne hrvatske obitelji, kao i povjerenja u nju.

PUNO NOVIH I MLADIH ČLANOVA

Drugoga dana rada Savjeta sudjelovao je na plenarnoj sjednici i predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković koji je izrazio zadovoljstvo velikim odazivom predstavnika Hrvata koji žive izvan Republike Hrvatske, što pokazuje njihovu predanost nastavku kontinuiranoga dijaloga na sjednicama Savjeta.

Na kraju sjednice državni tajnik Milas izrazio je zadovoljstvo te naglasio: "Čuli smo sjajne ideje i prepoznali smo kvalitetne projekte, a dodatan doprinos tome daju članovi Savjeta koji su spremni odreći se vlastitoga slobodnog vremena kako bi radili na zajedništvu hrvatskoga naroda diljem svijeta."

Predsjednik Savjeta Ivan Gugan u svojem završnom obraćanju istaknuo

je kao pozitivnu okolnost to što Savjet ima dosta mladih i novih članova, ali i da će iskustvom koje imaju ponovno imenovani članovi Savjeta zasigurno pridonijeti realizaciji svih prijedloga i ideja koje su u prethodnome sazivu Savjeta dobro prihvatili svi koji su uključeni u projekte koji povezuju hrvatsku državu i Hrvate izvan Republike Hrvatske. ■

ENG *The Council of the Government of the Republic of Croatia for Croats outside the Republic of Croatia assists the Government in creating and implementing policies, activities and programs in relation to Croats living outside the borders of Croatia, and is made up of the most respected representatives of Croatian communities from around the world and representatives of the most important institutions in the Republic of Croatia. The Council has a total of 82 members, of which 26 members are selected by position from the ministries and important institutions of the Republic of Croatia, 10 are representatives of Bosnia and Herzegovina, the Croatian minority community is represented by 17 persons, while the diaspora is represented by a total of 29 members of the Council. At the first constitutive session of the third convocation of the Government Council, held in Zagreb on July 7 and 8 this year, a new leadership was elected with a mandate of four years. The president of the third convocation of the Council of the Government is Ivan Gugan, representative of the Croatian national minority from Hungary, while the vice-presidents of this advisory body of the Government are Milijana Glamuzina, representative for Bosnia and Herzegovina, Jasna Vojnić, representative for the Croatian national minority, Goran Strniša, representative for the European diaspora, and Zvonimir Aničić, representative for the overseas diaspora.*

Porinut polarni kruzer "Scenic Eclipse 2" u 3. maju

U riječkom brodogradilištu 3. maj je, nakon četiri godine, porinut brod - luksuzni putnički brod za krstarenja polarnim područjima "Scenic Eclipse 2" za naručitelja MKM Yachts, članicu grupacije Scenic

Porinuće se dogodilo 25. lipnja 2022. "Scenic Eclipse 2" je dug 160 metara. Primat će 228 putnika u 114 kabina. Imat će nešto manje od 200 članova posade, devet restorana, dva helikoptera i podmornicu. Vrijednost gradnje je oko 170 milijuna eura. Isporuka je predviđena u ožujku 2023. godine. Direktor 3. maja Edi Kučan ustvrdio je da taj brod pokazuje da je riječko brodogradilište, zahvaljujući potpori Vlade i premijera Andreja Plenkovića, zaplovilo u novu tržišnu nišu, gradnju polarnih putničkih kruzera. Zahvalio je vlasniku Scenic grupe Glenu Moroneyu na povjerenju u vrlo neizvjesnom vremenu borbe za opstanak 3. maja. Moroney je ustvrdio da su primijenjeni novi standardi u iznimno kompleksnoj gradnji ultraluksuznih kruzera. Ocijenio je kako je ovo primjer da je hrvatska brodogradnja sposobna za održivo i profitabilno poslovanje, i to na području brodo-va za kojima postoji velika potražnja.

Ministar gospodarstva i održivog razvoja Davor Filipović istaknuo je da je ovaj uspjeh 3. maja rezultat zajedničkih na-

pora te da je Vlada odgovorno pristupila rješavanju pitanja brodogradnje. U stalnoj komunikaciji s čelnicima brodogradilišta podupiremo revitalizaciju proizvodnje u Rijeci i Puli, rekao je. (Izvor: HINA)

Rimčeva Nevera brža od zrakoplova

U velikoj borbi u kojoj su i *Nevera* i avion postigli brzine iznad 350 km na sat, konačnu pobjedu odnio je hiperautomobil razvijen u Svetoj Nedelji, Rimac *Nevera*

Usklopu trodnevnog susreta vlasnika superautomobila koji je održan za vikend 11. lipnja 2022. u Varaždinu, na varaždinskome aerodromu bio je upriličen spektakl *Fly over*, automobilsko-zrakoplovna utrka Rimac *Nevere* i akrobatskog aviona, a pobijedila je *Nevera*. Tristotinjak posje-

titelja svjedočilo je neviđenom spektaklu, utrci električnog hiperautomobila Rimac *Nevere* i akrobatskog aviona, a unatoč jakom vjetru koji je ometao i vozača *Nevere* i pilota, iskusni kormilari svojih bolida priredili su 20-minutni *show*. U velikoj borbi u kojoj su i *Nevera* i avion postigli brzine iznad 350 km na

sat, konačnu i uvjerljivu pobjedu odnio je hiperautomobil razvijen u Svetoj Nedelji, Rimac *Nevera*, rekao je organizator događaja Krešimir Mostarčić. *Neveru* je vozio Miroslav Zrnčević, glavni testni vozač *Bugatti Rimac automobila*, koji je objasnio kako je maksimalna brzina *Nevere* 420 km na sat, a najveća brzina koju je postigao u spomenutoj varaždinskoj utrci je 350 km na sat.

Kako je istaknuo Peter Podlunšek, iskusni *Red Bull akrobatski pilot* koji je upravljao sportskim avionom, varaždinska utrka bila je tehnički vrlo zahtjevna. "Kao prvo, ovakve vožnje nisu uobičajene kada letiš naopačke 300 plus na sat i još je jako puhao vjetar, turbulencija je bila velika", objasnio je Podlunšek iz kojeg je već nekoliko utrka, no ovo mu je prva s hiperautomobilom. Glavni organizator spektakla je bio Krešimir Mostarčić. Spektakl je dio trodnevnog susreta u kojemu je Mostarčić doveo u Varaždin skupocjene automobile pa su se tako varaždinskim ulicama provezli *Rolls-Roycei*, *Bentleyji*, *Jaguari*, *Porschei*, *Maserattiji*, a vrhunac je bio dolazak Rimac *Nevere*. (Izvor: HINA)

Moody's najvio dizanje kreditnoga rejtinga Hrvatske Za čak dvije razine

Najava agencije Moody's o dizanju kreditnoga rejtinga Hrvatske potvrda je da će ulazak u eurozonu ojačati hrvatsko gospodarstvo i pomoći u kriznim vremenima, ocijenio je 25. lipnja premijer Andrej Plenković. "Agencija Moody's objavila je da će povećati kreditni rejting Hrvatske za čak dvije razine na Baa2, nakon završne odluke Ecofina 12. srpnja o članstvu u eurozoni. To je konkretna potvrda da će ulazak u eurozonu pomoći u kriznim vremenima te osnažiti naše gospodarstvo!", napisao je Plenković na Twitteru.

Agencija Moody's objavila je da bi mogla podići kreditni rejting Hrvatske u investicijsku kategoriju nakon preporuke

EU-a o ulasku u eurozonu. Važeći rejting Hrvatske 'Ba1' signalizira ulagačima da agencija kupnju državnih obveznica Hrvatske smatra špekulativnim ulaganjem. Moody's je dan ranije izvijestio da će ga podići za dvije razine, na 'Baa2', u investicijsku kategoriju.

Rejting će biti podignut nakon analize koja bi agenciji trebala omogućiti da procijeni hoće li postupak formalizacije članstva Hrvatske u zakonima EU-a biti završen sredinom srpnja, kao što se trenutno očekuje, stoji u priopćenju objavljenom u petak. ■

Standard u Hrvatskoj u 2021. poboljšan

Za četvrtinu niži od prosjeka EU

Standard građana u Hrvatskoj poboljšan je u 2021. i zastajao je otprilike za četvrtinu za prosjekom Europske unije, pokazale su prve procjene europskog statističkog ureda, objavljene sredinom lipnja. Eurostat mjeri standard stvarnom individualnom potrošnjom po stanovniku, koja pokazuje koliko su dobara i usluga pojedinci konzumirali, bilo da su za njih plaćali sami ili su trošak snosile države odnosno nevladine organizacije, napominju u europskom statističkom uredu.

Stvarna individualna potrošnja (SIP) po stanovniku iskazana je standardom kupovne moći, umjetnom valutom koja eliminira razlike u cijenama među zemljama. Luksemburg je i prošle godine bilježio najviši standard, iskazan stvarnom in-

dividualnom potrošnjom po stanovniku, za 46 posto viši od europskog prosjeka, prema prvoj procjeni Eurostata. Slijede Danska i Njemačka sa standardom većim za petinu. Najbliži su prosjeku Unije Italija, Litva i Cipar. Češka, Slovenija, Poljska, Španjolska, Portugal i Rumunjska zaostaju za prosjekom oko 15 posto.

Hrvatska je u skupini zemalja s najnižim standardom u 2021., iskazanim stvarnom osobnom potrošnjom po stanovniku, nižim za 27 posto nego u EU. U 2020. godini bio je niži za trećinu. Najnižu razinu stvarne osobne potrošnje po stanovniku bilježila je i prošle godine Bugarska, za 37 posto ispod prosjeka EU-a. (HINA)

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Iz proračuna 8 i pol milijuna kuna manjinama

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske donio je Odluku o dodjeli financijskih sredstava programima/projektima organizacija hrvatske nacionalne manjine za 2022. godinu

Temeljem provedenog Javnoga natječaja za prijavu programa/projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2022. godinu i prijedloga Povjerenstva Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske za dodjelu financijske potpore programima i projektima Hrvata izvan Republike Hrvatske, donesena je Odluka o dodjeli financijskih sredstava programima/projektima or-

ganizacija hrvatske nacionalne manjine za 2022. godinu.

Temeljem Odluke sredstva državnoga proračuna u ukupnome iznosu od 8

milijuna i 694 tisuće kuna pripast će zajednicama, organizacijama, udruagama i klubovima Hrvata u Austriji, Bugarskoj, Crnoj Gori, Češkoj, Italiji, Kosovu, Mađarskoj, Rumunjskoj, Sjevernoj Makedoniji, Slovačkoj, Sloveniji i Srbiji.

Program potpore hrvatskoj nacionalnoj manjini u europskim državama ima za cilj jačanje položaja hrvatskih manjinskih zajednica u političkom i društvenom životu država u kojima žive te pridonosi očuvanju hrvatske kulture, baštine i jezika, kao i jačanju hrvatskog zajedništva, a provodi se u suradnji s nadležnim diplomatsko-konzularnim predstavništvima Republike Hrvatske. ■

Mediteranska opojnost medijskog sporta

Peter Pete Radovich Jr., kreativni direktor američke televizije *CBS Sports*, ovih dana sudjelovao je u Zadru na *Sunset Sports Media Festivalu*, čiji je inicijator. Kako je sportska ekonomija danas pozicionirana na 15. mjestu prema prihodima, ovaj festival otvara novu nišu u našem sportskom turizmu

Umjetničke instalacije *Morskih orgulja* i *Pozdrav suncu* arhitekta Nikole Bašića u mediteranskom pejzažu grada s opojnim zalaskom sunca – Zadra – ambijentalno su prizorište u kojem se prirodno rodila još jedna jedinstvena medijska priča i to u poslovnoj niši sportskog turizma. Posrijedi je prvo izdanje *Sunset Sports Media Festivala* (SSMF), uspješno održanog od 9. do 11. VI. 2022., prema ideji i programu najslavnijega živućeg američkog Dalmatinca Petera Radovicha (52), ovjenčanog s čak četrdeset i jedim *Emmyjem*. Višestruko nagrađivani producent i redatelj, sin hrvatskih pečalbara odrastao u New Yorku, na televiziji je počeo raditi kao diplomirani ekonomist marketinškog smjera prije četvrt stoljeća, nižući neviđene uspjehe u sportskoj medijskoj industriji SAD-a. Tijekom karijere radio je na svim značajnim sportskim događajima na televiziji kao što su *Olimpijske igre*, *Super Bowl*, *Wimbledon* ili pak finale *NBA*. Najboljega sportskog producenta krase nepresušna inovativnost i skromnost, tvrdeći da svatko može uspjeti u Americi ako se trudi. Radovich sa suprugom Nancy i trojicom sinova četiri ljetna tjedna redovito puni baterije u Neviđanima. Majka mu je s otoka Pašmana, a otac s Kaprija, koje je potraga za poslom skrasila u New Yorku, gdje su Peter i njegova sestra dijelili kauč – doživjevši s fakultetskom naobrazbom i malo sreće pravi američki san. Unatoč zauzetosti, Radovich ne propušta nastupe hrvatskih sportaša. Imao je priliku biti uza zlatne olimpijske rukometaše u Atlanti, uz Gorana Ivaniševića na Wimbledonu, u Salt Lake Cityju uz našu zlatnu olimpijku Janicu Kostelić, kao i uz srebrnu nogometnu reprezentaciju na posljednjem SP-u na čelu sa zlatnim Lukom Modrićem, o kojem je Pete nedavno snimio film i to s vedutama Lukina zavičaja iz kojih se lijepo vidi panorama jadranskog akvatorija u kojem dominira njegov rodni Zadar, a čija će premijera biti najesen na famoznome *CBS-u* uoči SP-a u Kataru!

Za zadarsku priču Radovich je angažirao direktora festivalskog programa Zagrepčanina Damjana Rudeža, proslavljenog NBA košarkaša, dok je organizaciju vodio naš medijski stručnjak Boris Kovaček, poznat po rovinjskom *Weekend Media Festivalu* na kojem je Pete gostovao kao briljantan motivacijski govornik. Zadarski festival vješto se nametnuo posjetiteljima uvodnim panelom u *Arsenalu* propitujući *Budućnost Serije A* na kojem su nastupile slavna talijanska novinarka Diletta Leotta, Ughetta Ercolano i Michele Ciccarse, dok je moderirala darovita Cindy Marina, nekadašnja Miss Universe Albanije koja danas radi za *Serie A* i *AC Milan Channel*. Sažeto, organizatori su prvi put u RH na jednome

Piše: Vesna Kukavica

mjestu okupili planetarne zvijezde sporta, sportske djelatnike i predstavnike sportskih medija. Festival je istodobno i posveta znamenitim zadarskim sportašima poput Kreše Ćosića, Modrića, braće Fantela, Zorana Primorca...

Nekada je sport bio tek zabava i igra, dok se u digitalnoj epohi probio među 15 najuspješnijih industrijskih grana. Dubravko Šimenc, voditelj Odjela za strateške projekte Hrvatske turističke zajednice, potvrdio je iznimnu ulogu sportaša u promociji naše zemlje, dodavši kako je ovo projekt

koji će RH upisati na mapu sportskih medijskih i turističkih atrakcija. Zadarski festival, na kojem su obrađene relevantne tendencije sporta, pridonosi i obrazovanju naše sredine, umrežavanju te razmjeni pozitivnih praksi u profitabilnoj poslovnoj niši gdje se isprepliću sport, turizam i mediji. Doista je bilo korisno čuti sudionike SSMF-a kako bismo i mi u RH ubuduće mogli upravljati složenim sustavom sportske ekonomije i to s ciljem inovacija i bržeg prepoznavanja ključnih igrača u hrvatskoj i međunarodnoj sportskoj areni – koju nam je eto u zabavnoj formi *Sunset Sports Media Festivala* filantropski približio Peter Radovich. Pozorno se slušalo danskoga vratara s bogatim nogometnim iskustvom prve momčadi Petera Schmeichela, osvajača niza trofeja među kojima je Kup prvaka s *Manchester Unitedom*. Oduševljenje posjetitelja izazvalo je duhovito predavanje mega-zvijezda *Super Bowla*, Juliana Edelmana i Raya Lewisa. Poučan je bio panel u kojem su nastupili Debola Adebajo iz *BBC Sport Africa* i Marco Messina, analitičar *Serie A* za *CBS Sports*, otvoriši temu sportskih prijenosa uživo na TV-u, kojima konkuriraju mladi kreatori sportskih sadržaja s kanala YouTube i društvenih mreža. Iskustva u borilačkim sportovima dijelio je genijalac Stephen Espinoza, predsjednik *Showtime Sportsa*. Za nas u *Matici* kruna festivala je nastup Radovicha koji nam je približio *Moć priče* (*Power of story*), otkrivši kako oblikuje autentičnu sportsku priču u četverominutnoj formi, koja zrcali vrijednosti suvremenog društva kao što su jednostavnost, ljepota, elegancija, borbenost, rizik, uzbudljivost, prestiž i bogatstvo. ■

ENG Peter Radovich Jr., the creative director of the American TV network *CBS Sports*, owner of as many as forty-one Emmys, the most prestigious TV award, participated in the first edition of the *Sunset Sports Media Festival in Zadar*, which he himself initiated. The director of the Festival is Damjan Rudež, a former NBA basketball player from Zagreb. As the sports economy is currently positioned in 15th place in terms of revenue, it was assessed at the Festival in Zadar that this festival could open a new niche for the Republic of Croatia in the development perspective of sports and tourism offers, expressing the hope that future Festivals will be even more attractive.

Susret "Hrvatska iseljenička poezija ispod rimskog neba"

Tisuće milja opletenih stihovima

Ova inicijativa pokrenuta je 2000. godine u Hrvatskoj misiji Bl. Ivana Merza - Astoria u New Yorku, a nakon toga pjesnici se svake godine okupljaju u drugoj zemlji, gdje se čitaju pjesme na hrvatskome jeziku

Sudionici Susreta u Zavodu Sv. Jeronima

Tekst i foto: **Svjetlana Lipanović**

U Rimu je, od 9. do 12. lipnja, održan 21. Susret "Hrvatske iseljeničke poezije ispod rimskog neba". Susret je otvoren 10. lipnja u Papinskome hrvatskom zavodu Sv. Jeronima, a nazočili su vlč. Marko Škraba, vicerektor, Tamara Perišić, savjetnica za kulturu pri Veleposlanstvu RH u Talijanskoj Republici, Marija Pušić, glasnogovornica Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH, Nada Pupačić, predsjednica Pjesničke udruge HIL-e New York, (Hrvatska iseljenička lirika

N.Y.), Svjetlana Lipanović, predsjednica Hrvatsko-talijanske udruge - Rim i drugi sudionici koji su došli iz Australije, Austrije, Njemačke, SAD-a, Splita, Dubrovnika, Zagreba, Kanade, Švicarske, Padove, i Rima. Tijekom boravka u Rimu sudionici su razgledali ljepote Vječnoga Grada uz stručno vodstvo Olge Čučković. Pokrovitelji ovoga hvale vrijednoga kulturnoga događaja čiji je cilj očuvanje hrvatskoga jezika u dijaspori su bili Veleposlanstvo RH pri Sv. Stolici i Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima dok je Hrvatsko-talijanska udruga uz Udrugu HIL-a i American Croatian Congress sudjelovala u samoj organizaciji.

Ova inicijativa pokrenuta je 2000. godine u Hrvatskoj misiji Bl. Ivana Merza - Astoria u New Yorku, a nakon toga pjesnici se svake godine okupljaju u drugoj zemlji, gdje se čitaju pjesme na hrvatskome jeziku. Pjesme su tiskane u "Zborniku" pa je ove godine i predstavljen - "Niko drugo more i drugi ljudi", kao i monografija "Tisuće milja opletenih stihovima" u kojoj su sabrani stihovi od 2000. nadalje. Pročitane su pjesme koje su predstavljene 2021. godine u Zadru na Sveučilištu.

Nakon svete mise 11. lipnja u crkvi Sv. Jeronima nastavilo se s radom. Rektor Zavoda don Marko Đurin pozdravio je prisutne, a uslijedilo je čitanje pjesničkih uradaka. Naročita pažnja posvećena je moliško-hrvatskome jeziku - Mario Giorgetta i Lucio Piccoli, pjesnici iz Moli-sea, pročitali su stihove. Predstavljene su i neke knjige kao "Anatomija Tuge" spisateljice Tuge Tarle. O knjizi prof. dr. sc. Sanje Vulić "Blago rasutih jezika Hrvata u dijaspori" je govorila prof. dr. sc. Gordana Laco, recenzentica, kao i o biografijama novih pjesnika. Obje nezaboravne večeri završile su glazbom "Dubrovačkih kavaljera", spomen fotografijama i domjenkom koji je ponudio rektor. ■

U Rimu predstavljena knjiga Svjetlane Lipanović

Sjaj hrvatske umjetnosti

U sjedištu Društva Dantea Alighierija u Rimu, 20. lipnja ove godine je predstavljena knjiga "Sjaj hrvatske umjetnosti" ("Lo splendore dell'Arte croata") autorice Svjetlane Lipanović, predsjednice Hrvatsko-talijanske udruge. Moderator je bio dr. Antonio Vella, izdavač i vlasnik izdavačke kuće "LuogInteriori" i sama autorica. Prof. dr. sc. Damir Grubiša, dugogodišnji veleposlanik RH u Talijanskoj Republici, koji je

napisao predgovor za izdanje nije mogao nazočiti događaju, ali je lijepi pozdravni tekst. Predstavljanje knjige je održano pod pokroviteljstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH, Veleposlanstva RH u Talijanskoj Republici, izdavačkih kuća LuogInteriori i Acca International, Društva Dantea Alighierija te same Hrvatsko-talijanske udruge iz Rima. (S. Lipanović)

Autorica knjige Svjetlana Lipanović i izdavač dr. Antonio Vella

Vinari čine Hrvatsku boljom

Stotinjak gostiju iz 16 zemalja svijeta, vrhunski vinari u dva panela, ukupno 15 vrhunskih panelista i govornika

U dvorani Hrvatske matice iseljenika

Tekst: **Mirela Buterin**
Foto: **Snježana Radoš**

Sad već tradicionalna i glasovita konferencija MEETING G2 koja povezuje poslovne ljude iz Hrvatske i dijaspore održana je 6. rujna u Zagrebu, ove godine pod nazivom “DiWine Summer”. U dvorani Hrvatske matice iseljenika, kao domaćinu i partneru Konferencije, okupilo se gotovo stotinu gostiju iz 16 zemalja sa svih strana svijeta, koji su popratili dva atraktivna vinska panela i ukupno 15 vrhunskih panelista i govornika. Cijela hvalevrijedna i korisna konferencija bila je popraćena pokojom čašom domaćeg pjenušca i obogaćena promocijom vrsnih hrvatskih vina, a završena je svečanom večerom koju su uveličali i Zareprešić Boysi.

Nazočne su na samome početku pozdravili predsjednik Udruge MG2 Antun Krešimir Buterin i ravnatelj Matice Mijo Marić, a poseban govornik bio je gost iz Australije Luke Jurčević. Ovaj uspješni poduzetnik i predsjednik Zapadnoaustralsko-hrvatske gospodarske komore uz ostalo je govorio o povezivanju australskih i novozelandskih vinara hrvatskog podrijetla, a jedan od

njih - Dennis Yagmich - uputio je sudionicima i videoporuku iz svoje vinarije “Yagmich Estate”.

ODLIČNA VINA, PROBLEM SU KOLIČINE

Vrhunac skupa bio je panel pod nazivom “Who's who in G2”, što je već dobro poznat dio ove Konferencije tijekom kojega se svi okupljeni ukratko predstavljaju jedni drugima, kako bi se lakše upoznali i omogućili brže poslovno umrežavanje. Ove godine vodio ga je bivši predsjednik MG2 Josip Hrgetić, a prvi je nekoliko riječi o sebi rekao veleposlanik Republike Austrije u RH, gradišćanski Hrvat dr. Josef Markus Wuketich. Uslijedila su, s povremenim osvježenjima uz čašu pjenušca, dva izvrsna panela koja je moderirala urednica vinskog časopisa Vinum.In Dijana Grgić.

U prvome panelu pod nazivom “Hrvatska na vinskoj karti svijeta” sudjelovali su poznati i nagrađivani vinari iz Hrvatske Mateja Žužić iz Vinarije “Jagunić”, Boris Vuglec iz Vuglec Brega, Mladen Papak iz “Vina Papak Ilok” i Janko Kezele, predstavnik “Vina Kezele”, dok se Juraj Sladić iz Vinarije “Testament” javio videoporukom.

Papak je istaknuo da domaći vinari imaju odlična vina, “ali su nam problem

količine, i zato nam je potrebno udruživanje”. Kao izvrstan primjer udruživanja Kezele je spomenuo moslavačku sortu škretlet koja je godinama bila zapostavljena, a svi su je promovirali samostalno. “Prije 10-ak godina smo se povezali, prodaja je sada dvostruko veća, a škretlet sve popularniji”, pohvalio se Kezele i pozdravio nedavne izmjene Zakona o vinu koji je Hrvatsku podijelio u samo četiri regije, što će olakšati inozemnu promociju.

NAŠE SORTE SU PREDIVNE

Vuglec i Žužić dodali su da svijetlu budućnost posebno imaju naše autohtone sorte, i da turisti koji dolaze u Hrvatsku žele kušati tu autohtonost. “Naše sorte su predivne, i nema razloga da ih svijet ne prepozna”, dodala je Žužić. Sladić je u videoporuci rekao da naši vinari nikad neće dobiti utakmicu volumena i niskih cijena, već da se moraju fokusirati na premium vina i na kvalitetu. “Trebamo uzeti ono što je najbolje, i od naših autohtonih sorti proizvoditi moderna pitka vina razumljiva svjetskom tržištu.” Svi panelisti složili su se da je Hrvatska na vinskoj mapi svijeta praktički još nepoznata zemlja te da kao turistička zemlja mora znati objasniti go-

Ravnatelj HMI-ja Mijo Marić pozdravio je skup, desno voditelj panela “Who's who in G2” Josip Hrgetić

stima "da je vino dio našeg identiteta i kulture, da smo zemlja dobrih vina i da ih svaki naš gost mora probati". Hrvatska radi ozbiljne iskorake u vinarstvu, zaključili su i poručili: "Vinari čine Hrvatsku boljom."

U skladu s dugogodišnjom praksom Meetinga G2, na čijim se konferencijama uvijek okupljaju poslovni ljudi iz Hrvatske i svijeta, drugi panel "Hrvatski vinari u svijetu" okupio je hrvatske vinare i vinske stručnjake iz inozemstva. Mate Klikovits iz Vinarije Mate kao gradišćanski Hrvat iz Austrije, te Nijemac Bruno Alexander Gantenbrink, vlasnik slavonske kompanije Auric Barrels koja proizvodi vinske bačve od slavnskoga hrasta, u panelu su uživo sudjelovali u dvorani. Troje govornika u panel se uključilo digitalnim putem uz pomoć Zooma: Ivo Jeramaz - glavni vinar slavne kalifornijske vinarije "Grgich Hills" našega iseljenika Miljenka Grgicha, Mirena Bagur - vlasnica američke kompanije "Croatian Premium Wine Imports" iz Bostona koja već nekoliko godina uvozi hrvatska vina u SAD, te Saša Muradori koji to isto čini u Kanadi u sklopu svoje kompanije "Croatia Unpacked".

UDRUŽIVANJE I BRENDIRANJE REGIJA

Jeramaz kaže da je sretan što su Hrvati nastavili uzgajati autohtone sorte. "Ne možemo se s Čileom i Australijom natjecati u proizvodnji poznatih sorti. Najveće je blago vinske Hrvatske - autohtonost." Bagur je zadovoljna povećanjem

Sudionici panela "Hrvatski vinari u svijetu", slijeva Bruno Alexander Gantenbrink, Mate Klikovits i Ivo Jeramaz na Zoomu

Ivo Jeramaz - glavni vinar slavne kalifornijske vinarije "Grgich Hills", našega iseljenika Miljenka Grgicha, predložio je da se u Hrvatsku pozovu američki sommelieri jer je siguran da će se "zaljubiti u naša vina".

kvalitete hrvatskih vina, a i omjer cijene i kvalitete sve je bolji. Ipak, smatra da trebamo još poraditi na marketingu i brendingu jer Hrvatsku u svijetu "još na žalost ne doživljavaju kao vinsku destinaciju". Na udruživanje vinara i brendiranje vinskih regija pozvao je i Muradori iz Kanade, dok je Jeramaz predložio da u Hrvatsku treba pozvati američke sommeliere jer je siguran da će se "zaljubiti u naša vina". Gantenbrink je kao vlasnik našičke kompanije "Auric Barrels" ustvrdio da su slavonske šume, posebno hrast, možda i najbolje u Europi te da i to može pomoći u cjelovitom brendiranju hrvatskih vina. "Budite unikatni, unikatni, unikatni", poručio je vinarima Gantenbrink.

Dva vinska panela ipak nisu bila sve! "In vino veritas" naziv je završne riječi

savjetnika hrvatske ministrice poljoprivrede i uglednog profesora s Agonomskog fakulteta Ive Grgića koji je vinarstvo i vinogradarstvo usporedio s brakom - potrebno je puno dati da bi se puno i dobilo.

Nešto sasvim drukčije za kraj Konferencije, što je ostavilo dubok dojam na sve okupljene, bila je inspirativna priča puna emocija i pozitivnog domoljublja koja je dijelu publike izmamila i suze. Ispričao ju je hrvatski branitelj i umirovljeni časnik Hrvatske vojske Werner Ilić koji je kao prvi Hrvat s prijateljem Škotom preveslao Atlantik. ■

ENG *The now traditional and famous MEETING G2 conference, which connects business people from Croatia and the diaspora, was held on September 6 in Zagreb, this year under the name "DiWine Summer". Almost a hundred guests from 16 countries from all over the world gathered in the hall of the Croatian Heritage Foundation, the host and partner of the Conference, who were entertained by two focal wine panels and a total of 15 top panelists and speakers. The entire commendable and useful conference was accompanied by a few glasses of local sparkling wine and enriched by the promotion of excellent Croatian wines, and ended with a festive dinner. At the very beginning, the president of the MG2 Association Antun Krešimir Buterin and the director of the CHF Mijo Marić greeted all those who were present, and the special speaker was the guest from Australia, Luke Jurčević. The highlight of the meeting was the panel called "Who's who in G2", which is already a well-known part of this Conference, during which all those gathered briefly introduce themselves to each other in order to get to know each other more easily and enable faster business networking. This was followed by two extraordinary "wine" panels moderated by the editor of the wine magazine "Vinum.In" Dijana Grgić, with occasional refreshments with a glass of sparkling wine.*

Sudionici panela "Hrvatska na vinskoj karti svijeta", slijeva voditeljica Dijana Grgić, Boris Vuglec, Mateja Žužić, Mladen Papak i Janko Kezele

16. Večernjakova domovnica

U prestižnoj Kongresnoj dvorani Kurhaus proglašeni su pobjednici izbora Večernjega lista u kategoriji sporta, glazbe, glume i showbizza koje su izabrali čitatelji Večernjeg lista i Fenix-magazina zajedno s čitateljima partnerskih portala iz Njemačke, Austrije i Švicarske te žirijem novinara i stručnih suradnika

Tekst: **Marijana Dokoza**

Foto: **Fenix-magazin**

U Bad Homburgu, središtu Hochtanus regije nedaleko od Frankfurta, u petak 3. lipnja održana je velika dodjela nagrada Večernjakova domovnica 2022., koju već 16 godina uspješno organizira Stipe Puđa.

U prestižnoj Kongresnoj dvorani Kurhaus okupili su se brojni uzvanici iz svijeta politike, sporta, kulture, glazbe, kao i pripadnici brojnih hrvatskih zajednica u svijetu. I ovogodišnja dodjela nagrada Večernjeg lista održana je pod visokim pokroviteljstvom ministra vanjskih i europskih poslova Gordana Grlića Radmana i pokroviteljstvom Hrvatske matice iseljenika.

Imena pobjednika 16. po redu Večernjakova izbora u kategoriji sporta, glazbe, glume i showbizza koje su izabrali čitatelji Večernjeg lista i Fenix-magazina zajedno s čitateljima partnerskih portala iz Njemačke, Austrije i Švicarske te žirijem novinara i stručnih suradnika znala su se još u ožujku kad se trebala

Kongresna dvorana Kurhaus tradicionalno popunjena do posljednjega mjesta

održati i dodjela, no zbog mjera ograničenja prolongirana je za lipanj.

VELIKI DOGAĐAJ I ZA BAD HOMBURG

Gradonačelnik Bad Homburga Alexander Hetjes nije krio kako je ovaj događaj, zanimljiv i značajan njegovu gradu, svima nedostajao prošle godine kad zbog pandemije nije održan, a zatim i u ožuj-

ku jer svi već znaju kako se dodjela nagrada Večernjakova domovnica održava u tome mjesecu, a Hrvati "okupiraju" grad na nekoliko dana.

- Godišnja dodjela Večernjakove domovnice hrvatskoga dnevnog lista Večernjeg lista nije samo najvažniji društveni događaj za ljude hrvatskih korijena koji žive u Europi, već i veliki i uzbudljiv događaj za Bad Homburg, kojem se uvijek radujem. Ni u Bad Homburgu ne događa se tako često da se ispred našeg Kurhausa prostre crveni tepih i da ovdje možemo dočekati zvijezde iz sporta i kulture, rekao je Hetjes.

INSPIRATIVNE PRIČE MLADIH LJUDI

Na dodjelu nagrada stizalo se sa svih strana svijeta, od Irske, Nizozemske, Austrije, pa čak i Amerike, a događaj su pratili njemački i hrvatski mediji koje je u ime Večernjeg lista pozdravio glavni urednik Dražen Klarić.

- Večernjakova domovnica šesnaesti

Zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika Ivan Tepeš uručio je Domovnicu Udruzi Croatia Fermoy iz Irske

Glavni urednik Večernjega lista Dražen Klarić i gradonačelnik Bad Homburga Alexander Hetjes

I pjevačica Katarina Mihaljević je među ovogodišnjim dobitnicima Domovnice

Večernjakova domovnica nije samo najvažniji društveni događaj za ljude hrvatskih korijena koji žive u Europi, već i veliki i uzbudljiv događaj za Bad Homburg kojemu se uvijek radujem, rekao je gradonačelnik grada domaćina.

put okupila je Hrvate koji žive izvan Hrvatske. Donosi inspirativne priče mladih ljudi koji su se etablirali u zemljama u kojima žive i istodobno su čvrsto ostali povezani s domovinom, rekao je Dražen Klarić.

U svoje ime i u ime ministra Gordana Grlića Radmana goste je pozdravila posebna savjetnica ministra vanjskih i unutarnjih poslova RH Vanda Babić Galić koja je istaknula kako joj je posebno zadovoljstvo i radost u Bad Homburgu, gdje se 16. put, od toga 15 godina u ovoj dvorani, održava Večernjakova domovnica, prenijeti pozdrave visokog pokrovitelja ovog izbora ministra dr. sc. Gordana Grlića Radmana, koji iznimno cijeni ovaj skup kao i svaki napor hrvatske iseljeničke zajednice.

- Citirat ću riječi jedne dobitnice kako "nema većeg ponosa od domovinske nagrade", a ja bih još dodala "ni veće ljubavi prema Hrvatskoj od iseljeničkoga hrvatskog srca". Zato, neka ovaj "mali

sabor hrvatskog iseljeničtva" bude i dalje svjetionik i put kojim ćemo se povezivati u zajedničkoj nakani i cilju jačanja i izgradnje na svim poljima lijepe naše domovine, rekla je Babić Galić.

MINISTRICA SE UPISALA U ZLATNU KNJIGU GRADA

I ministrica poljoprivrede Marija Vučković održala je prigodan govor i upisala se u Zlatnu knjigu grada Bad Homburga. Istaknula je važnost jednoga ovakvog događaja kakav je Večernjakova domovnica.

Goste su pozdravili i Tomislav Šimičević, šef ureda predsjednika Hrvatskoga sabora Gordana Jandrokovića, veleposlanik RH u Berlinu Gordan Bakota, a među brojnim uglednim gostima bio je i zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika Ivan Tepeš koji je i uručio jednu od nagrada.

20 GODINA PRIJATELJSTVA DUBROVNIKA I BAD HOMBURGA

Prigodom obilježavanja 20. godišnjice prijateljstva između Grada Dubrovnika i Bad Homburga, Večernjakovoj domovnici nazočio je i predsjednik Gradskog vijeća Grada Dubrovnika Marko Potrebić sa suradnicima kojima je ovom prigodom uručena vrijedna donacija opreme za JVP Dubrovački vatrogasci od kolega vatrogasaca i grada Bad Homburga.

Program 16. Večernjakove domovnice uspješno su vodili studentica međunarodnih odnosa iz Beča Dora Puđa i voditelj jutarnjeg programa HTV-a Ognjen Golubić.

Dobitnici Večernjakove domovnice 2022.

Večernjakovu domovnicu 2022. dobili su: Ana Maria Marković, nogometašica, Grasshopper Club Zürich, Joško Gvardiol, nogometaš, RB Leipzig, Andrej Kramarić, nogometaš, TSG 1899 Hoffenheim, kic-kbokaš iz Wiesbadena Manuel Bodrožić, SV Croatia Griesheim iz Darmstadta, Croatia Stuttgart iz Stuttgarta, HSK Croatia iz Singena, pjevač Darko Capo i pjevačica Katarina Mihaljević, Ženska klapa "Filiae Croatiae" iz Stuttgarta, glumac Ante Brekalo iz Münchena, glumica Stela Katić iz Stuttgarta, Ana Martinović, model iz Nersingena i plesačica Laura Amalija Žeželj iz Heilbronna.

Po Večernjakovu nagradu došli su i predstavnici udruga Croatia Fermoy iz Irske, Zajednica Hrvata "Golubica" iz Zollernalbkreis B-W, Hrvatska nastava Mainz i Hrvatska kulturna zajednica Mainz te Folklorni ansambl "Kolo Slavuj" iz Beča. Posebne nagrade dobili su urednici monografije "Tragovi vjere i ljubavi – 40 godina života i rada fra Marinka Vukmana u Njemačkoj" fra Šimun Markulin i fra Ante Akrap, istražitelj fenomena "Croatian Indijanci" fra Šimun Šito Ćorić i skupina američkih istraživača i autora: prof. dr. George Jure Prpich i Adam Eterovich te Jesse D. Harris, Elisabeth C. Hirschman i James A. Vance. U kategoriji "Osoba godine" nagradu je primio Čedo Paić, poznati hrvatski humanitarac iz Nizozemske.

U glazbenom dijelu programa nastupio je poznati hrvatski pjevač Đani Stipaničev, glazbeni i bračni par Paula i Đelo Jusić Junior. Svoj premijerni nastup na Domovnici imala je dobitnica ovogodišnje Večernjakove domovnice Katarina Mihaljević iz njemačkog Darmstadta. Svojim nastupom oduševio je Folklorni ansambl Lindo zajedno s muškom Klupom FA Lindo. ■

ENG On Friday, June 3, in Bad Homburg, the center of the German Hochtaunus region not far from Frankfurt, the grand award ceremony of Večernjak's domovnica 2022 was held. In the prestigious Kurhaus Congress Hall, numerous guests from the world of politics, sports, culture, music, as well as members of numerous Croatian communities in the world gathered to greet the winners of the Večernji list newspaper contest in the categories of sports, music, acting and showbiz, which were chosen by readers of Večernji list and Fenix-magazine together with readers of partner portals from Germany, Austria and Switzerland and a jury of journalists and expert associates.

Manuel Bodrožić, kic-kbokaš iz Wiesbadena, dobitnik je Domovnice

Poslana poruka sloge i zajedništva

Pod naslovom "Izazovi i perspektive zajedništva" Kongres je okupio ugledne stručnjake iz Hrvatske, BiH i inozemstva koji su govorili o posebnostima novih oblika povezivanja dijaspore i domovine. U izlaganjima i panel-diskusijama u značajnoj mjeri bila je zastupljena tema Hrvata u BiH

Sudionici Kongresa pred zgradom Sveučilišta u Mostaru

Tekst: Uredništvo, *Sveučilište u Mostaru* (www.sum.ba) Foto: Sveučilište u Mostaru (www.sum.ba), *Centar za istraživanje hrvatskog iseljeničtva*

Peti Hrvatski iseljenički kongres održan je, u organizaciji zagrebačkoga Centra za istraživanje hrvatskog iseljeničtva, od 30. lipnja do 3. srpnja ove godine na Sveučilištu u Mostaru. Pod naslovom "Izazovi i perspektive zajedništva" Kongres je okupio ugledne stručnjake iz Hrvatske, BiH i inozemstva koji su govorili o posebnostima novih oblika povezivanja dijaspore i domovine. U izlaganjima i panel raspravama razgovaralo se o najavljenim temama: Iseljavanje: procesi, glavni smjerovi; Iseljeni Hrvati iz Bosne i Hercegovine: zajednice u dijaspori; Čimbenici iseljavanja;

vanjski i unutarnji; Kulturni, vanjski i nacionalni identitet iseljenih Hrvata iz Bosne u Hercegovine: akteri, postupci; Povratničke perspektive; Odnosi Hrvata u Bosni i Hercegovini i Republike Hrvatske i Novi oblici povezivanja i umrežavanja.

HRVATI BIH NE SMIJU BITI SAMI

Peti hrvatski iseljenički kongres u Mostaru ima cilj - pokazati hrvatsko zajedništvo diljem svijeta, ali i poslati poruku da Hrvati u BiH u svojoj borbi za opstanak ne smiju biti sami - poručio je Marin Sopta, predsjednik Programskog odbora HIK-a i predsjednik Centra za istraživanje hrvatskog iseljeničtva, govoreći na otvorenju Kongresa. Dodao je kako svi živimo u nesigurnim društvenim prilikama koje vladaju u svijetu, ali koje djeluju i na društvene odnose u BiH. "Hrvati u BiH suočeni su s problemima i izazo-

vima kako i na koji način sačuvati svoj nacionalni identitet i ostvariti sva svoja prava koja imaju kao pripadnici konstitutivnih naroda. Zato moramo pokazati da u svojoj borbi za opstanak ne smiju biti sami", istaknuo je Sopta.

Mario Jareb, potpredsjednik Matice hrvatske, rekao je kako su Hrvati u iseljeničtvu često suočeni s izazovima gubitka svoga identiteta, u čemu Matica hrvatska može puno učiniti, posebice u smislu očuvanja veza i širenjem rada u iseljeničtvu. "Radi se na organizaciji nekoliko ograna, na primjer u SAD-u, i nadamo se da će taj rad u skori vrijeme donijeti nove plodove i pomoći u očuvanju hrvatskoga identiteta", naglasio je Jareb.

"Hrvatska matica iseljenika već 71 godinu prati iseljeničtvo diljem svijeta", rekao je ravnatelj ove ustanove Mijo Marić. "Imamo veliko iskustvo u tome, ali otkad imamo hrvatsku državu i poboljšana tehnička sredstva u pogledu komunikacije, znatno nam je lakše uspostaviti vezu i komunicirati s našim iseljeničtvom", otkrio je Marić.

MREŽE ZAJEDNICE

Kongresu se obratio i mons. Petar Palić, mostarsko-duvanjski biskup, rekavši kako su riječi pape Franje da društvene probleme moraju rješavati mreže zajednice, a ne samo zbroj pojedinačnih dobrih djela. "Svjesni smo kao pojedinci da su naš način života i djelovanja značajni i potrebni, ali kao članovi zajednice moramo se posvetiti problemima na široj razini kako bismo utjecali na trajne promjene uvjeta i okolnosti u kojima živimo", smatra biskup.

Marin Sopta, predsjednik Programskog odbora Kongresa i predsjednik Centra za istraživanje hrvatskog iseljeničtva

Na plenarnoj sjednici

S jedne od panel-diskusija

Gradonačelnik Mostara Mario Korđić napomenuo je kako će se iz Mostara, s Kongresa, svim Hrvatima u BiH, Hrvatskoj i iseljeništvu poslati poruke sloge i zajedništva, a istaknuo je i važnost činjenice da su tematske cjeline i ciljevi Kongresa vezani uz Hrvate Bosne i Hercegovine.

Nevenko Herceg, predsjednik Vlade Hercegovačko-neretvanske županije, također se dotaknuo teme zajedništva, ne gubeći iz vida aktualni politički trenutak, a posebno se osvrnuvši na Hrvate u Bosni i Hercegovini. "Hrvati su raseljeni po svim kontinentima. Tijekom povijesti imali su i imaju izniman značaj i vitalnu ulogu kad je u pitanju borba, opstanak, ostanak, ali i razvitak naše matične domovine. Svjesni smo naše povijesti i naše sadašnjosti, a naša obveza je okrenuti se prema budućnosti. U svemu što se događa ključnu ulogu ima zajedništvo", smatra Herceg.

Zoran Tomić, rektor Sveučilišta u Mostaru, napomenuo je kako je mostarsko sveučilište jedno od osam javnih sveučilišta u Bosni i Hercegovini, ali jedino javno sveučilište na službenome hrvatskom jeziku. Podsjetio je i na to da Sveučilište u Mostaru ima institucionalnu akreditaciju Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvalitete BiH, kao i da su sveučilišne diplome priznate u europskom akademskom prostoru.

IZBORIT ĆEMO SE ZA JEDNAKOPRAVNOST

Željka Josić, državna tajnica Središnjega državnog ureda za demografiju i mlade RH, smatra kako moramo biti svje-

"Šaljemo poruku kako Hrvati BiH jesu svoji na svome, da ćemo se i uz ovaj izborni kapacitet izboriti za svoju jednakopravnost, da će nas predstavljati legitimni predstavnici na svim razinama vlasti", rekao je Dragan Čović.

sni činjenice da je društveni i politički kontekst i te kako bitan da bismo održali državu i ljude na ovim prostorima.

Na svečanom otvorenju Kongresa bio je i Dragan Čović, predsjednik HNS-a BiH, poručivši kako je potrebno posvetiti se pitanju nacionalne kulture hrvatskoga naroda. Potrebno je posvetiti se tom pitanju kako bismo dugoročno govorili i o nekim drugim stvarima koje nas mogu izdvojiti kao malobrojan narod na globalnoj razini, i to uz svoju posebnu vrijednost, uz ponos koji imamo, izvrsnost koju gradimo i uz sve institucije koje stoluju u Mostaru – naglasio je Čović.

Dodao je kako Hrvati stoljećima ostavljaju svoje tragove koje neki na mudar način žele, kako ističe, "transformirati iz jednog kolektiviteta u građansku tvorevinu kojom bi se trebalo izbrisati hrvatsko naslijeđe, kultura, baština i jezik". "Šaljemo poruku kako Hrvati BiH jesu svoji na svome, da ćemo se i u ovome izbornom kapacitetu izboriti za svoju jednakopravnost, da će nas predstavljati legitimni predstavnici na svim razinama vlasti", zaključio je Čović.

KONGRESNA REZOLUCIJA

Na Kongresu je donesena Rezolucija u kojoj, uz ostalo, stoji kako očuvanje hrvatskoga identiteta neće biti moguće bez ukupne slobode, demokratizacije društva, prostorne životnosti i demografskog razvoja. Ističe se obveza da se pokazatelji i trendovi demografskih negativnosti ublaže, zaustave i promijene prema oba revitalizacijska modela - klasičnom poticajnom populacijskom politikom i selektivnom imigracijskom, te da se demografsku problematiku postavi u temelje gospodarskog i ukupnog razvoja. "Samo ćemo tako nacionalnu sigurnost i hrvatsku budućnost učiniti izvjesnom", stoji u Rezoluciji. ■

ENG *The Fifth Croatian Emigrant Congress organized by the Zagreb Center for Research on Croatian Emigration was held from June 30 to July 3 this year at the University of Mostar. Under the title "Challenges and Perspectives of Unity", the Congress gathered distinguished experts from Croatia, Bosnia and Herzegovina and abroad who spoke about the peculiarities of new forms of connecting the diaspora and the homeland. The announced topics that were discussed in presentations and panel discussions: Emigration: Processes, Main Directions; Emigrated Croats from Bosnia and Herzegovina: Communities in the Diaspora; Factors of Emigration: External and Internal; Cultural, External and National Identity of Emigrant Croats from Bosnia and Herzegovina: Actors, Procedures; Returning Perspectives; Relations of Croats in Bosnia and Herzegovina and the Republic of Croatia and New Forms of Connection and Networking. A Resolution was passed at the Congress, which states, among other things, that the preservation of Croatian identity will not be possible without overall freedom, democratization of society, spatial vitality and demographic development. The obligation to mitigate, stop and change indicators and trends of demographic negativity is emphasized according to both revitalization models - classic incentive population policy and selective immigration, and to place demographic issues in the foundations of economic and overall development. "This is the only way we will make national security and Croatia's future certain", the Resolution states.*

Susret zbratimljenih općina

U prigodi 25. obljetnice suradnje i partnerstva, općina Malinska-Dubašnica na otoku Krku ugostila je 70 gradišćanskih Hrvata iz općine Pinkovac u sklopu Dana sira i maritimne baštine "Sensa"

Tekst i foto: **Renata Garbajs**

U prigodi 25. obljetnice zbratimljenja, suradnje i partnerstva, općina Malinska-Dubašnica na otoku Krku ugostila je 70 gradišćanskih Hrvata iz općine Pinkovac u sklopu Dana sira i maritimne baštine pod nazivom "Sensa".

Proslava je započela koncelebriranom misom u crkvi Sv. Apolinara u Bogovićima koju su vodili župnik Bogovića Marin Dašek i župnik Pinkovca David Grandits, a zatim se nastavila tradicionalnom utrkom dubašljanskih momaka "Teč za sir" gdje su svi sudionici dobili sir za nagradu. Potom se uz sopele pokraj župne crkve zaplesalo i zapjevalo na tradicionalan način uz zdravicu i degustaciju sira i presnaca.

Kolona je zatim krenula prema novom Interpretacijskom centru maritimne baštine DUBoak, gdje ih je dočekala pinkovačka limena glazba, pa rivom prema šatoru na lukobranu.

Ansambli i klapa Pinkovac

Pinkovačka limena glazba i načelnici općina Malinska-Dubašnica i Pinkovac, Robert Anton Kraljić i Leo Radaković

Odličnu atmosferu stvorio je bend Point, a nastavili su glazbeni ansambl i Klapa Pinkovac s tradicionalnim pjesmama Po lojtrici gor i dol, Otvor ženo kapiju, Marijana, Haj haj ženo moja, ... Uz bogatu gastronomsku ponudu i tradicionalne šurlice, veselilo se do kasnih noćnih sati, a na kraju je došla i torta. Proslavi su prisustvovali i gosti iz zbratimljenih općina Großhabersdorf iz Njemačke, Aix-sur-Vienne iz Francuske i Świeciechowa iz Poljske.

Načelnik općine Malinske-Dubašnice, Robert-Anton Kraljić i načelnik općine Pinkovac Leo Radaković prisjetili su se trenutka zbratimljenja, zahvalili inicijatorima i izmijenili poklone. Prisjetimo se, sve se pokrenulo u okviru projekta Njegovanje tradicije i nacionalnog identiteta u Europskoj uniji, a južnogradišćanski Pinkovac Hrvatska matica iseljenika predložila je za taj projekt. Prethodno mu je dodijelila nagradu za Najselo po stupnju očuvanja hrvatskog identiteta u odnosu na domicilnu sredinu.

Udruga Hrvatsko talijanski Mozaik

Međunarodni Cooking Show u Rimu

Udruga Hrvatsko talijanski Mozaik Rim u suradnji s Udrugom Jedna musika iz Kruča- Molize, 11. je lipnja ove godine, u prostorima Župe crkve San Filippo Neri u Rimu organizirala prvi Međunarodni Cooking Show koji je dio projekta "Hrvatski susreti u Rimu". U atmosferi prijateljstva i međukulturalne razmjene kroz kulinarsku umjetnost, svaka je od osam država sudionica prezentirala dva tradicionalna recepta. Za Hrvatsku su kuhale Ivana Milina i Alma Kumbarić, a bili su tu i predstavnici Australije, Bangladeša, Bosne i Hercegovine, Italije, Palestine, Rumunjske i SAD-a. (Zrinka Bačić)

Predstavnice Hrvata iz Italije Ivana Milina i Alma Kumbarić

Hercegovac ponovno okupio kazališnu obitelj

Tekst: Zrinka Cjetojević Foto: Goran Grgić

Prvog vikenda u lipnju malo moslavačko selo Hercegovac ponovno je uz kazališni izričaj okupilo iseljenu i domovinsku Hrvatsku. Na oduševljenje svih sudionika i brojne publike te nakon jednogodišnje stanke održani su još jedni Dani hrvatskoga pučkog teatra. Organizator i domaćin je Hrvatska čitaonica Hercegovac, a suorganizator Hrvatska matice iseljenika. Već 27. godinu ova značajna manifestacija je pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i medija RH, Bjelovarsko-bilogorske županije i Općine Hercegovac.

Na svečanom otvorenju Festivala nastupila je Pjevačka skupina Hrvatske čitaonice, a zatim su uslijedili pozdravni govori predsjednice Hrvatske čitaonice Zrinke Cjetojević, načelnika Općine Hercegovac Bore Bašljana i rukovoditeljice Odjela za kulturu Hrvatske matice iseljenika Snježane Jurišić. Festival je otvorio župan Bjelovarsko-bilogorske županije Marko Marušić, nakon čega se predstavila domaća Pučka scena. Autorica teksta "Tri treća tromjesečja" je Nina Horvat, a redateljica Natalija Lacina. HKUD

Slijeva Nives Antoljak, voditeljica projekta Hrvatske matice iseljenika, Zrinka Cjetojević, predsjednica Hrvatske čitaonice Hercegovac i Ante Bilić, intendant Hrvatskog amaterskog kazališta Travnik

Iz predstave Amaterske kazališne skupine HNV Crne Gore

"Vladimir Nazor" iz Sombora izveo je predstavu "Oporuka". Prema motivima Vanče Kljakovića tekst je adaptirao Ivića Janjić, a režirala Lea Jevtić.

Festival nema natjecateljski karakter, a edukativno obilježje daje mu kazališna radionica koju je ove godine vodio intendant Hrvatskog amaterskog kazališta Travnik Anto Bilić. Izvrsni kazališni stručnjak i kreativac pripremio je i uvježbao kratku kazališnu izvedbu prema tekstovima viđenih predstava u petak, a u kojoj su sudjelovali pojedini članovi iz svih pet kazališnih skupina. To je bilo veliko iznenađenje za publiku i inspiracija za glumce amateru pa je dogovoreno da će postati uobičajeno događanje Dana hrvatskoga pučkog teatra.

SPOMEN-PLOČA IVANU BRATKOVIĆU GLIŠI

Još jedna posebnost ovogodišnje manifestacije je otkrivanje spomen-ploče Ivanu Bratkoviću Gliši, dugogodišnjem glumcu i redatelju Pučke scene, dobroj duši Hrvatske čitaonice i Dana hrvatskoga pučkog teatra te značajnoj osobi kazališnog amaterizma moslavačkog kraja. Prvu predstavu u subotu, "Vječno će zvoniti naši kampanjuli", izveli su članovi Amaterske kazališne skupine HNV Crne Gore. Autorica teksta i redateljica

je Dijana Milošević. HAK Travnik je skupina s najvećim brojem gostovanja u Hercegovcu, a ovaj put izveli su "Žene za Hollywood" prema motivima Arijane Čuline u režiji Ante Bilića. Posljednju predstavu Festivala, "Ugovor", izvelo je Gradsko kazalište mladih iz Viteza. Na 27. Danima hrvatskoga pučkog teatra prisustvovali su i predstavnici HKC "Bunjevačko kolo" Subotica, Sinjskoga pučkog kazališta, Kazališta Saksib Županja i Bjelovarskog kazališta pa je Festival prozvan velikom kazališnom obitelji.

Ovaj Festival je čisto nadahnuće, čista ljubav, istina i dobrota te trajna vrijednost. Mnogi su o njemu pisali kao svetkovini kazališnog amaterizma iseljene i domovinske Hrvatske, povratku sebi i svojim korijenima, oazi kazališnih amatera i čuvaru identiteta. Sve to i jesu Dani hrvatskoga pučkog teatra. Ovdje se uz čaroliju kazališta daje doprinos u očuvanju zajedničke nam hrvatske riječi i kulture te se sklapaju trajna prijateljstva. ■

ENG On the first weekend in June, the small Moslavina village of Hercegovac once again brought together expatriate and native Croatia through a theatrical performance. To the delight of all participants and a large audience, and after a one-year break, once again the 27th Days of the Croatian People's Theatre was held. The organizer and host was the Croatian Reading Room of Hercegovac, and the co-organizer was the Croatian Heritage Foundation.

Vratimo nadu zavičajju

Velika nam je čast i odgovornost što je Hrvatska matica iseljenika odlučila ovakav vrijedan projekt organizirati u Sarajevu jer Hrvatima koji žive na ovim prostorima time je pružena nada u neko bolje i sretnije sutra, rekao je provincijal Bosne Srebrene fra Zdravko Dadić

U multimedijalnoj dvorani Franjevačkoga međunarodnog, studentskog centra u Sarajevu

Tekst: **Ivana Rora** Foto: **HKO Kruh svetog Ante – Sarajevo**

Pod pokroviteljstvom predsjednika Federacije BiH Marinka Čavare, a u organizaciji Hrvatske matice iseljenika i Humanitarno-karitativne organizacije Kruh svetog Ante - Sarajevo održana je Četvrta kulturno-vjerska baština Hrvata Bosne i Hercegovine pod geslom - Vratimo nadu zavičajju. U tri dana, od 17. do 19. lipnja, radnim sastancima i događanjima te svečanim programom u Multimedijalnoj dvorani Franjevačkoga međunarodnog, studentskog centra manifestacija je opravdala i svoj naziv - vjeru i nadu povratka zavičajju. Programu je prethodila Večer Hrvatske mati-

ce iseljenika na kojoj se razgovaralo o budućoj suradnji te projektima koji će se realizirati u Bosni i Hercegovini.

Drugi dan manifestacije započeo je prijemom kod fra Zdravka Dadića, provincijala Bosne Srebrene. Prijemu su nazočili fra Vinko Sičaja, definitor i ekonom, fra Miro Relota, definitor, fra Petar Karajica, ravnatelj Središnjeg ureda HKO-a Kruh sv. Ante, fra Stipo Karajica, samostanski i župni vikar samostana sv. Ilije u Zagrebu i idejni pokretač manifestacije Vratimo nadu zavičajju te delegacija Hrvatske matice iseljenika na čelu s ravnateljem Mijom Marićem i delegacija Hrvatske poštanske banke iz Zagreba.

- Velika nam je čast i odgovornost što je Hrvatska matica iseljenika odlučila ovakav vrijedan projekt organizirati u Sarajevu jer Hrvatima koji žive na

ovim prostorima to daje nadu u neko bolje i sretnije sutra – rekao je na prijemu provincijal Dadić.

Nakon prijema slušana je sveta misa u molitvenom prostoru sv. Nikole Tavelića koju je predvodio fra Zdravko Dadić, provincijal Bosne Srebrene, u zajedništvu s drugim svećenicima, sudionicima manifestacije te gostima i uzvanicima, a prije same mise uslijedio je i mimohod sudionika programa manifestacije.

HMI MOST SURADNJE

U Multimedijalnoj dvorani Franjevačkoga međunarodnog, studentskog centra u Sarajevu nastupili su čuvari kulturne i vjerske baštine Hrvata u središnjoj Bosni i Sarajevu: HKD Napredak, Kreševo, HPD Matija Gubec Bakovići, Fojnica, KUD Sloga, Guča Gora, HKUD Ognjišta, Lug-Brankovići, IFD Župa Potkraj, Turbe, Tamburaši iz Vareša, Kreševa i Fojnice te Bogoslovi Franjevačke teologije u Sarajevu.

U pozdravnim govorima pokrovitelja i organizatora istaknuto je da se manifestacija tradicionalno priređuje s ciljem međusobnog povezivanja Hrvata u BiH i matičnoj domovini Republici Hrvatskoj i šire sa željom vraćanja nade u budućnost zavičajja.

Hrvatska matica iseljenika vrijedan je most ove suradnje, istaknuo je ravnatelj HMI-ja Mijo Marić

U pozdravima pokrovitelja i organizatora istaknuto je da se manifestacija tradicionalno priređuje s ciljem međusobnog povezivanja Hrvata u BiH i matičnoj domovini i šire sa željom vraćanja nade u budućnost zavičajja.

Jedna od "čuvarica" kulturne i vjerske baštine Hrvata u središnjoj Bosni i Sarajevu

- Upoznavanje zajedničke tradicije, kulture i nošnje, unapređenje kulturnih, obrazovnih, gospodarsko-socijalnih i drugih životnih zanimanja raseljenih bosansko-hercegovačkih Hrvata, kao i pružanje potpore Hrvatima u BiH, posebno u jačanju i očuvanju nacionalnog, vjerskog i kulturnog identiteta, ciljevi su ovoga vrijednog događanja. Program je do sada održan u Zagrebu, Jajcu i Livnu, a Hrvatska matica iseljenika vrijedan je most ove suradnje – istaknuo je ravnatelj HMI-ja Mijo Marić, koji je nakon programa otvorio i postavljenu izložbu akademskog slikara fra Perice Petra Vidića.

Izložba je humanitarno-karitativnog karaktera višegodišnjeg dobročinitelja za siromašne i darovite studente, a dio je programa manifestacije Vratimo nadu zavičajju.

Organizatori manifestacije Hrvatska matica iseljenika i Humanitarno-karitativna organizacija Kruh svetog Ante te prijatelji projekta iz Hrvatske poštanske banke posjetili su Plehan i svetište u obnovi, gdje su se susreli s fra Antom Tomasom, gvardijanom i župnikom, fra Jozom Gogićem, samostanskim i župnim vikarom i fra Ivanom Ćurićem, župnim vikarom. Svetu misu za vjernike iz župe te goste iz Zagreba s gvardijanom predvodio je fra Stipe Karajica, idejni pokretač manifestacije Vratimo nadu zavičajju.

- Nada u zavičaj i vjera u bolju budućnost iznimno je važna za opstojnost Hrvata u BiH. Ovakvi projekti svjetlo su im u tunelu i jasna poruka da nisu zaboravljeni – rekao je sarajevski domaćin manifestacije fra Pero Karajica i čini se da je to jasna poruka svima nama. ■

ENG Under the sponsorship of the President of the Federation of Bosnia and Herzegovina, Marinko Čavara, and organized by the Croatian Heritage Foundation and the Humanitarian and Charity Organization "Bread of St. Anthony" in Sarajevo, the Fourth Cultural and Religious Heritage of the Croats of Bosnia and Herzegovina was held under the motto Vratimo nadu zavičajju (Let's return hope to the homeland). During the period of three days, from June 17 to 19, with work meetings and events and a festive program in the Multimedia Hall of the Franciscan International Student Center, the manifestation justified its name – the faith and hope of returning to the homeland.

30. obljetnica Matičina projekta Eco Heritage Task Force

"Žuljevi za Hrvatsku"

Ravnatelj Mijo Marić uručuje zahvalnicu Robertu Piršlu voditelju volonterskoga programa posljednjih nekoliko godina, uz njih su glavna voditeljica projekta Eco Heritage Task Force Nives Antoljak i suradnik Mihovil Rora

Na inicijativu gradonačelnika Denisa Ostrošića, Grad Slatina je u, suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika i Općinom Voćin, krajem lipnja organizirao susret začetnika projekta Eco Heritage Task Force, bivših sudionika, odnosno onih koji su pomagali i bili zaslužni za njegovu realizaciju u proteklih 30 godina.

Riječ je o ljetnom volonterskom i ekološkom programu koji je pod nazivom Task Force započeo u jeku ratnih stradanja Hrvatske, a njegovi inicijatori su bili mladi iz Kanade hrvatskog podrijetla. Prva akcija Task Forcea održana je 1992. godine u Voćinu. Akciju je tada u teško stradalom Voćinu predvodio direktor projekta obnove Nikola Vidak iz Kanade, a hrvatskoj mladeži slatinskog kraja pridružilo se četrdesetak mladića i djevojaka iz iseljene Hrvatske, odnosno Kanade, Australije, SAD-a, Švicarske i drugih zemalja. Oni su tijekom srpnja i kolovoza 1992. godine zajedno radili na čišćenju mjesta, krčenju ruševina, uređenju javnih objekata, ali i razrušenih obiteljskih domova

U ime Hrvatske matice iseljenika na ovom evociranju uspomena zahvalio se njen ravnatelj Mijo Marić koji je, među ostalim, rekao - Počelo je prije 30 godina i drago mi je vidjeti neke od sudionika prve akcije Task Forcea koji su nosili "Žuljeve za Hrvatsku". Mladi iz Kanade su pokrenuli nešto što traje već 30 godina, a kada toliko traje znači da je to dobra stvar.

Ante Beljo, bivši ravnatelj Hrvatske matice iseljenika koji je od prvoga dana podržavao ovaj projekt i Task Force 1995. godine doveo pod okrilje Hrvatske matice iseljenika gdje je i danas, također se zahvalio svima koji su dali svoj doprinos. Potom je glavna voditeljica projekta Eco Heritage Task Force Nives Antoljak kratkom prezentacijom nazočne podsjetila kako je to bilo 1992. godine u Voćinu, ali i provela ih kroz sve sljedeće akcije EHTF do danas.

Zajedničko druženje sudionika Task Forcea nakon 30 godina obnovilo je neka stara prijateljstva, stvorilo nova, ali i iznjedrilo ideju o ponovnom projektu TF na slatinskom, odnosno voćinskom području. (Tekst: [https://www.radioslatina.hr/\(mf/Foto:MihaelaFeldi](https://www.radioslatina.hr/(mf/Foto:MihaelaFeldi))

Ilija Kuljaš i Andro Stitikeca

Izdanje o komedijama u prozi prve polovice 18. stoljeća financiralo je Ministarstvo kulture RH, profesor Guy Spielmann sa Sveučilišta Georgetown u Washingtonu napisao je predgovor, a profesorica komparativne književnosti Cvijeta Pavlović s Filozofskoga fakulteta u Zagrebu pogovor o recepciji Molièra u hrvatskoj književnosti

Piše: **Nicolas Raljević**
www.prozor-editions.com

U Parizu, u izdanju Nakladničke kuće *Prozor*, urednika i prevoditelja Nicolasa Raljevića, čija urednička linija ima cilj predstaviti francuskoj publici i publici francuskoga govornog područja prijevode klasičnih ili suvremenih hrvatskih dramskih djela, najavljuju izdanje posvećeno dvjema hrvatskim "molièradama": *Ilija Kuljaš* i *Andro Stitikeca*, komedijama u prozi prve polovice 18. stoljeća. Projekt je financiralo Ministarstvo kulture RH, profesor Guy Spielmann sa Sveučilišta Georgetown u Washingtonu, stručnjak za takozvane nekniževne žanrove kao što su sajamsko kazalište i *commedia dell'arte*, napisao je predgovor, a profesorica komparativne književnosti Cvijeta Pavlović s Filozofskoga fakulteta u Zagrebu pogovor o recepciji Molièra u hrvatskoj

Nicolas Raljević, urednik i prevoditelj

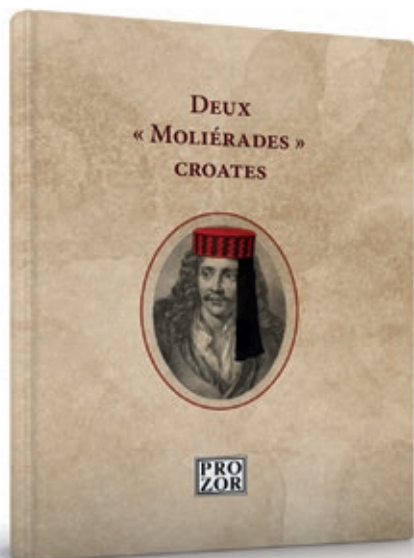
književnosti. Ovi ukršteni pogledi tako uokviruju i ilustriraju odnose ovih dviju komedija s njihovom izvornom referencijom.

AUTORI UGLAVNOM NEPOZNATI

Jer, doista, Molière je vrlo rano zaveo Hrvatsku, a posebno Ragusu. Tako je prevedeno više od dvadeset ovih drama, ponekad vrlo rano na današnjem hrvatskom području, od kraja života francuskoga dramatičara do prvih desetljeća 18. stoljeća, te inspiriralo autore već postojeće prozne komedije, "smiješnica", djelomično pod utjecajem komedija *erudita* i *dell'arte*. Autori su uglavnom ano-

nimni, ponekad neizvjesni, iznimno su i poznati. Navode se vjerojatna ili moguća imena ili pretpostavka da se radi o skupnim djelima mladih plemića grupiranih u kazališne družine koji su prevodili i postavljali Molièrea na mjestima gdje su se ljudi tih pomorskih gradova okupljali, istražujući mogućnosti francuskih komedija da izraze svoje svakodnevno postojanje.

A ako se jedni više drže izvornog teksta, drugi se bez skrupula udaljavaju od njega pridonoseći afirmaciji originalnosti dramaturškog stvaralaštva u Ragusi i oko nje. Među ovim drugima su nedvojbeno *Ilija Kuljaš* i *Andro Stitikeca*. Prvi, inspiriran Molièreevim komedijama (*Škrtac*, *Umišljeni bolesnik* i *Ženidba usilovana*), slobodno miješa odlomke i elemente triju. Drugi preuzima *Građanina plemića*, ali ne doslovce, odstupa od originala i ne ustručava se integrirati lik Pulcinelle iz *commedie dell'arte* uz Coviella koji je već prisutan u izvornome tekstu, kao i prizore koji su strani francuskome izvorniku. U oba slučaja Francuska i Versailles se udaljuju: radnja je transponirana na jadransku obalu, među domaćim stanovništvom, jezikom narodnim, slobodnog izraza, upotrebom dijalekata, ponekad dvosmislenih ili danas zaboravljenih izraza, opskurnih arhaizama. Dakle, ove su komedije dubrovačke i korčulanske. Ali kao i kod Molièrea, komedija je povod za društvenu kritiku, gdje se sluge ruga-

Naslovnica Dviju hrvatskih molièrada

U oba slučaja Francuska i Versailles se udaljuju: radnja je transponirana na jadransku obalu, među domaćim stanovništvom, jezikom narodnim, slobodnog izraza, upotrebom dijalekata, ponekad dvosmislenih ili danas zaboravljenih izraza, opskurnih arhaizama.

ju gospodarima koji bez njih ne mogu riješiti svoje probleme.

PREDMET NOVOGA VREDNOVANJA

No, moglo se pomisliti da će ovi komadi, nikad objavljeni u svoje vrijeme, nastali prečitavanjima i adaptacijama, promjenama mjesta zbivanja i transpozicijama autora i projekata koji su ostali u sjeni kazališne povijesti, prožeti svakodnevnim životom ulice Raguse i Korčule, brzo biti prezreni, zaboravljeni i izgubljeni. Pretpostavka se nije ostvarila zahvaljujući nekolicini istraživača koji dva do tri stoljeća kasnije još uvijek nastoje pronaći, usporediti i dešifrirati ono malo rukopisa koji su do nas došli. To je moglo skrenuti komedije na marginu kazališne povijesti.

Međutim, sada, s četiristogodišnjicom Molièreova rođenja, ovi tekstovi su predmet nove pažnje, ponovnog otkri-

Više od prijevoda, ove su komedije hibridnoga žanra potencijalno dio specifične hrvatske kazališne povijesti, poveznica između velikih imena klasične jadranske književnosti i europske književne i kazališne povijesti.

Dvije ilustracije likova commedia dell'arte koje susrećemo u spomenutim hrvatskim komedijama: Pulcinella i Coviello

vanja, a možda i ponovnog vrednovanja. Više od prijevoda, ove su komedije hibridnoga žanra potencijalno dio specifične hrvatske kazališne povijesti, poveznica između velikih imena klasične jadranske književnosti i europske književne i kazališne povijesti.

“SMJEŠNICE”

Na svoj način, ove komedije, zajedno s drugim popularnim “frančerijskim” ili “smješnicama” 17. i 18. stoljeća, njegovale su i održavale kazališni život na ovim prostorima, integrirale ih u europski književni razvoj, izumivši pritom novu dramsku vrstu u kojoj je stvarni život, onaj naroda u njegovo vrijeme, postao plodno tlo za novu književnost, koja zasigurno nije obilježila hrvatski kao što je s francuskim učinio “Molièreov jezik”, ali će činiti izvornu kazališnu formu koja danas zaslužuje priznanje hrvatske posebnosti u povijesti europske klasične književnosti, afirmirajući univerzalizam koji su namah uočili autori sada skriveni iza svojih tekstova.

Također, može se žaliti što ova kazališna vrsta, koja se proteže od “molièrada” do “smješnica” preko drugih “frančezarija” i “talijenarija”, možda nije u Hrvatskoj privukla svu pozornost koju

zaslužuje. U svakom slučaju, “molièrade” su predmet sve većeg interesa u Francuskoj, stručnjaka koji otkrivaju čitav dramsko-kazališni prostor čije je ishodište njihova vlastita književna povijest i može nas samo radovati što istraživači poput Claudea Bourquija, Georges-a Forestiera, Guya Spielmanna potiču afirmaciju ove dosad ignorirane europske baštine. ■

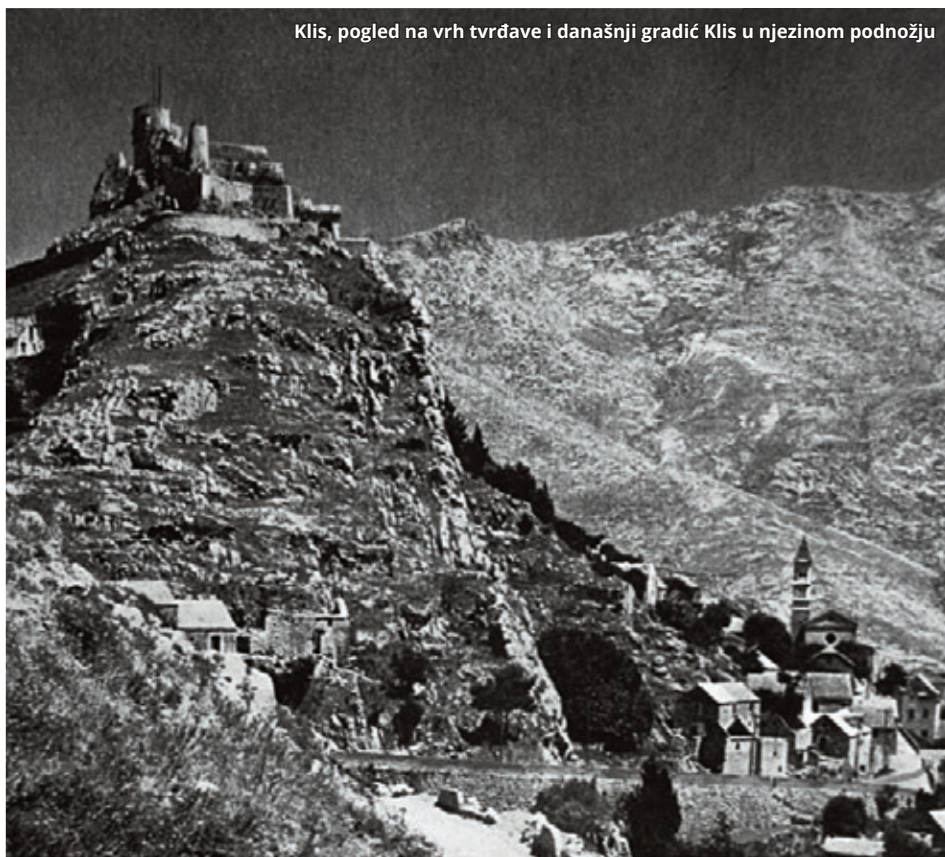
ENG In Paris, the Prozor publishing house, whose editorial department aims to present to French and French-speaking audiences the translations of classical or contemporary Croatian plays, announced an edition dedicated to two Croatian “molièrade”: Ilija Kuljaš and Andro Stitikeca, prose comedies created in the first half 18th century. The project was financed by the Ministry of Culture of the Republic of Croatia. Professor Guy Spielmann from Georgetown University in Washington, an expert in so-called non-literary genres such as fairground theater and Commedia dell'arte, wrote the foreword, and Cvijeta Pavlović, professor of Comparative Literature at the Faculty of Philosophy in Zagreb, gave the afterword about the reception of Molière in Croatian literature. These crossed views thus frame and illustrate the relationship of these two comedies to their original reference. Because, indeed, Molière seduced Croatia, especially Ragusa, very early on. This is how more than twenty of these plays were translated, sometimes very early in today's Croatian territory, from the end of the French playwright's life to the first decades of the 18th century, and inspired the authors of the already existing prose comedy, “smješnica”.

Ljubi svoj prostor kao samoga sebe

U povodu knjige Brune Milića *Dvadeset pet stoljeća urbane kulture na tlu Hrvatske* - saga o ispreplitanju etničkoga korpusa s gradogradnjom u njegovu prostoru

Klis, pogled na vrh tvrđave i današnji gradić Klis u njezinom podnožju

Piše: **prof. dr. sc. Vladimir Peter Goss**

Foto: **UPI 2M Books, www.upi2mbooks.hr**

Među mojim najvrjednijim prijateljima humanistima su, na žalost pokojni, Alburey Castell i Vladimir Bedenko. Obojica, i američki humanistički filozof i hrvatski povjesničar graditeljstva, bili su vatreni promicatelji svojih struka i njihovih općeljudskih vrijednosti, a dijelili su i zanimljivu tehniku obrade materijala, i to tako da se u izlaganju objašnjavaju, jedna po jedna, riječi iz naslova, a dobive-

no se zatim sintetizira u sustavni i sadržajni znanstveni tekst. Čini mi se da je upravo to dobra tehnika za poniranje u Milićev kapitalac.

Dvadeset i pet stoljeća označuje vremenski raspon u kojem se nešto, za autora znakovito, događalo; riječi *urbane kulture* opisuju vid kulture kojemu je locus *urbs – grad*, a nositelji, su-

Iako je knjiga povijest urbaniteta, Milić jasno pokazuje da taj urbanitet nije mogao bez svoje "sjene", ruralnoga prostora i ruralnoga oblika postojanja. Milić piše povijest urbane kulture u Hrvata, no ne potiskuje onu drugu, ladanjsku.

kladno, stanovnici gradova; dok *na tlu Hrvatske* definira prostor gdje se navedeno događalo.

Stoga pred nama nije samo ono što bismo očekivali, poznavajući *vitu* Brune Milića (1917. – 2009.), profesora emeritusa Arhitektonskoga fakulteta u Zagrebu i vrhunskog poznavatelja naše i opće gradogradnje, već daleko više – saga o ispreplitanju etničkoga korpusa s gradogradnjom u njegovu prostoru.

KNJIGA SE ČITA KAO LJUBIĆ

Nedavno, pišući o također monumentalnoj knjizi Bože Skoke *Strateško komuniciranje država*, 2 sveska, Zagreb-Sarajevo, 2021., sa zadovoljstvom sam primijetio da se ta knjiga, napisana s istinskom znanstvenom akribijom, čita kao krimić. Opsegom tek nešto manji Milićev uradak, čita se kao *Ljubić*, znanstvena isповijed emocionalne veze autora i njegova materijala, to jest hrvatskoga prostora i duha koji ga je formirao.

Vertikala "dvadeset pet stoljeća" određuje vremensku strukturu gradogradnje u hrvatskom prostoru od utvrda Ilira i Kelta te prvih urbanih pothvata grčkih kolonista (Issa/Vis) u petom stoljeću p.n.e. Slijedi ulazak na područje Ilirika urbane velesile antičkog Rima, pa njezin rasap i umiranje u barbarskome ranome srednjem vijeku; pa obnova urbane kulture u vidu istočnojadranskih

komuna i slobodnih kraljevskih gradova hrvatske Panonije; i njezin slom u stoljećima turskih prodora i okupacije; i na kraju regeneracija i nezadrživi rast od prosvjetiteljstva do danas.

Na tu se temeljnu vertikalu vrlo vješto vežu ključni primjeri za svako od razdoblja, dakle horizontalno se proširuje glavna tema, osvjetljavajući kulturne vrijednosti ugrađene u svaki od vertikalnih koraka. Čime se postiže ono bitno – smisao jedinstva u raznolikosti, ne zaobilazeći mane i pogreške koje su neizbježne na prostranim povijesnim *puteštvijama*. Ta vrlo uspješna narativna tehnika izlaganja prati crvenu povijesnu nit, s paradigmatičkim primjerima, iznimkama, remek-djelima, promašajima... kako to već biva u “stvarnom” životu. Dok pratimo povijesnu liniju, individualni položaji, prostori i pojave javljaju se kao njezini označitelji u konkretnoj životnoj stvarnosti – Dubrovnik renesanse, Dubrovnik baroka, Dubrovnik poslije Republike, Dubrovnik današnje-ga turističkog priobalja...

TI VJEČNI MALI GRADOVI

Milić definira i lance pojava koje su mu posebno bliske, u kojima doživljava ono posebno, ono što bi se moglo nazvati *genius patriae*. A za Milića, rođenog Bakranina, Primorca, to je sjeverni Jadran – Istra, Kvarner, Vinodol. Ti “vječni mali gradovi Istre i Kvarnera” (str. 133- 153), na pr. Hum, Grožnjan, Beram, Draguč, Kršan, Boljun, Pićan, Bale, ...Vrbnik, Beli, Lubenice, ...Kastav, Grobnik, Bribir, Novi Vinodolski..., mogu izrasti u monumentalne formacije kao što su Pula, Rovinj, Buje, pa konačno i zagrebački Gradec i Kaptol. U kontinentu mogu se preobraziti u ravničarske modele u močvarama i meandrima (Varaždin, Čakovec, Koprivnica, Virje...). Svi oni redovito zadržavaju skladan dijalog sa svojim prirodnim okolišem, pretaču se u njega, uvlače ga u sebe, združuju se u smislu Matoševa “šumskoga grada”. Takvi modeli između grada i sela, čak i ugodno “narodni” poput hrvatske naive, bit su gradogradnje u hrvatskome prostoru što Milić, iako naizgled zaljubljenik u striktno urbane oblike, jasno prepoznaje. Tu je, vjerujem, i najveći doprinos knjige. Iako

Rab, jugozapadna fronta grada

Milić slijedi duh arhitekta, urbanista, kreativca, koji voli svoju struku i praksu ne samo uz pisanje, već i uz stvaranje kulturnih pejzaža. Izrazito se profilira kao pristaša “napretka”, obnove i izgradnje, industrijalizacije i modernizma, ali uz jasnu simpatiju za aktivni, “napredni” pristup svejedno prepoznaje opasnosti koje “napredak” može predstavljati za prostor i njegove vrijednosti.

Vizura Zadra krajem XIX. stoljeća pokazuje kontinuiranu frontu jugozapadne obale poluotoka, na kojoj je nakon ruđenja zidina na nasutim prostorima izgrađen niz od 16 četverokatnih blokova koji su zaklonili povijesnu jezgru i odvojili je od mora

je ona povijest urbaniteta, Milić jasno pokazuje da taj urbanitet nije mogao bez svoje “sjene” ruralnoga prostora i ruralnoga oblika postojanja. Milić piše povijest urbane kulture u Hrvata, no ne potiskuje onu drugu, ladanjsku. Knjiga o povijesti hrvatskog ladanja, kao i sustavna sinteza *urbasa* i *rusa* u hrvatskome prostoru, čekaju nekoga drugog. No Milić je svakako došao jako daleko na putu prema spoznaji o dvobitnosti hrvatskoga prostora i o važnosti sinteze.

DUHOVNA I KULTURNA PODUDARNOST

Vjerujem da smo dovde objasnili što znači “dvadeset pet stoljeća”. Sad nekoliko riječi o “tlu Hrvatske”. To je pro-

stor Republike Hrvatske koji većinom naseljavaju nositelji hrvatskoga imena i identiteta.

Od časa kad počinjemo pratiti kreativnu ljudsku prisutnost na području RH primjećujemo prostornu podijeljenost na tri velike zone: priobalje, gorsku Hrvatsku i hrvatsku ravnicu (jugozapadna Panonija). Tu podjelu, i brojne manje podjele u većim područjima, prati rascjepkanost, rijetka naseljenost, neprotočnost, autarhičnost i policentričnost, što ne pogoduje stvaranju većih populacijskih središta. To se posebno ističe u prapovijesti, ranijem srednjem vijeku, vremenima turskih provala. Urbanizacija kakvu je provodila antika obnavlja se zapravo tek posljednjih stoti-

njak godina iako se grad kao politička i gospodarska jedinica afirmira u zreloj srednjem vijeku i renesansi.

Priobalje, gorje i ravnica pojavno su neobično različiti pejzaži, no njihova je bit vrlo slična – pa tako unatoč naizgled golemim razlikama postoji visok stupanj kulturne i duhovne podudarnosti. Zato i jesmo jedna zemlja i jedan narod. Regionalne i mjesne inačice – u jeziku, folkloru, običajima, u vizualnim oblicima i njihovu dijalogu s okolišem – spadaju među najveća bogatstva i blaga koje posjedujemo.

METROPOLITANSKA GRADOGRAĐNJA

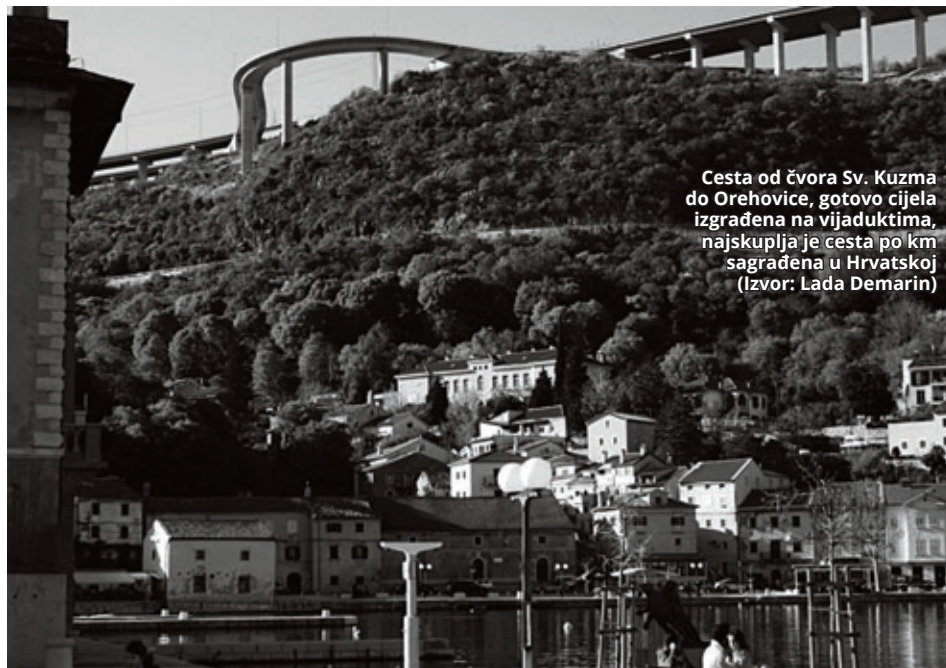
Do prije nekoliko desetljeća poznavanje kulture i stvaralaštva u kontinentalnoj Hrvatskoj bilo je jako ograničeno. To se odražava i u ovoj knjizi. Naravno, ne kritiziramo autora za nešto što nije mogao niti kanio obraditi. Naprotiv, unatoč tome, Milić je jako puno prostora posvetio gradovima hrvatske unutrašnjosti, njezinoj strašnoj sudbini tijekom turskih ratova, njezinu uskrsnuću poput Feniksa nakon oslobođenja 1700. Desetak godina kasnije autor bi imao prilike koristiti niz novih spoznaja do ko-

jih su došle povijesne znanosti. Rekao bih, Milić, na temelju onoga što ima i poznaje, kao da predviđa nova otkrića i naglašava važnost kontinentalnog sklopa, njegove kako gradske tako i tvrđavne arhitekture (Zagreb, Varaždin, Bjelovar, Koprivnica, Nova Gradiška, Karlovac, Osijek, Slavonski Brod...). Dobro je osjetio kreativni elan te *Croaticae Redivivae* (kako je sam naziva) i ona mu služi za impresivnu kľdu djela – raspravu o metropolitanskoj gradograđnji Hrvatske od 19. stoljeća do danas.

“Dinamični rast metropola potkraj dvadesetog stoljeća, te njihovi razvojni planovi i projekti početkom dvadeset i prvoga, pouzdani su pokazatelji općega graviditeta urbane kulture na tlu Hrvatske i njenih perspektivnih trendova”, piše Milić.

Panorama Šibenika s istoka, s visokom novom izgrađnjom u prvom planu

Cesta od čvora Sv. Kuzma do Orehovice, gotovo cijela izgrađena na vijaduktima, najskuplja je cesta po km sagrađena u Hrvatskoj (Izvor: Lada Demarin)

Taj odsječak, posebice njegovi kasniji dijelovi koji se bave industrijalizacijom i turističkom izgrađnjom, izazivaju jako emocionalne odgovore koji su rijetko utemeljeni na znanstvenoj raščlambi. Milić slijedi duh arhitekta, urbanista, kreativca, koji voli svoju struku i praksu ne samo uz pisanje, već i uz stvaranje kulturnih pejzaža. Izrazito se profilira kao pristaša “napretka”, obnove i izgrađnje, industrijalizacije, modernizma. Dok poneke to može zaprepastiti (jer razgovor na ovu temu uglavnom završava nepomirljivim sučeljavanjima “naprednih” i “reakcionarnih”), Milić, uz jasnu simpatiju za aktivni, “napredni” pristup, svejedno prepoznaje opasnosti koje “napredak” može predstavljati za prostor i njegove vrijednosti. Ne treba smetnuti s uma da je Milić i sam stvarao u osjetljivim prostorima (projekt uređjenja Puntamike u Zadru 1967.). Istom mjerom autor otkriva nove vrijednosti u pejzažima Novog Zagreba, Splita III, osječkog *waterfronta*. Ili u turističkim pothvatima na Jadranu (Babin kuk, Plat). Poglavlje “Turistička urbanizacija na Jadranu” je istinski pionirski pothvat valorizacije nekih čak megalopolskih projekata. Završimo autorovim riječima: “Dinamični rast metropola potkraj dvadesetog stoljeća, te njihovi razvojni planovi i projekti početkom dvadeset i prvoga, pouzdani su pokazatelji općega graviditeta urbane kulture na tlu Hrvatske i njenih perspektivnih trendova.”

Sviđalo nam se to ili ne, takav je sud dobro utemeljen na dokaznom mate-

rijalu zaključnih poglavlja ("Dvadeseto stoljeće – doba eksplozivnoga rasta i razvoja", "Turistička urbanizacija na Jadranu" i "Na pragu XXI. stoljeća"). Odluka Brune Milića je da nam je pokazao kako sjaj, tako i dubiozne aspekte takvih eksplozija.

BEZ ISKRE LJUBAVI GDJE BI BILA ISKRA ŽIVOTA

Nesumnjiva je Milićeva zaljubljenost u materijal kojim se bavi i koji je i sam pomogao stvarati. Bez te iskre ljubavi, gdje bi bila iskra života? Pozvat ću se još jednom na već spominjanog Božu Skoku i

na njegove riječi da se zemlju ne može promicati ako je se ne voli. Jedna domišljena i emocionalno pozitivna povijest

hrvatskog ladanja bila bi dobrodošao pandan Milićevu *opusu magnumu* na temu urbane kulture na tlu Hrvatske. ■

ENG Prof. Vladimir Peter Goss, PhD, writes about the book written by an architect and urban planner, Bruno Milić, titled *Dvadeset pet stoljeća urbane kulture na tlu Hrvatske (Twenty-Five Centuries of Urban Culture on the Soil of Croatia)*, which he assesses as a saga of the interweaving of the ethnic corpus with urban planning in its space. Although the book is a history of urbanity, Milić clearly shows that this urbanity could not do without its "shadow", rural space and rural form of existence. Milić writes the history of urban culture in Croats, but he does not suppress the other, rural culture. Milić follows the spirit of an architect, urban planner, creative person, who expresses his love for his profession and practice not only through writing, but also through the creation of cultural landscapes. He is clearly profiled as a supporter of "progress", reconstruction and construction, industrialization and modernism, but with a clear sympathy for an active, "advanced" approach. He nevertheless recognizes the dangers that "progress" can represent for space and its values. "The dynamic growth of metropolises at the end of the twentieth century, and their development plans and projects at the beginning of the twenty-first, are reliable indicators of the general gestation of urban culture on the soil of Croatia and its perspective trends," writes Milić.

Jezični podsjetnik

Kako je Srpnica ostala bez srpa i srpnja

Dobri poznavatelji tradicionalnih pučkih blagdanskih imena u kajkavskom dijelu Podravine i danas rabe to ime. Zato se npr. u Kalinovcu 2. srpnja obilježava *Srpnica*, u Molvama *Srpnjica* itd., također ponegdje u Hrvatskom zagorju, npr. u Šinkovici Šaškoj kraj Trakošćana gdje se taj blagdan naziva *Murijo Serpnico*. Riječ je o marijanskom blagdanu koji se tradicionalno slavio 2. srpnja, u doba žetve.

Velikim, naglim i galopirajućim promjenama u društvu sve više nestaju pojedine riječi i njihova značenja. Tako se posljednjih godina događa da pojedini novi studenti, obično dvadesetogodišnjaci, ne znaju više da se nekoć želo srpom pa zato ne mogu sami zaključiti kako je sedmi mjesec u kalendarskoj godini dobio naziv *srpanj*. Stariji naraštaji studenata to su dobro znali te su zaključivali kako i *Srpnica* kao pučko blagdansko ime sigurno ima neku vezu sa srpom, žetvom i mjesecom srpnjem. Dobri poznavatelji tradicionalnih pučkih blagdanskih imena u kajkavskom dijelu Podravine i danas rabe to ime. Zato se npr. u Kalinovcu 2. srpnja obilježava *Srpnica*, u Molvama *Srpnjica* itd., također ponegdje u Hrvatskom zagorju, posebice u sjevernom dijelu, npr. u Šinkovici Šaškoj kraj Trakošćana (i Bednje) gdje se taj blagdan naziva *Murijo Serpnico*. Riječ je o marijanskom blagdanu koji se tradicionalno slavio 2. srpnja, u doba žetve, pa ga npr. Hrvati u Židanu u zapadnoj Mađarskoj nazivaju *Marija od Serpa*. Za isti se blagdan, upravo zato što se obilježava u doba žetve, u Novom Selu kod Pandrofa u sjevernom Gradišću u Austriji rabi ime *Marija Žietvenica*, a u Jandrofu u Slovačkoj *Žietvena Svetica*. Sukladno tomu i mjesec srpanj se npr. u Brseču u Istri naziva *žetvenjak*.

Piše: Sanja Vulić

Na hrvatskom jugu, gdje je bilo manje plodne zemlje i manje se želo žitarice, također se slavio taj marijanski blagdan na isti datum, a ponegdje je i nazvan baš po tom datumu. Tako je npr. u Jelisi i Starom Gradu na Hvaru blagdan poznat pod imenom *Guospa od dvo luja* (Gospa od dva, tj. od drugoga srpnja) jer se u tim govorima za mjesec srpanj rabi talijanizam *luj* (prema tal. *luglio*). Nakon svih navedenih nabiranja logično se nameće pitanje o kojem je to zapravo marijanskom blagdanu riječ. Stariji naraštaji znaju da se sve do sredine šezdesetih godina prošloga stoljeća, dok se nisu dogodila velika premetanja u katoličkom kalendaru nakon Drugoga vatikanskoga koncila, 2. srpnja obilježavao spomen na Gospin posjet trudnoj (nosećoj) sv. Elizabeti koji je opisan u Evanđelju po Luki. U mnogim se hrvatskim župama s jakom tradicijom taj blagdan i dalje obilježava 2. srpnja unatoč činjenici što je u katoličkim kalendarima, a time i u bogoslužjima, premješten na 31. svibnja pa se npr. u Zagrebu (i drugdje) blagdan Pohoda Blažene Djevice Marije sv. Elizabeti svečano obilježava upravo na taj novi datum, a ne 2. srpnja. Međutim, tom promjenom datuma stara su naša pučka imena toga blagdana na žalost izgubila smisao pa su, među inim, i iz toga razloga mladima postala nerazumljiva. ■

Zastava bana Josipa Jelačića, 1848.

Obilježavao bi se na dan Jelačićeva uvođenja u bansku čast

Prošle su četiri godine od službenog pokretanja inicijative da se blagdanski kalendar upotpuni spomendanom na prvo javno isticanje crveno-bijelo-plave zastave s grbom u sredini

Piše: **Marijan Lipovac** Foto: **Arhiva HMI**

Hrvatska ponovno nije 5. lipnja 2022. obilježila Dan hrvatske zastave jer ga Hrvatski sabor još nije proglasio iako su prošle četiri godine od službenog pokretanja inicijative da se blagdanski kalendar upotpuni spomendanom na prvo javno isticanje crveno-bijelo-plave zastave s grbom u sredini. Naime, kad se 2018. godine navršavala 170. godišnjica ustoličenja Josipa Jelačića za hrvatskoga bana, Hrvatski institut za povijest, Hrvatski povijesni muzej, Družba "Braća Hrvatskoga Zmaja" te Hrvatsko grbo-slovno i zastavoslovno društvo posebnim su proglasom predložili proglašenje Dana hrvatske zastave koji bi se obilježavao svake godine na dan Jelačićeva uvođenja u bansku čast, kada je počeo put do spontanog prihvaćanja njegove banske zastave kao glavnoga hrvatskoga nacionalnog i državnog simbola. Inicijativu za uvođenje Dana hrvatske zastave već 5. lipnja 2018. prihvatila je Vladina Koordinacija za gospodarstvo i strukturne reforme, a pozitivno su se očitovali i Ministarstvo uprave, Ministarstvo kulture i Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

JEDNA OD NAJPREPOZNTLJIVIJH

No, kada je iduće godine Ministarstvo uprave izradilo prijedlog novog Zakona o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj, u njemu nije bilo Dana hrvatske zasta-

Zastava neslužbeno korištena do početka 90-ih, a službeno korištena od 25. srpnja do 21. prosinca 1990.

ve pa on ni danas ne postoji iako imamo čitav niz spomendana, poput Dana kravate uvedenog odlukom Hrvatskoga sabora još 2008. Koliko god je kravata zbog svojih hrvatskih korijena vrlo prikladna za popularizaciju Hrvatske u svijetu, važnost hrvatske zastave je puno veća jer je ona još od 19. stoljeća kao crvena-bijelo-plava trobojnica simbol hrvatske države i naroda, u domovi-

ni i izvan nje, a zbog grba s crveno-bijelim kvadratićima u sredini jedna je od najprepoznatljivijih zastava svijeta, zahvaljujući prije svega hrvatskim nogometnim reprezentativcima i drugim uspješnim sportašima. Od osamostaljenja i međunarodnog priznanja Hrvatske zastava se viori ne samo u Hrvatskoj, nego i diljem svijeta, na hrvatskim diplomatskim predstavništvima i pred

Sve je počelo 5. lipnja 1848. kada je za razliku od prijašnjih jednobojnih banskih zastava prvi put u povijesti kao zastava novoga bana istaknuta hrvatska trobojnica: crven-bijeli-plavi sa složenim grbom Trojedne Kraljevine i ilirskim znakom na aversu, te s Jelačićevim obiteljskim grbom na reversu.

sjedištima Ujedinjenih naroda, Europske unije, NATO-a i drugih asocijacija čiji je Hrvatska član.

A sve je počelo 5. lipnja 1848. kada je za razliku od prijašnjih jednobojnih banskih zastava prvi put u povijesti kao zastava novog bana istaknuta hrvatska trobojnica: crven-bijeli-plavi sa složenim grbom Trojedne Kraljevine i ilirskim znakom na aversu te s Jelačićevim obiteljskim grbom na reversu. Takva je zastava, s grbom Trojedne Kraljevine, tijekom 1848. i kasnijih godina bila često korištena, isticana je čak i na dubrovačkim zidinama, i očito je zaživjela kao hrvatski nacionalni simbol. Bila je zabranjena tijekom Bachova apsolutizma, ali opet je u upotrebi od 1860. te je Hrvatsko-ugarskom nagodbom 1868. i službeno potvrđena. Redosljed grbova bio je takav da je na prvome mjestu bio grb Dalmacije pa Hrvatske i zatim Slavonije, da bi 1876. na prvo mjesto došao grb Hrvatske, i to s početnim bijelim poljem.

BEZ GRBA IDENTIČNA NIZOZEMSKOJ

Kao hrvatska zastava neslužbeno se koristila i trobojnica bez grba u sredini koja je identična zastavi Nizozemske, posebno nakon 1918. kad Hrvatska gubi državnost pa tako i svoju službenu zastavu. Tada u povijest odlazi i grb Trojedne Kraljevine te se kao jedinstveni simbol hrvatskoga nacionalnog identiteta učvrstio grb sa šahovskim poljem koji je 1939., s početnim crvenim poljem, postao grb Banovine Hrvatske. Ona nije imala službeno definiranu zastavu, ali uglavnom se koristila hrvatska trobojnica bez grba. NDH je 1941. u svoju zastavu unijela grb s početnim bijelim poljem, ali i ustaški simbol, dok

Povijesna hrvatska zastava Trojedne kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

Aktualnim zakonom izričito je navedeno da je prvo polje grba crveno, a presudan argument bio je taj da je na pečatu povelje iz Cetingrada iz 1527. o izboru Ferdinanda Habsburškoga za hrvatskoga kralja hrvatski grb imao početno crveno polje.

su partizani tijekom Drugoga svjetskog rata koristili hrvatsku trobojnicu s malom petokrakom crvenom zvijezdom u sredini. To je postala i službena zastava Hrvatske u sklopu federativne Jugoslavije, s time da je zvijezda postala veća. U to se vrijeme među hrvatskim iseljenicima slobodno koristila hrvatska trobojnica s povijesnim grbom, za razliku od Hrvatske gdje je bila inkriminirana te se u nešto većoj mjeri mogla vidjeti tek u doba Hrvatskog proljeća.

Hrvatska zastava s povijesnim grbom neslužbeno se počela koristiti tijekom kampanje uoči prvih demokratskih izbora 1990., a službeno je proglašena zastavom Republike Hrvatske 25. srpnja te godine. Izgled grba tada nije bio detaljno definiran pa su neke zastave na grbu imale prvo bijelo polje, a neke crveno, sve do 21. prosinca 1990. kada je dan uoči donošenja novog ustava Sabor usvojio Zakon o grbu, zastavi i himni Republike Hrvatske te zastavi i lenti predsjednika Republike Hrvatske kojim je definiran današnji izgled hrvatske zastave, točnije grba u njezinoj sredini.

PRVO POLJE CRVENO

Zakonom je izričito navedeno da je prvo polje grba crveno, a presudan argument bio je taj da je na pečatu povelje iz Cetingrada iz 1527. o izboru Ferdinanda Habsburškoga za hrvatskoga kralja hrvatski grb imao početno crveno polje. To je međutim nalagala i politička mudrost jer doista bi bilo štetno

za hrvatsku državu u nastajanju da je preuzela oblik grba kakav je imala NDH, što bi njezini neprijatelji jedva dočekali. Naime, u srpskoj propagandi su grb s prvim bijelim poljem i zastava s takvim grbom proglašavani ustaškima, a to su zbog neznanja ili zlonamjernosti na žalost prihvatili malobrojni, ali glasni na hrvatskoj strani, sve do danas. Njih je teško nepobitnim argumentima uvjeriti u povijesne činjenice, ali laži i podmetanja bi svakako imali manje efekta ako bi se uveo Dan hrvatske zastave kojim bi se barem jednom godišnje podsjećalo na njezine korijene i kasniji razvoj, sve do današnjeg položaja općeprihvaćenog i neizostavnog dijela hrvatskoga nacionalnog identiteta. ■

ENG In 2018, when the 170th anniversary of Josip Jelačić's induction as a Croatian Ban was being celebrated, the Croatian Institute of History, the Croatian Historical Museum, the "Brothers of the Croatian Dragon" Society and the Croatian Heraldic and Flag Society proposed in a special proclamation the Croatian Flag Day which would be celebrated every year on the day when Jelačić took the oath as Ban, the day when the path to the spontaneous acceptance of his Ban flag as the main Croatian national and state symbol began. The initiative to introduce the Croatian Flag Day was already accepted on June 5, 2018 by the Government Coordination for the Economy and Structural Reforms, with the Ministry of Administration, the Ministry of Culture and the Ministry of Science and Education also expressing positive impressions. However, when the Ministry of Administration drafted a proposal for a new law on holidays, memorial days and non-working days in the Republic of Croatia the following year, it did not include Croatian Flag Day, therefore, it does not exist today.

Nagrada za životno djelo književniku Hrvoju Hitrecu

Dobitnici Nagrade "Vladimir Nazor" za 2021. godinu za životno djelo su: Hrvoje Hitrec za književnost, Višnja Mažuran za glazbu, Petar Krelja za filmsku umjetnost, Ivica Kunčević za kazališno stvaralaštvo, Slavka Pavić za likovne i primijenjene umjetnosti i Đuro Mirković za područje arhitekture i urbanizma

Nagradu za životno djelo Hrvoju Hitrecu uručila je ministrica kulture i medija Nina Obuljen Koržinek

Tekst: Vesna Kukavica Foto: HINA

Prestizna hrvatska državna priznanja i nagrade "Vladimir Nazor" istaknutim umjetnicima u području književnosti, glazbe, filma, likovnih i primijenjenih umjetnosti, kazališnog stvaralaštva te arhitekture i urbanizma uručila je u Zagrebu ministrica kulture i medija dr. sc. Nina Obuljen Koržinek u nazočnosti akademika Zvonka Kusića, predsjednika Odbora te nagrade koja nosi ime Vladimira Nazora, točno na 73. godišnjicu smrti toga znamenitoga hrvatskog pjesnika, 19. lipnja 2022. Dobitnici Nagrade "Vladimir Nazor" za 2021. godinu za životno djelo su: Hrvoje Hitrec za književnost, Višnja Mažuran za glazbu, Petar Krelja za filmsku umjetnost, Ivica

Kunčević za kazališno stvaralaštvo, Slavka Pavić za likovne i primijenjene umjetnosti i Đuro Mirković za područje arhitekture i urbanizma. Dobitnici godišnjih priznanja su: Ivica Prtenjača za roman *Sine, idemo kući*, Dubravka Šeparović Mušović za operna ostvarenja tijekom protekle sezone, Antoneta Alamat Kusijanović za film *Murina*, prvak drame Hrvatskoga narodnog kazališta Siniša Popović za ulogu Henrika u drami *Kad svijecle dogore* Sandora Maraija, Matko Vekić za izložbu *Arhipelag* u Muzeju suvremene umjetnosti te arhitektonski dvojac Iva Letilović i Igor Pedišić za projekt rekonstrukcije Providurove palače u Zadru. Prema ocjeni ministricе kulture dr. sc. Nine Obuljen Koržinek, ova ugledna državna nagrada za umjetnička ostvarenja sustavno svjedoči o postignućima hrvatske kulture i umjet-

nosti, dodavši kako Nazorovom nagradom "odajemo priznanje velikanima hrvatske kulture i umjetnosti, kako onima za životno djelo, tako i onima koji su svojom kreativnošću, nadahnućem i predanim radom još jednu izazovnu godinu iza nas učinili kulturno i umjetnički bogatijom, dajući joj viši smisao". Čestitajući laureatima čija su umjetnička ostvarenja već utkana u korpus hrvatske umjetnosti i kulture, ministrica je izrazila nadu kako će i ovogodišnji laureati potaknuti kreativni potencijal naše društvene i kulturne sredine.

MOĆ UMJETNOSTI

U ime svih dobitnika Hrvoje Hitrec zahvalio je svima koji su im pružali priliku za kreativni zamah, vjerujući u posla-nje hrvatskog umjetnika i čarobnu moć umjetnosti. "Hrvatska umjetnost i kultura oduvijek su bile izložene i otvorene europskim i izvaneuropskim utjecajima, ali su ih u svim stoljećima znale apsorbirati i ostati samosvojnima, kao što je i naša umjetnost pronašla put u svijet i postala pokaznicom relativno male, ali kreativne zemlje. U to se bogato tkanje uklapaju ostvarenja laureata ovjenčanih nagradom za životno djelo, od kojih se očekuje da ne bace koplje u trnje, a još su veća očekivanja od dobitnika godišnje nagrade pred kojima su desetljeća stvaranja", zaključio je Hitrec. Književnik, filmski i televizijski scenarist Hrvoje Hitrec rođen je u Zagrebu 1943., gdje je diplomirao na Filozofskome fakultetu. Višestruke je karijere, afirmirajući se istodobno u novinarstvu i beletristici, objavivši niz zapaženih djela od sredine sedamdesetih do danas u

prozi i drami, što prate brojne izvedbe od kazališta, filma do televizije. Nakon humorističkoga romanom *Pustinjakov pupak* (1974.), uslijedili su ambiciozniji društveno-politički romani među kojima izdvajamo *Ljubavi na crnom baršunu* (1987.), dok je osobito dojmljiva obiteljska saga koja prati sudbinu jedne zagrebačke obitelji tijekom dvadesetog stoljeća *Kolarovi* (2004.). Zanimljiv je i roman s motivima iz Domovinskoga rata *Hrvatska Bogorodica* (1996.). Međutim, kruna karijere Hrvoja Hitreca mogla bi biti zadnja tri romana *Što Bog dade i sreća junačka* (2010.), *Špilberk* (2016.) te *Samo sreća, ništa drugo* (2018.), koja ga potvrđuju kao vrsnog pripovjedača i jednog od najduhovitijih pisca povijesnog romana u suvremenoj hrvatskoj književnosti. Ovi romani obiluju raskošnom raznolikošću likova, koje živo nadahnjuje napeta postmodernistička fabularna struktura, protkana i surovim i nježnim karakterima čiji su se životni putovi ukrstili s ondašnjim suvremenima hrvatskih povijesnih ličnosti poput Nikole Zrinskog u sedamnaestom stoljeću, odnosno barunom Franjom Trenkom u osamnaestom ili pak s banom Josipom Jelačićem u devetnaestom stoljeću. Slava ga zarana stiže s ciklusom pet dječjih romana, prema čijem predlošku je snimljena i istoimena serija: *Smogovci* (1976.). Napisao je i roman za djecu o ekološkoj problematici *Eko Eko* (1978.). Piše i prerade klasičnih djela iz hrvatske književnosti (*Priča o Osmanu*, 1977.; *Petrica Kerempuh*, 1980.; *Priče iz Držića*, 2000.; *Najljepše priče hrvatske renesanse*, 2002.; *Priče iz hrvatske starine*, 2003. i drugo) te priređuje vlastita i tuđa djela za scenske izvedbe.

RATNA EPIZODA I PORATNA IZGRADNJA

Od 1990. bavio se politikom. Bio je jedan od utemeljitelja Hrvatske demokratske zajednice i saborski zastupnik. Godine 1990. postao je glavni ravnatelj Hrvatske radiotelevizije. Obnašao je dužnost ministra informiranja u Vladi RH. Jedan je od utemeljitelja Hrvatskoga kulturnog vijeća (2005.). Jedan je od najčitanijih suvremenih hrvatskih pisaca prema istraživanjima, a javnost

ga je još snažnije prigrllila devedesetih kada se kao četrdesetosmogodišnjak pridružio Satniji hrvatskih umjetnika – čiji je i utemeljitelj, koja je djelovala u najtežim mjesecima Domovinskoga rata 1991., prešavši u pričuvu u proljeće 1992., te se zatim primio najodgovornijih zadataka u izgradnji kulturnih i informativnih te medijskih javnih institucija mlade demokratske države Hrvatske. Književnik i filmski scenarist Hrvoje Hitrec sudjeluje i ispisuje povijest Tuđmanova pokreta za neovisnost Lijepa Naše s kolegama iz ove jedinstvene satnije u povijesti ratovanja uopće. Satnija hrvatskih umjetnika ostaje u memoriji hrvatskoga naroda kao izraz hrabrosti i ponosa, ljubavi prema domovini i visoke svijesti umjetnika da je i njihovo mjesto na prvim crtama bojišnice, među braniteljima, uz hrvatske građane koji su se suprotstavili srpskoj agresiji od Vukovara do Dubrovnika. Hitrec poput velikana češke književnosti, dramatičara Havela, u politiku ulazi čist kao suza u jeku rušenja Berlinskoga zida. Hitrec je bio među 250 hrvatskih umjetnika koji su se dragovoljno prijavili za obranu domovine ministru Gojku Šušku i njegovu pomoćniku Ivanu Milasu, povratnicima iz egzila. Imena svih 250 umjetnika-dragovoljaca, i onih koji su se poslije našli u Satniji i onih koji su ostali u pozadini zbog godina ili zdravstvenih problema,

zapisana su u Monografiji objavljenoj 1996. te dostupna i proučavateljima, poručuje Hitrec. Nadalje, Hitrec je među inicijatorima prvoga legendarnog susreta pisaca iz emigracije s književnicima iz domovine u Zagrebu 1989. Inicijator je i projekta Leksikona hrvatskog iseljništva i manjina te pisac niza scenarija fokusiranih na ključne figure naše najzaslužnije prošlostoljetne kulturne emigracije. ■

ENG *The winners of the 2021 Vladimir Nazor Lifetime Achievement Award are: Hrvoje Hitrec for literature, Višnja Mažuran for music, Petar Krelja for film art, Ivica Kunčević for theatrical work, Slavka Pavić for fine and applied arts and Đuro Mirković for architecture and urban planning. The awards were presented to the laureates by the Minister of Culture and Media, Nina Obuljen Koržinek, PhD. Writer Hrvoje Hitrec expressed gratitude on behalf of all the awardees. He is one of the most widely read writers of modern historical novels in contemporary Croatian literature who gained fame in the seventies and eighties with the series of novels for young people, *Smogovci*, which were adapted into the most watched Croatian television series for young people. However, the crowning glory of Hrvoje Hitrec's career could be his last three novels inspired by prominent figures from Croatian national history (Josip ban Jelačić, Baron Franjo Trenk and Nikola Zrinski); *Što Bog dade i sreća junačka* ("What God Gives and Hero's Luck," 2010), *Špilberk* (2016) and *Samo sreća, ništa drugo* ("Only Happiness, Nothing more," 2018), which establish him as an excellent storyteller and one of the wittiest writers of historical novels in contemporary Croatian literature. These novels abound with a rich variety of characters, which are vividly inspired by the tense post-modernist fictional structure.*

Pogled s Tvrđave Barone na Sv. Mihovila (u sredini) i na Sv. Ivana (desno)

Jedan je napisao, a drugi otpjevao podoknicu "Dobro jutro Šibeniku".

Još postoje mirisi drevni; Koromač, riba i ulje, I ukopano sunce u kamen/ Dobro jutro, Dobro jutro, Dobro jutro, grade / Tvoje trgove brane, Tri tvrđave s brijega, A četvrta s mora, Utvrđuje ti san / U davnini je Juraj, Zavirio u kamen, Da nađe katedralu, I ostavi je tu...

Četiri bisera graditeljstva, četiri vjekovne čuvarice grada, danas već među prepoznatljivim simbolima grada, četiri su šibenske tvrđave, sve četiri obnovljene i revitalizirane u posljednjem desetljeću i u najvećem dijelu sredstvima

Četiri šibenske tvrđave

Četiri bisera graditeljstva, četiri vjekovne čuvarice grada, danas već među prepoznatljivim simbolima grada, četiri su šibenske tvrđave, sve četiri obnovljene i revitalizirane u posljednjem desetljeću i u najvećem dijelu sredstvima iz europskih fondova. Sve četiri su neprocjenjiva graditeljska, spomenička, kulturološka i povijesna vrijednost sa sve izraženijom ulogom u orijentaciji grada prema kulturnom turizmu.

Tekst: **Željko Rupić** Foto: **Javna ustanova Tvrđava kulture Šibenik, Javna ustanova Priroda Šibensko-kninske županije, Luka Rukavina, Valerio Baranović, Jurica Cindrić**

Šibenik je najstariji hrvatski samorodni grad na Jadranu pri čemu pridjev samorodni kazuje da su ga, prije više od tisuću godina, utemeljili baš Hrvati. O Krešimirovu gradu, gradu jedinstvenoga urbanog izričaja, govori i neobično velik broj posebnosti koje ga, poglavito u posljednjem desetljeću, čine "izrazito in" u smislu poželjne destinacije. Šibenik je jedini hrvatski grad i jedan od rijetkih u svijetu s dva spomenika na UNESCO-voj listi zaštićene kulturne baštine, u njegovoj su neposrednoj blizini dva nacionalna parka, Kornati i Krka, parkovi prirode Dinara i Vransko jezero, otok koralja Zlarin, otok spužvara Krapanj, zavičaj poznatoga primoštenskog Babića...

Prvi grad u svijetu koji je dobio javnu rasvjetu na izmjeničnu struju bio je Šibenik 1895. godine, Faust Vrančić podario je svijetu izume padobrana, visećega mosta i žičare, Šibenik je grad Dražena Petrovića, i Ive Brešana, i Miše, i Vice, i Arsena. Upravo nas dvojica posljednje navedenih uvode u temu ovoga teksta.

iz europskih fondova. Sve četiri su neprocjenjiva graditeljska, spomenička, kulturološka i povijesna vrijednost sa sve izraženijom ulogom u orijentaciji grada prema kulturnom turizmu. Sv. Mihovil, Barone i Sv. Ivan u nadležnosti su Grada Šibenika, odnosno Javne ustanove u kulturi Tvrđava kulture, dok

Najveća šibenska tvrđava - Sv. Ivan

je Sv. Nikola, jedina tvrđava koja nije u samome gradu, u nadležnosti Županije, odnosno Javne ustanove Priroda Šibensko-kninske županije.

SV. IVAN – NETOM OTVOREN

Nakon prethodnoga, jasno je da uzroka za ovaj tekst ima puno, a povod mu je svečanost održana 3. lipnja ove godine kada je najveća i najkompleksnija šibenska kopnena utvrda, Tvrđava sv. Ivana, otvorena za posjetitelje nakon šestogodišnje temeljite obnove u sklopu projekta revitalizacije koji je

najveći dodijeljeni projekt Gradu Šibeniku iz EU fondova, a kada je povlačenje sredstava iz fondova EU-a u pitanju Šibenik se zaista ima čime pohvaliti, i ne samo kada su tvrđave u pitanju.

Sa svečanosti vrijedi izdvojiti riječi ministrice kulture Nine Obuljen Koržinek da Šibenik sada ima nevjerojatan kompleks koji čine četiri fantastično opremljene utvrde, da je sigurna da će se realizirati i projekt žičara koje će povezati tvrđave i da je Šibenik postao najuspješniji grad u transformaciji i ulaganju u kulturnu baštinu. Gradonačelnik Šibenika Željko Burić naglasio je da se opredjeljenje gradske uprave za obnovu kulturno-povijesnih znamenitosti pokazalo izvrsnim pravcem razvoja. Rekao je i da on sam nije vjerovao 2013. godine da će sve tri gradske

Ljetna pozornica na Sv. Mihovilu noću

Tvrđava sv. Mihovila je najstarija šibenska utvrda, uz to i najpoznatija i najpopularnija, poglavito posljednjih godina zbog svoje velike ljetne pozornice s 1077 mjesta na kojoj se održavaju brojni koncerti, predstave, događaji i drugi sadržaji koji Šibenik često dovode na naslovnice medija u nas, ali i u svijetu.

tvrđave biti u cijelosti obnovljene, a na svečanosti je najavio aktivnosti koje će Šibenik i definitivno učiniti svjetskom atrakcijom i destinacijom u koju se dolazi cijele godine.

Južni dio Tvrđave sv. Ivana zbog oblika se naziva "Zvijezda", a sjeverni dio poznat je kao "Kliješta" koji se u vojnoj terminologiji zove *tenalja* (od tal. *tenaglia* – kliješta), zato Šibenčani ovu utvrdu

nazivaju i Tanaja. U "Kliještima" je smješten i već opremljen edukativni kampus s interaktivnim učionicama, prezentacijskim prostorijama i spavaonicama. Već desetak dana nakon svečanog otvorenja tvrđave u kampus je stigla prva grupa studenata povijesti sa zagrebačkoga Filozofskog fakulteta.

Najveću šibensku utvrdu sagradili su vlastitim sredstvima sami Šibenčani za samo dva mjeseca 1646. godine radi obrane grada upravo pred veliki napad Osmanlija i bila je najbitniji dio obrambenoga gradskog sustava. Samo nekoliko dana nakon što je izgrađena tvrđava se obranila od manjega napada Turaka, ali je i nakon godinu dana obranila grad od jednomjesečne opsade turske vojske od više desetaka tisuća vojnika koje je vodio bosanski paša Tekijeli. Većina napada bila je usmjerena baš na Tvrđavu sv. Ivana koja je pritom i značajno oštećena od topovske paljbe. I unatoč tome što su Turci kratkotrajno osvojili i "Kliješta", Šibenčani i mletački vojnici odbili su sve napade, Turci

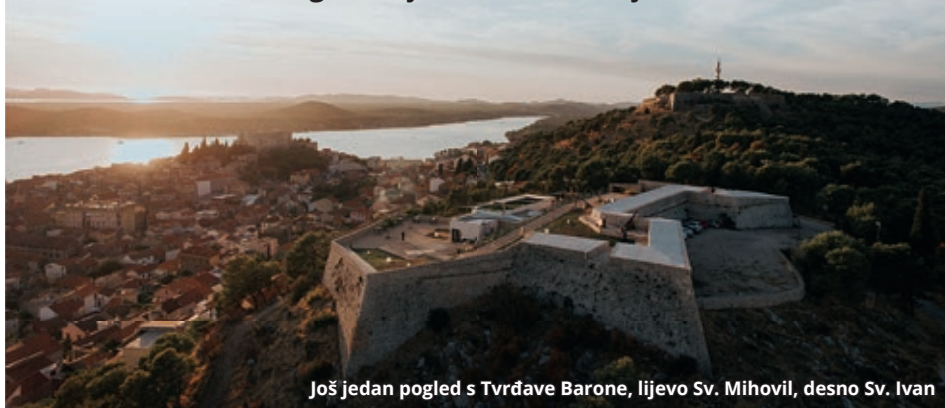
Ljetna pozornica na Sv. Mihovilu

Na svečanosti, održanoj 3. lipnja ove godine, najveća i najkompleksnija šibenska kopnena utvrda, Tvrđava sv. Ivana, otvorena je za posjetitelje nakon šestogodišnje temeljite obnove u sklopu projekta revitalizacije koji je najveći dodijeljeni projekt Gradu Šibeniku iz EU fondova.

Tvrđava Barone

Zahvaljujući temeljitoj obnovi Tvrđava Barone danas je suvremeni muzej s interaktivnim sadržajima koji posjetitelje uvode u priču o turskoj opsadi Šibenika, oživiljeni su prizori, sudionici, zvukovi i drugi detalji bitke iz 17. stoljeća.

Još jedan pogled s Tvrđave Barone, lijevo Sv. Mihovil, desno Sv. Ivan

su prekinuli opsadu i povukli se, ali je strah od novih napada rezultirao odlukom Mlečana da ojačaju tvrđavu koja je tako u sljedećih nekoliko godina proširena i nadograđena novim popratnim objektima kao što su i cisterna i barutana, a i "Kliješta" su osnažena dodatnim vanjskim fortifikacijskim elementima.

SV. MIHOVIL - NAJSTARIJI

Tvrđava sv. Mihovila najstarija je šibenska utvrda, uz to i najpoznatija i najpopularnija, poglavito posljednjih godina zbog svoje velike ljetne pozornice s 1077 mjesta na kojoj se održavaju brojni koncerti, predstave, događaji i drugi sadržaji koji Šibenik često dovode na naslovnice medija u nas, ali i u svijetu. Utvrda

je sagrađena na strmoj stijeni, sedamdesetak metara nad razinom mora, na povoljnom položaju podno kojeg se razvio srednjovjekovni Šibenik i koji kontrolira ušće rijeke Krke, ali i druge važne prometne pravce. Kako se Šibenik prvi put spominje 1066. godine u jednoj od povelja kralja Petra Krešimira IV., a u to doba su kralj i pratnja boravili u *castrumu*, utvrđenome gradu, struka je sigurna da je tvrđava već postojala i u to vrijeme. Zidovi tvrđave bili su ishodište gradskih bedema koji su okružili grad, a sama tvrđava je mletačkim projektom početkom 15. stoljeća osnažena dvostrukim bedemima koji vode do obale. Time je mletačka vojska koja se smjestila u tvrđavi povezala utvrdu

s obalom "putom spasa" u svrhu dopreme pojačanja u slučaju opsade ili da ga iskoristiti za povlačenje posade u slučaju pada tvrđave u neprijateljske ruke. Neki stručnjaci smatraju da je ovo jedinstvena pojava u dalmatinskoj vojnoj arhitekturi.

Najstariji gradski spomenik, Tvrđava sv. Mihovila koja nosi ime nebeskoga zaštitnika Šibenika, bio je stoljećima zatvoren i nedostupan posjetiteljima. Prije deset godina započela je revitalizacija tvrđave na površini od 2600 četvornih metara. Radovi su trajali dvije godine, a uz ostalo uređena je spomenuta ljetna pozornica, već sada jedna od najpoznatijih u regiji, kao i podzemni prostori.

BARONE – VRŠNJAK SV. IVANA

U godini kada je završena obnova Tvrđave sv. Mihovila krenula je revitalizacija Tvrđave Barone koja je izgrađena iste 1646. godine kao i Tvrđava sv. Ivana i s istom svrhom – spriječiti mogućnost da neprijatelj, Osmansko Carstvo, s brda iznad Šibenika topništvom sruši gradske zidine. Mletačka vlast nije ispunila šibenske molbe za utvrđenjem grada, ali je, kada je osmanska vojska 1646. stigla nadomak Šibeniku, dala prešutno odobrenje gradu da sagrađi nove fortifikacije. Kao i u slučaju Sv. Ivana, građani ulažu vlastita sredstva i rad kako bi sačuvali slobodu. Barun Christoph Martin von Degenfeld, Nijemac u službi Mletačke Republike, veteran mnogih europskih bitaka, došao je u Šibenik i potaknuo gradnju manje utvrde nedaleko od Tvrđave sv. Ivana, na mjestu gdje se kontrolirao istočni pristup gradu. Dakako, utvrda je po njemu odmah i dobila ime *Barone*.

U to je vrijeme Barone bila mala utvrda, no u strahu od ponovne osmanske ugroze, nakon trinaest godina ona je bitno proširena, dograđeni su polubastioni na njezinu sjevernom dijelu ojačani zemljanim nasipima, sagrađen je novi glavni ulaz i pomoćni objekti u dijelu prema gradu. Unatoč kratkoj, ali slavnoj prošlosti i zaslugama za obranu grada, Tvrđava Barone je, čim je prošla opasnost od osmanskih napada, zapuštena sve do našeg vremena.

U međuvremenu je služila i kao objekt meteorološkog sustava, i kao popularni ugostiteljski objekt s jedinstvenim pogledom na središte grada, na Kanal sv. Ante i dalje na otoke.

Zahvaljujući temeljitoj obnovi Tvrđava Barone danas je suvremeni muzej s interaktivnim sadržajima koji posjetitelje uvode u priču o turskoj opsadi Šibenika, oživljeni su prizori, sudionici, zvukovi i drugi detalji bitke iz 17. stoljeća. Na tvrđavi je, uz ostalo, uređen i gastronomsko-kulturni centar, dječje igralište i amfiteatar.

SV. NIKOLA – NA UNESCO-VU POPISU

Među podacima iz opće kulture je onaj da je najznačajniji šibenski spomenik, poznat u europskom graditeljstvu i uvršten u svjetsku baštinu UNESCO-a, svakako šibenska katedrala sv. Jakova, no manje je poznato da je drugi šibenski spomenik na Popisu svjetske baštine UNESCO-a Tvrđava sv. Nikole koja je upisana 2017. godine u sklopu nominacije "Obrambeni sustavi Republike Venecije u razdoblju od 15. do 17. stoljeća", kao i obrambeni sustav Zadra, utvrđeni grad Bergamo, utvrđeni grad Peschiera del Garda, grad-tvrđava Palmanova te grad Kotor. Gradnja ove tvrđave, na moru, na ulazu u Kanal sv. Ante u Šibeniku, počela je 1540., a već četiri

Unutrašnjost Tvrđave sv. Nikole

Uz Katedralu, drugi šibenski spomenik na Popisu svjetske baštine UNESCO-a je Tvrđava sv. Nikole koja je upisana 2017. godine u sklopu nominacije "Obrambeni sustavi Republike Venecije u razdoblju od 15. do 17. stoljeća".

godine kasnije dobila je prvu posadu, što govori koliko je bila važna Mletačkoj Republici, osobito nakon što je dvadesetak godina ranije osmanska vojska zauzela Skradin.

Sačuvana je izvorna forma ove pomorske utvrde, njezin trokutasti oblik s nadsvođenim unutarnjim etažama, i posebnostima gradnje na niskom otočiću. I zbog nje Šibenik nikada nije bio napadnut s mora niti su na njegovu pro-

storu zabilježene značajnije pomorske bitke. Početkom 20. stoljeća tvrđava je napuštena, nakon odlaska austrougarske vojske. Posjet Tvrđavi sv. Nikole, radi zahtjevnih restauratorsko-konzervatorskih radova, za sada je moguć isključivo morskim putem, brodom iz šibenske luke koji do tvrđave prolazi Kanalom sv. Ante, dijelom Značajnog krajobraza Kanal-Luka u Šibeniku i područja NATURA 2000. ■

Tvrđava sv. Nikole, pogled na Kanal i Šibenik

ENG *Four gems of construction, four centuries-old guardians of Šibenik, today already among the more recognizable symbols of the town, are the four Šibenik fortresses, all four renovated and revitalized in the last decade and mostly with funds from European funds. All four are of priceless architectural, monumental, cultural and historical value with an increasingly prominent role in the town's focus on cultural tourism. St. Mihovil, Baron and St. Ivan are under the jurisdiction of the town of Šibenik, i.e., Public Institutions in Culture Fortress of Culture, while St. Mihovil, the only fortress that is not in the city itself, is under the jurisdiction of the County, that is, the Public Institution nature of Šibenik-Knin County. After the previous one, it is clear that there are many reasons for this text in which we provide details about Šibenik's fortresses, and the reason for it was the ceremony held on June 3 this year when the largest and most complex Šibenik land fortress, the Fortress of St. Ivana, opened to visitors after a six-year thorough renovation as part of the revitalization project, the largest project awarded to the City of Šibenik from EU funds, and when it comes to withdrawing funds from EU funds, Šibenik really has a lot to be proud of, and not only when it comes to fortresses.*

U serijalu "Hrvatske planine" u ovome broju objavljujemo priloge o Učki. Kao uvod donosimo tekst i fotografski materijal istaknutoga hrvatskoga planinarskog publicista i urednika Alana Čaplara, objavljen u njegovoj knjizi "Hrvatske planine", u nakladi Mozaik knjige, 2020. godine.

Ponosna čuvarica Istre i Kvarnera

Mošćenice i otok Cres

Učku je lijepo gledati daleko iz unutrašnjosti Istre, iz Rijeke ili Gorskoga kotara te s kvarnerskih otoka. Dakako, još je ljepše upoznati je izbliza, što nije teško jer je cijela Učka isprepletena gustom mrežom biciklističkih i planinarskih putova.

Tekst i foto: **Alan Čaplar**

Nema u Hrvatskoj planine slične Učki. Zbog strmih obronaka na kojima se izmjenjuju stijene, šume i livade s dalekim i širokim vidicima koji se pružaju s njezinih vrhova, mnogobrojnih izvora vode i naselja, izdvojena položaja te blizine mora Učka je jedinstvena i posebna. Tu je planinu lijepo gledati daleko iz unutrašnjosti Istre, iz Rijeke ili Gorskoga kotara te

s kvarnerskih otoka. Dakako, još je ljepše upoznati je izbliza, što nije teško jer je cijela Učka isprepletena gustom mrežom biciklističkih i planinarskih putova.

VIDIKOVAC I POL

Učka zagrađuje Istarski poluotok s istočne strane i strogo odjeljuje Istru od Primorja. Proteže se 20 kilometara u dužinu od prijevoja Poklona do Plominskog zaljeva, kod kojeg naglo tone u more. Ima oblik izrazitoga grebena, na kojem se ističu vrhovi Plas (1285 m),

Vojak (1396 m), Suhi vrh (1333 m), Brigid (907 m), Kremenjak (827 m) i Sisol (835 m). Iako oni nisu izrazito visoki, zbog strmih padina i zato što su nadomak moru, Učka se doima mnogo višom nego što stvarno jest. Ipak, uspon od mora do vrha nije kratak ni jednostavan jer treba svladati 1400 metara nadmorske visine.

Primorska padina Učke dobro je naseljena, osobito u sjevernoj polovici, gdje su naselja i na visini iznad 500 metara. S druge, istarske strane, malobrojna naselja smještena su na visini do 250 metara. Iznimka su brdska naselja Vela i Mala Učka, na visinama između 900 i 950 metara, podignuta uza stalne izvore te okružena s malo obradive zemlje i pašnjaka. Ta su sela gotovo

Velika količina oborina utjecala je na to da se danas Učka bujnim biljnim pokrovom bitno razlikuje od svih ostalih planina uz more. Raznolikosti flore pridonosi i strmina primorske padine na kojoj se lijepo vide visinske zone.

Učka iz Rijeke

Planinarski dom Poklon iz zraka

izumrla, no u posljednje vrijeme kuće se obnavljaju jer ih Riječani, Opatijci i Istrani sve više rabe kao vikendice. Na području Učke stanovnici su stoljećima preživljavali baveći se stočarstvom, ratarstvom i paljenjem drvenog ugljena. Čovjek je svojim radom, vješto gospodareći prirodnim resursima, oblikovao krajolike čija su obilježja brojni suhoziđi, pastirski stanovi i skloništa te drugi elementi graditeljske baštine.

Učka je tijekom povijesti imala nekoliko različitih imena. Istroromani su je zvali Caldiera i to je najstariji poznati naziv planine. Neki taj naziv vezuju uz riječ kotao, tj. lonac (caldaia), jer je planina kao lonac u kojem se zbog obilnih kiša i jakih vjetrova stalno "kuha vrijeme". Nepoznati srednjovjekovni glagoljaš planinu iznad Kvarnerskog zaljeva nazivao je Olinfos, no nije jasno što taj naziv znači. Poslije su nastali nazivi Vučka gora ili Vučja gora, koji upućuju na to da su na planini nekada živjeli vuko-

Glavna izletnička točka na Učki je prijevoj Poklon do kojega vode putovi iz svih priobalnih mjesta – Opatije, Ičića, Ike, Lovrana, Medveje, Mošćeničke Drage, a od Poklona idu putovi za uspone na vrhove Učke i Ćićarije.

vi. Furlanski doseljenici prozvali su je Monte Maggiore, što jednostavno znači Veliko brdo. To je ime Učka nosila i u vrijeme talijanske uprave u prvoj polovici 20. stoljeća. Današnji naziv nastao je, prema svemu sudeći, od Vučka gora, pa iako vukova danas na Učki nema, naziv podsjeća na nekadašnje stanovnike.

VELIKA KOLIČINA OBORINA

Velika količina oborina utjecala je na to da se danas Učka bujnim biljnim pokrovom bitno razlikuje od svih ostalih planina uz more. Raznolikosti flore pridonosi i strmina primorske padine na kojoj se lijepo vide visinske zone. Obalni pojas prekriva mediteranska vegetacija u kojoj dominira lovor. Niži predjeli su sta-

ništa hrasta medunca i bijeloga graba. Dio površina do 600 metara nadmorske visine zauzimaju šume crnoga graba koje su u središnjim područjima Učke odvojene prostranim šumama bukve. U višim dijelovima prevladava primorska bukva, a pri samome vršnom grebenu pretplaninska šuma bukve koju karakteriziraju vrlo slikovita kržljava i iskrivljena stabla. Posebnost istočnih padina su i šume pitomoga kestena, poznatog pod imenom maruni. Šume prekrivaju čak oko 70 posto Učke, a ljeti pružaju ugodno osvježeno. Najljepše ih je ipak posjetiti ujesen, kada se oboje žutim i crvenim nijansama te kada dozriju kesteni.

Najviši vrh Učke Vojak iz zraka

POKLONITE SE GOSPI TRSATSKOJ

Na području Parka prirode Učka zabilježeno je čak oko 200 speleoloških objekata. Uglavnom su to manje jame, duboke desetak ili nekoliko desetaka metara. Najzanimljivija je prirodna podzemna kaverna u tunelu Učka, u kojoj je otkriven i podzemni kornjaš koji je stenoendemična vrsta planine. Prema dr. Srećku Božičeviću, geologu i speleologu koji je desetak godina istraživao kaverne u tunelu Učka, kukac je prozvan *Croatorius bozicevici*. Osim toga kornjaša, u podzemlju Učke pronađeno je još šest endemičnih rakova i kornjaša, a treba spomenuti da ondje živi i čovječja ribica.

Iako ima krška obilježja, Učka je bogata izvorima vode koji su čak vrlo visoko, pa i iznad 1000 metara nadmorske visine. Osim njih, ima mnogo lokava, bara i korita izazvanih bujicama. Najdublje su usječene bujične doline Medveje i Moščenička draga. One su u većem dijelu godine suhe, a vodom se napune samo nakon obilnijih oborina. S druge strane, istarske, posebno je dojmjljiva kanjonska dolina Vela draga.

Od svih zanimljivosti koje vrijedi vidjeti na Učki najatraktivnija je doslovno nadohvat ruci, u blizini istarskog ulaza u tunel Učku.

Vela draga zaštićena je kao geomorfološki spomenik prirode.

Kanjon je specifičan po brojnim šiljastim stijenama, tornjevima visokim i do stotinu metara.

Glavna izletnička točka na Učki je prijevoj Poklon do kojega vode putovi iz svih priobalnih mjesta – Opatije, Ičića, Ike, Lovrana, Medveje, Moščeničke Drage, a od Poklona idu putovi za uspone na vrhove Učke i Čičarije. Cesta koja prelazi Učku na Poklonu nije više toliko važna kao u vrijeme kada je to bio glavni put između Istre i Primorja jer se danas putuje kroz utrobu planine pet kilometara dugim tunelom Učka. Poklon je mjesto odakle se prvi put vidi more i Rijeka te je zbog toga od davnih dana bio popularno odmorište putnika. Kada bi s toga mjesta hodočasnici iz Istre prvi put ugledali Trsat, redovito bi se poklonili Majci Božjoj Trsatskoj. Uspomena na taj običaj ostala je zabilježena u nazivu Poklon.

U ljeto 1887. godine zaljubljenici u prirodu okupljeni u Österreichischer Touristenklubu sagradili su na Poklonu prvu planinarsku kuću i posvetili je kraljevni Stefaniji, supruzi Njegova Carskog i Kraljevskog Veličanstva kraljevića Rudolfa, kćeri belgijskoga kralja Leopolda II. Poslije, 1958. godine, na

mjestu stare vojarne talijanske financijske straže na Poklonu je sagrađen pansion i restoran Učka, a 1965. otvoren je planinarski dom opatijskih planinara. Nedavno je na Poklonu otvoren i atraktivan multimedijalni posjetiteljski centar Parka prirode Učka.

VIDIK DO ALPA I VENECIJE

Gledajući Učku izdaleka, može se pretpostaviti da je njezin najviši vrh lijepi vidikovac. A svatko tko onamo dođe za lijepoga dana, oduševit će se jer je Vojak mnogo više od toga. Nije pretjerano reći da je vidik s Vojaka jedan od najimpresivnijih i najširih u Hrvatskoj jer sve do Snježnika i Risnjaka u Gorskom kotaru te Snežnika u Sloveniji nema viših vrhova koji bi ometali pogled u daljinu. Za vedrih i bistrih dana vide se cijela Istra i Kvarnerski zaljev s otocima, planine Gorskoga kotara, Velebit, a nerijetko pogled dosegne Alpe i Italiju. Najljepše je taj vidik doživjeti rano ujutro ili u suton kada se nebo oboji najraskošnijim bojama koje možete zamisliti.

Vrh Učke ima oblik izduženoga i vrlo oštrog grebena koji se vrlo strmo spušta s jedne strane prema Čepićkom polju, a s druge, nešto blaže strane (ali ipak vrlo strmo) prema Kvarnerskom zaljevu. Vrh je prepoznatljiv po pet metara viso-

Alpinisti na Velikom tornju u Veloj dragi

koj kamenoj kuli čija gornja terasa služi kao vidikovac, a unutrašnjost kao suvenirnica. Sagradio ju je 1911. Österreichischer Touristenklub radi ljepšeg vidika planinarima i izletnicima, no već u Prvome svjetskom ratu služila je kao austrougarska ratno-pomorska promatračnica. Vrh služi i kao uzletišta za parajedrilice i ovjesne jedrilice. Osim na Vojaku, uređeno uzletišta postoji i južnije na vrhu Brgudu.

VELA DRAGA - PENJAČKA OAZA

Od svih zanimljivosti koje vrijedi vidjeti na Učki najatraktivnija je doslovno nadohvat ruci, u blizini istarskog ulaza u tunel Učku. Vela draga zaštićena je kao geomorfološki spomenik prirode. Kanjon je specifičan po brojnim šiljastim stijenama, tornjevima visokim i do stotinu metara. Na žalost, nekoliko ih je uništeno pri gradnji cestovnog tunela Učka. Nakon izdizanja Učke, koje je bilo najintenzivnije sredinom tercijara, prije otprilike 30 milijuna godina, na vapnenac Vele drage počeli su djelovati atmosferski procesi kao što su otapanje, trošenje i erozija – poznati kao okršavanje – a koji su oblikovali i još oblikuju kanjon. Osim na površini, okršavanje je još intenzivnije u podzemlju, u kojem se voda skuplja u snažne tokove koji ota-

Vidikovac na Vojaku

paju stijenu i tako proširuju pukotine te ih pretvaraju u špiljske kanale. Površinskim i podzemnim okršavanjem duž lomova s vremenom je nastao današnji kanjon. U odlomcima stijena na si- paru vidljivi su brojni fosilni ostaci koji svjedoče o bogatoj geološkoj prošlosti.

Cijela draga duga je oko 3500 metara. Najviši je dio kanjona na nadmorskoj visini od 600 metara, a najniži je upravo onaj pokraj Boljunskog polja na nadmorskoj visini od 153 metra. U svom gornjem dijelu kanjon je širok 450 metara, a najuži u sredini gdje kroz njega prolazi željeznička pruga, samo 150 metara.

60 PENJAČKIH SMJEROVA

Kanjon je lako upoznati jer se u njega spušta uska, ali lako prohodna geološko-poučna staza. Početak puta nalazi se 200 metara od istarskog ulaza u tunel Učku, a već nakon desetak minuta hoda stiže se do ruba kanjona, kod kojeg će svakom posjetitelju zastati dah kada pod sobom ugleda vitke kamenite tornjeve. Staza se od vidikovca nastavlja sve do podnožja kamenih tornjeva u samom dnu Vele drage. Dođete li vikendom ili ljeti, možete vidjeti mnogo penjača na stijenama. Naime, s dojmivim stijenama i visokim vapnenačkim stupovima te s više od 60 uređenih penjačkih smjerova u ambijentu kanjona, Vela draga jedno je od najatraktivnijih penjalista u Hrvatskoj. Osim hrvatskih penjača, ovamo često dolaze i slovenski te talijanski penjači. Prvi zabilježeni penjački uspon u Veloj dragi izveo je 1931. Emilio Comici iz Trsta, koji je u to vrijeme bio jedan od vodećih svjetskih

alpinista. On se prvi popeo na Veliki tornanj, što je i danas vrijedan penjački pothvat. I nakon njega mnogi su hrvatski i europski alpinisti i sportski penjači na stijenama u Veloj dragi stjecali dragocjeno iskustvo.

Koliko Učka znači stanovnicima Istre svjedoči i to da je asteroid 1996 DG2, otkriven 1996. godine, na prijedlog astronoma sa zvezdarnice u Višnjanu dobio službeni naziv 9657 Učka. Pruži li vam se prigoda, pođite na Učku. Istina, nije to planina koja će vam omogućiti alpske doživljaje, no krenete li na nju otvorena srca, njezini krajobrazi i vidici zasigurno će vam ostati u trajnome sjećanju. ■

ENG In this issue's "Croatian Mountains" series, we publish articles about Učka. As an introduction, we present the text and photo-material of prominent Croatian mountaineering publicist and editor Alan Čaplar published in his book "Croatian Mountains" by Mozaik knjige publishing house in 2020. There is no mountain similar to Učka in Croatia. Učka is unique and special because of its steep slopes where rocks, forests and meadows alternate with distant and wide vistas from its peaks, numerous water sources and settlements, its isolated position and its proximity to the sea. It is nice to observe the mountain from afar from the interior of Istria, from Rijeka or Gorski kotar and from the Kvarner islands. Of course, it is even nicer to get to know it up close which is not difficult because the whole of Učka is intertwined with a dense network of cycling and hiking trails. The large amount of precipitation influenced the fact that today's Učka is significantly different from all the other mountains by the sea due to its lush vegetation. The main excursion point on the Učka is the Poklon pass to which roads lead from all the coastal towns—Opatija, Ičić, Ika, Lovran, Medveja, Mošćenička Draga—and from Poklon there are climbing routes leading to the peaks of Učka and Čičarija. Of all the interesting things worth seeing on Učka, the most attractive one is literally within reach, near the Istrian entrance to the Učka tunnel. Vela draga is protected as a geomorphological natural monument. The canyon is specific for its many tower-like pointed rocks that are up to a hundred meters high.

Comicijev toranj u Veloj dragi

Snaga moćnog sažimanja

Od 19. stoljeća na tome uzbudljivom spoju toplog i hladnog uspijevaju i velike neogotičke vile, secesijski hoteli i kabinska kupališta. Oko Učke se krajem 19. i početkom 20. st. okuplja cvijet europskog društva, optimističke "lijepe epohe".

Planinski prijevoj Poklon na Učki

Piše: **Marin Knezović** Foto: **Alan Čaplar**

Planine su područja sažimanja. Gomile kamenja, zemlje, drveća stisnuta u gustim šumama bili bi dostatni za cijele ravninarske pokrajine. U slučaju planine igra tektonskih ploča na moru lave usmjerala je veliki dio Zemljine površine prema gore, od vodoravnog prema okomitom. No, na planinama se ne sažima samo prostor. Na njihovim obroncima naglo se zgušnjava i vrijeme, ljudi, kulture...

Područje moćnog sažimanja je i Učka. Talijanski je prepoznaje jednostavno kao Veliku planinu, pojavu u krajoliku koja daje pečat kako Istri tako i Kvarneru. Prvim ljudima ona je izgledala bitno drukčije. Danas su njezine strmine s jedne strane uronjene u morske dubine. U vrijeme zadnjega ledenog doba (100.000 do 10.000 godina pr. Kr.) ona je bila div u ravnici koja se prostirala daleko na jug, do Zadra pa i dalje. Ono što znamo o toj staroj planini jest da je bila lovište ljudskih skupina u stalnom

pokretu, pri čemu se njihova odmorišta ponekad poklapaju s onima modernih lovaca.

IDEALNO PODRUČJE NASELJAVANJA

Doba prvih kovina, a posebno brončano doba (od 2000. do 800. godine pr. Kr.), predstavlja razdoblje prvoga procvata suživota ljudi i ove planine. Trgovina, i to ponajprije razmjerno rijetkim metalima, naglo povezuje ljudske skupine i potiče njihov gospodarski i kulturni napredak. No, ruku pod ruku s napretkom ide i širenje nasilja organiziranih ljudskih skupina. Začeci ratovanja, kao i nadzor

Naselje Mala Učka

putova i krajolika, čine Učku idealnim područjem naseljavanja. Naizgled slučajne gomile kamenja i dugački suhozidi iz tog razdoblja na brdskim glavcima i danas određuju planinski krajolik. Na Učki i oko nje susreću se ljudi sa sjevera koji prodaju vizualno i dodirno uzbudljive komade jantara, okamenjene smole drveća, trgovci iz istočnog Sredozemlja sa svojim malim kositrenim ciglicama bez kojih bronca ne može dobiti svoju čvrstoću, putujući obrtnici koji će vam na licu mjesta iskovati što god želite...

Za rimskog vremena Učka gubi na važnosti. "Rimski mir" omogućuje spokojni život i u ravnici. Ceste velikog imperija žele samo što prije proći ovom velikom prirodnom preprekom. Planina je vraćanje svom lokalnom božanstvu, božici šuma i proplanaka Iki. Ona, sa srpom u ruci, vlada pašnjacima, gajevima i divljači Velike planine. Strah, strepnja pred barbarskim napadima u kasnome Rimskom Carstvu (od III. stoljeća) ljude ponovno usmjerava gore, prema obroncima i vrhovima planina. Tako i Učka opet postaje poželjan stan kako pastiru i rataru, tako i prvim kr-

Oko Učke se dodiruju, surađuju i sukobljavaju dva svijeta – onaj srednje Europe i onaj europskog Sredozemlja. Njihov konflikt dosegnut će vrhunac početkom 17. st. kada su napetosti između Habsburgovaca i Venecije doveli do, za Istru i Kvarner, razarajućeg sukoba. Na obje strane ratuju i međusobno se pljačkaju Hrvati.

šćanskim svećenicima i monasima. Kasnoantički svijet se gura i gužva na svojim uzvisinama.

KONFLIKT DVAJU SVJETOVA

Dolaskom Hrvata u VII. st. na Učku pada plašt nove uobrazilje, novih bogova. Stare stijene dobivaju nove zamišljene stanovnike. S vrhova sve nadzire sivi sokol boga Peruna, a posebno veliku zmiju Volosa koja je uvijek blizu kakvog izvora ili rijeke. Taj pokrov slavenskih mitova i bajki s obronaka Učke neće moći podići ni pokrštavanje doseljenika. Na kraju, razlika između sveca i poganskog božanstva tu će ostati vrlo tanka. Hrvati nisu bili i zadnja skupina koja se okupila na Učki i oko nje. Iz dubine Balkana tu su došli kako bi ostali i pastiri koji nisu zaboravili govor starih Rimljana – Ćići. Trgovac i obrtnik iz sjeverne Italije tu je uobičajena pojava kao i kakav njemački slikar i oholi vitez.

Jedinstveni pogled na svakodnevicu stanovništva Učke daju nam škrabotine na zidovima crkava, glagoljski grafiti. Tako nam znakovi prvoga slavenskog pisma pričaju o pojavama kužnih bolesti, učenju glagoljske azbuke, ali i tko je tu koga smatrao magarcem i pokvarenjakom.

Oko Učke se dodiruju, surađuju i sukobljavaju dva svijeta – onaj srednje Europe i onaj europskog Sredozemlja. Njihov konflikt dosegnut će vrhunac početkom 17. st. kada su napetosti između Habsburgovaca i Venecije doveli do, za Istru i Kvarner, razarajućeg sukoba. Na obje strane ratuju i međusobno se pljačkaju Hrvati. Na austrijskoj strani su čakavci "Kraljevci", a s druge mletačke kajkavci "Bazgoni". Mlečanima je Učka izvor stalne opasnosti, prijetnji, utočište uskoka, pa će je od tada često zvati "uskočkom planinom". Pustošenja "uskočkog rata" obilježila su ovo područje sve do danas.

BITNA KLIMATSKA SAŽETOST

Malo je područja koja na tako malome prostoru omogućavaju uzgoj toliko različitih kultura i pasmina kao što je ono Učke. Dok uz more raste vinova loza i maslina, na padinama i u blizini vrhova tu su zelene šume i pašnjaci. U toj raznolikosti od davnina se ističu maruni, kestenje iznimne veličine i kakvoće. No, od devetnaestog stoljeća ta klimatska sažetost ne samo što oblikuje poljoprivredne i stočarske proizvode, nego utječe i na pojavu djelatnosti koja danas dominira krajevima na Učki i oko nje, a to je turizam. Na tome uzbuđljivom spoju toplog i hladnog uspijevaju i velike neogotičke vile, secesijski hoteli i kabinska kupališta. Oko Učke se krajem 19. i početkom 20. st. okuplja svijet europskog društva, optimističke "lijepo epohe".

Prvi svjetski rat Učku ponovno pretvara od okupljališta u bedem, čvrstu granicu. Talijanska vlast nad Istrom i dijelom Kvarnera prekinula je drevne veze, pa tako i one hodočasničke. Postalo je stanovništvu Učke nemoguće hodočastiti do njima tako drage Gospe Trsatske. Samo su s prijetoja Poklon čeznutljivo mogli promatrati trsatsku crkvu u daljini. Drugi svjetski rat nanio je još veći udarac stanovništvu Učke. Ono je svoj prkosni otpor fašizmu i nacizmu

skupo platilo uništavanjem svojih planinskih sela početkom 1944. To je bio udarac koji je ostavio tragove do danas.

TOLIKO ŽELJENI TUNEL

Poslije Drugog svjetskog rata vlasti kada razmišljaju o Učki u njoj i dalje, u prvom redu, vide prepreku, zapreku koja se mora svladati. Od polovice 60-ih godina 20. st. u tom smislu u prvom je planu probijanje tunela kroz planinu. Poslije puno dvojbi, odgađanja i teškoća, taj toliko željeni prolaz kroz srce Učke probijen je početkom 80-ih godina 20. st.

Dvadeseto stoljeće kao da je iscrpilo sposobnost Učkina upijanja i sažimanja. Jedino što ona postojano okuplja od svog postanka do danas su veliki, teški, sivi oblaci koji krajevima oko planine osiguravaju, za sredozemne prilike, iznimnu količinu vode. Hoće li Učka ponovno početi okupljati i ljude i kulture? ■

ENG Učka is an area of powerful compression. In Italian, it is simply recognized as a "big mountain," a phenomenon in the landscape that marks both Istria and Kvarner. Around Učka, two worlds touch, cooperate and collide—that of Central Europe and that of the European Mediterranean. Their conflict reached its peak at the beginning of the 17th century, when tensions between the Habsburgs and Venice led to a devastating conflict in Istria and Kvarner. Croats were the ones fighting on both sides and robbing each other. From the 19th century, large Neo-Gothic villas, Art Nouveau hotels and cabin spas flourished on this exciting combination of warm and cold. At the end of the 19th and the beginning of the 20th century, the crème de la crème of European society of the optimistic "beautiful epoch" gathered around Učka. The Italian rule over Istria and part of Kvarner in the First World War broke the ancient ties, including those of pilgrimage. It became impossible for the population of Učka to make pilgrimage to Our Lady of Trsat who was so dear to them. Only from the Poklon pass could they look longingly at the Trsat church in the distance. The Second World War dealt an even greater blow to the population of Učka. It paid dearly for its defiant resistance to fascism and Nazism with the destruction of its mountain villages at the beginning of 1944. After the Second World War, the authorities in Učka saw the mountain, first and foremost, as an obstacle that had to be overcome. The much-desired tunnel through the heart of Učka was built in the early 80s of the 20th century.

Na sudaru mediteranske i planinske klime

Planinski lanac Učke i Ćićarije je barijera između Istre i Kvarnera i dio je tzv. "Bijele Istre", tj. njezina vapnenačkog dijela. Ujedno je to i jedno od najvažnijih botaničkih područja u Hrvatskoj (tzv. IPA područje – *Important Plant Area*) pa ne začuđuje da je dio toga područja zaštićen kao Park prirode Učka od 1999. godine.

Crvena djetelina - *Trifolium rubens*

Modra biserka - *Lithospermum purpureocaeruleum*

Mirisavi kukurijek - *Helleborus odoratus*

Bijeli čepljez - *Asphodelus albus*

Tekst: **Darko Mihelj** Foto: **Dalibor Vladović, Darko i Luka Mihelj**

Planina Učka je usko povezana s hrvatskim dijelom visoravni Ćićarije pa se ovaj dio Hrvatske vodi kao planinski lanac Učke i Ćićarije, a obuhvaća krajnji sjeveroistočni dio Istarskoga poluotoka. Ovaj planinski lanac je barijera između Istre i Kvarnera te je podijeljen između Istarske i Primorsko-goranske županije; dio je tzv. "Bijele Istre", tj. njezina vapnenačkog dijela. Ujedno je to i jedno od najvažnijih botaničkih područja u Hrvatskoj (tzv. IPA područje – *Important Plant Area*) pa ne začuđuje da je dio tog IPA područja zaštićen kao Park prirode Učka od 1999. godine. Površina Parka priro-

de je nekih 14.600 ha ili 160 km². Na popisu vrsta vaskularne flore za Učku koje zadovoljavaju kriterije za proglašenje važnoga botaničkog područja zabilježeno je čak 49 vrsta, od kojih će mnoge biti spomenute u daljnjem tekstu. Posebice su zanimljive vrste koje su predstavnici roda zvončika ili zvonca kojih se na relativno maloj površini može naći nekoliko vrsta, od kojih su mnoge endemične i rijetke. Oblični lokalitet Vela Draga zaštićen je kao geomorfološki spomenik prirode (površina 40 ha).

ŠUMSKA VEGETACIJA

Na šume Parka prirode Učka otpada oko 76% površine. Za Učku su najznačajnije **bukove šume** koje su vrlo vitalne. **Primorska bukova šuma s jesenskom**

šašikom najčešće raste na južnim padinama Dinarskoga gorja, od Istre do Biokova. Ova zajednica zapravo je granica prema mediteranskim zajednicama. Na planinu Učku dolazi u rasponu nadmorske visine od 697 do 1341 m. Osim ove bukove šume na Učkoj nalazimo i **pretplaninsku bukovu šumu s platanolisnim žabnjakom** na području Vojaka. Na grebenu Plas-Vojak stanište je posebne zajednice **pretplaninske bukove šume s alpskom urezicom**. Zbog strmih i kamenitih padina stabla su ovdje poput klekovine savijena, kržljava i krgava. Starost stabala na ovom staništu je velika ponajprije zbog nepristupačnosti staništa. U ovim bukovim šumama može se naći i na osjetljivu vrstu, otrovni **lovorolisni likovac**. Ova gotovo ugrožena i strogo zaštićena vrsta sta-

novnik je toplih i svijetlih listopadnih i mješovitih šuma. **Mirisavi kukurijek** je vazdazeleno-zimzelena trajnica. Stanovnik je bukovih i hrastovih šuma. Cvate u veljači i ožujku cvjetovima žuto-zelene boje, otrovna je i ljekovita biljka.

Bukva se na Učkoj spušta najviše do nekih 700 m nad morem gdje počinju prevladavati zajednice s crnim grabom i raznim hrastovima. U ovim toplijim šumama naći ćemo **crvenu djetelinu** koja je trajnica iz porodice mahunarki. Cvate u lipnju i srpnju tamnocrvenim cvjetovima skupljenim u glavice; raste u svijetlim šumama i šikarama te travnjacima. Medonosna je i ljekovita biljka. **Modra biserka** cvate u travnju i svibnju najprije cvjetovima svijetlocrvene boje, a kasnije cvjetovi postaju azurnoplavi. Stanovnik je toplih i svijetlih šuma i šikara. Medonosna je i ljekovita biljka.

Na istočnim padinama Učke su šume pitomog kestena, kao npr. **submediteranska kestenova šuma s krškim kukurijekom**. Pitomi kesten ili marun je stanovnik acidofilnih šuma, izrazito kisele reakcije. Preduvjet za njegov razvoj je područje s vlažnijom klimom, dugo vegetacijsko razdoblje i blaga jesen, bez proljetnih i ranojesenskih mrazova. Zanimljivo je da na kestenu može živjeti poluparazit žuta imela, koja se pričvrsti za domaćina i iz njega crpi vodu i otopljene mineralne tvari.

Crvena iglica
- Geranium sanguineum

Kranjski šeboj - Erysimum carniolicum

Jaglika - Primula veris ssp. columnae

TRAVNJACI I PAŠNJACI UČKE

Travnjaci Učke nastali su višestoljetnim djelovanjima čovjeka potiskivanjem šumske vegetacije. Ta su područja velike bioraznolikosti i na njima živi mnoštvo rijetkih, ugroženih i zaštićenih biljnih vrsta. Nedaleko od vršnog područja Učke nalaze se šarolike gorske livade gdje dominira biljna zajednica **vlasastog zmijka i dlakavog jastrebnjaka**. Na pašnjacima Učke nalazimo zajednicu **pašnjaka s prizemnom šašikom**, posebice u mediteransko-montanom dijelu parka prirode. U submediteranskom dijelu parka nalazimo **pašnjake kovilja i ljekovite kadulje** koji su ugroženi od zarastanja šikarom. Na travnjacima i pašnjacima nalazimo **bijeli čepčez** kao snažnu trajnicu. Stanovnik je travnjaka, kamenitih i grmljem obraslih obronaka te pašnjaka. Stari Grci smatrali su ovu biljku *Hadovom* biljkom (grčki bog mrtvih i podzemnog svijeta) i cvijetom mrtvih. Čepčez je mrtvima davao mogućnost odlaska na Elizejska polja (pandan kršćanskom raju). **Crvena iglica** je zeljasta trajnica koja naseljava livade, kamenite padine te svijetle šume i šikare. Cvate od svibnja do srpnja lijepim i velikim karmin crvenim cvjetovima. Medonosna je, ljekovita i ukrasna biljka. **Grahorkasta grahorica** ugrožena je i strogo zaštićena vrsta. Zeljasta je traj-

nica cvjetova plavoljubičaste boje. Raste uz rubove šuma, na suhim livadama te oranicama gdje je posebice ugrožena zbog zapuštanja i sukcesije na livadama, odnosno zbog preoravanja oranica. **Istarski kukurijek** je stanovnik kamenjarskih travnjaka, krških pašnjaka i gorskih livada. **Jaglika** je gotovo ugrožena i strogo zaštićena vrsta. Biljka ima prizemnu rozetu listova. Cvate u travnju i svibnju štitastim cvatom sastavljenim od 10 do 15 mirisnih cvjetova blijedožute boje. Ovu biljku nalazimo na sunčanim livadama i pašnjacima, kamenjarskim travnjacima, uz rubove šuma te uz šumske putove. **Kamenjarka zečina** u lipnju i srpnju ističe se na kamenjarskim pašnjacima i travnjacima svojim cvatovima, glavicama žute boje cvjetova.

KRANJSKI ŠEBOJ I KRIŽNI SRČANIK

Klijava kostrnica jednogodišnja je biljka. Ova biljka iz porodice karanfila cvate od travnja do rujna ružičastim cvjetovima s tamnim žilicama skupljenim u vršne cvatove oblika glavice. Raste na suhim travnjacima. **Kožasti kaćun** je osjetljiva, rijetka i strogo zaštićena vrsta. Ovaj kaćun stanovnik je sunčanih, suhih i vlažnih travnjaka. Njegov valjkasti cvat pojavljuje se od travnja do srpnja. Cvat se sastoji od cvjetova smeđe purpurne boje s maslinastozelenim žilicama.

Na istočnim padinama Učke su šume pitomog kestena, kao npr. **submediteranska kestenova šuma s krškim kukurijekom**. Pitomi kesten ili marun je stanovnik acidofilnih šuma, izrazito kisele reakcije, a preduvjet za njegov razvoj je područje s vlažnijom klimom i dugo vegetacijsko razdoblje.

Križni srčanik - *Gentiana cruciata*

Okruglasta zečica - *Phyteuma orbiculare*

Bijeli čepljez je snažna trajnica i stanovnik travnjaka, kamenitih i grmljem obraslih obronaka te pašnjaka. Stari Grci smatrali su ovu biljku *Hadovom* biljkom (grčki bog mrtvih i podzemnog svijeta) i cvijetom mrtvih.

Miris cvjetova nalik je mirisu stjenica ili vanilije, ovisno o varijetetu. **Kranjski šeboj** je endemična i strogo zaštićena biljka. Cvate u lipnju i srpnju zlatnožutim cvjetovima. Raste na kamenjarskim travnjacima, terasama špilja i u pukotinama stijena. **Križni srčanik** je zeljasta trajnica čiji su listovi raspoređeni unakrsno ili nasuprotno. Biljka cvate od srpnja do rujna malim cvjetovima koji su izvana azurnomodre boje, a iznutra zelenkastomodri. Staništa ovog srčanika su suhe livade, grmljem obrasli obronci i travom obrasle čistine. **Okruglasta zečica** je trajnica iz porodice zvončiča. Cvate od svibnja do kolovoza cvjetovima tamnoljubičaste boje koji su udruženi u kuglastu glavicu. Raste na kamenjarskim travnjacima i pretplaninskim rudinama, ali može zaposjesti stijene i točila.

Svilenasta žutilovka je listopadni grm i stanovnik kamenjarskih pašnjaka i travnjaka; endemična je i strogo zaštićena vrsta. Ova mahunarka cvate u svibnju i lipnju cvjetovima zlatnožute boje. Žuti srčanik (*Gentiana lutea* ssp. *symphyandra*) je endem dinarskih planina, osjetljiva je i strogo zaštićena vrsta. Kao snažnu zeljastu trajnicu koja može narasti do 1,5 metra možemo je naći na planinskim travnjacima i livadama, rubovima šuma te između stije-

na. Cvate od lipnja do kolovoza cvatom nalik na klas koji se sastoji od mnoštva velikih cvjetova zlatnožute boje. Smatra se jednom od najstarijih ljekovitih biljaka narodne medicine. Naziv roda *Gentiana* dolazi od ilirskog vladara *Gencija* ili *Gentiusa*, kojeg je *Dioskorid* smatrao otkrivačem ljekovitosti ove biljke koji je njome liječio kugu. **Zlatoglavi ljiljan** osjetljiva je i strogo zaštićena vrsta. Ova zeljasta trajnica ima podzemnu lukovicu i izmjenično poredane listove. Cvate od svibnja do srpnja velikim cvjetovima crvenkastonarančaste boje. Ovaj ljiljan je geofit jer nepovoljno doba godine preživljava u obliku podzemne stabljike. Biljka je već u 16. stojeću bila opisivana i upotrebljavana u uzgoju. Raste na kamenjarskim travnjacima i rudinama.

VEGETACIJA STIJENA I TOČILA

Na Učki su posebno zanimljive zajednice tzv. vegetacije stijena i točila. Na stijenama nalazimo **endemičnu zajednicu učkarskog ili Tomasinijevog zvončiča i Justinovog zvončiča**. Učkarski zvončić je stenoendem Učke. U tom vršnom dijelu možemo naći i krški runolist, alpski jaglac, istarski zvončić ili pak gorsku kockavicu. **Učkarski ili Tomasinijev zvončić** je tipična hazmofitska biljka (biljka koja nastanjuje pukotine stijena). Gotovo je

ugrožena trajnica. Na Učki ovaj zvončić nalazimo u nekoliko biljnih zajednica – trave oštrulje i učkarskog zvončiča, trave jesenske oštrulje i učkarskog zvončiča te nježne papratke i učkarskog zvončiča. Raspon nadmorske visine u kojoj se može naći ovaj zvončić je od 47 do 1390 m nad morem. Zanimljivo je da je u zajednici nježne papratke učkarski zvončić na nešto vlažnijim i sjenovitijim staništima, s velikim udjelom mahovina u zajednici. Ovaj stenoendem na Učki zauzima samo 6 do 7 km² površine. **Nježna papratka** je zeljasta višegodišnja paprat listova dugih do pola metra skupljenih u prizemnu rozetu. Stanovnik je sjenovitih položaja u pukotinama stijena ili zidova.

Na stijenama Učke, na relativno malom prostoru možemo naći još nekoliko zanimljivih vrsta iz roda zvončiča koji je ime dobio od latinskog *campanula* = zvončić, zvonce; svi su međusobno srodni. **Istarski zvončić** je gotovo ugrožena i strogo zaštićena vrsta. Stenoendem je istočne Istre i Kvarnera. Cvate tijekom lipnja i srpnja. Može živjeti i na strmim vapnenačkim liticama, ali i na starim zidinama (npr. u Plominu). **Justinov zvončić** je gotovo ugrožena, strogo zaštićena biljka; endem je Slovenije te

Svilenasta žutilovka - *Genista sericea*

planina sjeverozapadne Hrvatske. Ova nježna busenasta trajnica ima uspravne i gole stabljike. Živi u pukotinama stijena ili na kamenjarima gorskog pojasa. **Marchesetijev zvončić** je vrsta zvončića koja ima areal od sjevernih Apenina preko Slovenije do sjeverozapadne Hrvatske. Šojhcerov zvončić je zeljasta trajnica koja cvate u srpnju i kolovozu na kamenjarskim travnjacima i livadama te u pukotinama stijena.

BILJNA ZAJEDNICA HRVATSKE BRESINE

Krški runolist je osjetljiva i strogo zaštićena vrsta koju na Učki možemo naći na nadmorskoj visini od 1230 do 1280 metara. Na staništima na kojima raste ovaj runolist susjedi su mu biljke ilirskog flornog elementa koje zajedno čine endemičnu biljnu zajednicu hrvatske bresine (*Micromeria croatica*). **Točkasta bresina** (*Micromeria thymifolia*) je jako aromatična biljka. Staništa su joj pukotine stijena, stjenovite terase i podnož-

Šojhcerov zvončić -
Campanula scheuchzeri

ja stijena. Cvate u kolovozu i rujnu bjelkastoljubičastim cvjetovima. U Istri je ova vrsta prisutna u posebnoj hazmofitskoj zajednici istarskoga krša. **Hrvatska bresina** (*Micromeria croatica*) je endem Dinarida i strogo zaštićena biljka. Kao zeljasta trajnica ili polugrm nase-

Hrvatska bresina -
Micromeria croatica

Vegetacija točila je zastupana na Učkoj (u pojasu primorske bukove šume) kao endemična zajednica stjenarske iglice i bradavičaste krasuljice. **Tornjasta toranjka** tu cvate u travnju i svibnju žutim cvjetovima.

KRAJOBRAZI UČKE

Planina Učka je prepuna krajolika osobite vrijednosti i ljepote. Tu se ubrajaju bujične udoline na istočnoj padini Učke iznad Moščeničke Drage i pokraj Lovranske Drage. S vrha Vojak je prekrasan pogled koji "puca" od Istre preko Kvarnera do Velebita. Prijevojem Počlon, na razmeđu Učke i Ćićarije, pruža

Na Učki su posebno zanimljive zajednice tzv. vegetacije stijena i točila. Na stijenama nalazimo endemičnu zajednicu Učkarskog ili Tomasinijevog zvončića i Justinovog zvončića. Učkarski zvončić je stenoendem Učke. U tome vršnom dijelu možemo naći i krški runolist, alpski jaglac, istarski zvončić ili pak gorsku kockavicu.

Zlatoglavi ljljan -
Lilium bulbiferum

ljava pukotine stijena, stjenovite terase ili podnožja stijena na jako osunčanim položajima. Cvate od lipnja do rujna ružičastogrimiznim cvjetovima. Aromatična je biljka, s velikim postotkom aromatičnih ulja. **Raznolisni grbač** je endemična i strogo zaštićena vrsta. Raste kao zeljasta trajnica na kamenitim padinama, među kamenjem i na terasama stijena. Cvate od svibnja do srpnja cvjetovima žute boje tipične građe za porodicu krstašica.

pogled na Krk, Cres i Rijeku. Vela Draga se odlikuje brojnim stijenama i tornjevima, slikovitim vapnenačkim tornjevima (geomorfološki je spomenik prirode).

Park prirode Učka koji obuhvaća masiv Učke i dio Ćićarije (u omjeru 60% Učka i 40% Ćićarija) ima specifičan položaj na granici kontinentalne i mediteranske klime. Takav je položaj Učke "krivac" za njezino veliko florno i vegetacijsko bogatstvo te obilatu bioraznolikost ove planine. ■

ENG Učka Mountain is closely connected with the Croatian part of the Ćićarija plateau (a smaller part of Ćićarija is Slovenian, larger is Croatian), so this part of Croatia is managed as a mountain range of Učka and Ćićarija, and includes the extreme northeastern part of the Istrian peninsula. This mountain range is a barrier between Istria and Kvarner and is divided between Istria and Primorje-Gorski Kotar County.; part of the so-called "White Istria", ie its limestone part. It is also one of the most important botanically important areas in Croatia (the so-called IPA area - Important Plant Area); so it is not surprising that part of this IPA area has been protected as the Učka Nature Park since 1999. The area of the nature park is some 14,600 ha or 160 km². The list of species of vascular flora that meet the criteria for declaring an important botanical area for Učka includes as many as 49 species, many of which will be mentioned in the text. Particularly interesting are the species that are representatives of the genus *Campanula* spp., of which several species can be found in a relatively small area, many of which are endemic and rare. The nearby site of Vela Draga is protected as a geomorphological natural monument (40 ha).

Matičina posveta hrvatskoj slozi

Matica hrvatska proslavila je 180. obljetnicu utemeljenja svečanim programom pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske 13. lipnja u Hrvatskome narodnom kazalištu u Zagrebu. Matica hrvatska nudi obilje kulturnih sadržaja na svome internetskom portalu (<https://www.matica.hr/>)

Tekst: Vesna Kukavica Foto: HINA

Na jubilarnoj Matičinoj proslavi u Hrvatskome narodnom kazalištu prigodne govore održali su predsjednik Matice hrvatske Miro Gavran, koji je pozdravio brojne visoke uzvanike iz kulturnog i društvenog života, te predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković. Među uzvanicima, uz državnoga tajnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonka Milasa i savjetnika Milana Bošnjaka, bili su ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Mijo Marić i njegov zamjenik Ivan Tepeš. Na svečanosti je nastupio, uz renomirane dramske umjetnike, Komorni zbor *Ivan Filipović* pod ravnanjem Gorana Jerkovića. Nakon himne *Lijepa naša domovino*, zbor je izveo i skladbe *Prosto zrakom ptica leti* Vatroslava Lisinskog te pjesmu *To je tvoja zemlja* Drage Britvića i Alfija Kabilja u obradi Zdravka Šljivca. Program je vodila Antonia Čosić, koja je ujedno i recitala stihove hrvatske pjesnikinje Vesne Parun, dok su glumci Robert Kurbaša i Zlatko Ožbolt interpretirali Hektorovićeve, Gundulićeve,

Predstavnici akademske zajednice na svečanosti 180. obljetnice Matice hrvatske, HNK, Zagreb, 13. VI. 2022.

Nazorove, Domjanićeve, Matoševe, Ivaniševićeve i Pupačićeve stihove. Glumac Goran Grgić utjelovio je lik Matičina utemeljitelja grofa Janka Draškovića (1770. – 1856.), koji se nadahnuto referirao na aktualnu zbilju. Proslava je nakon službenog dijela programa nastavljena druženjem uzvanika i uglednih članova akademske zajednice Zagreba u foajeu HNK. Na svečanosti je premijerno prikazan dokumentarni film o 180 godina Matice hrvatske redatelja Leona Rizmaula.

Program u HNK, ispred čarobnoga Bukovčeva zastora s povijesnim prikazom *Hrvatskog preporoda*, uz mirni ton Gavranova sonornoga glasa i nadasve sređene strateške misli ovoga istaknutog umjetnika o pozicioniranju kulture, umjetnosti, znanosti i jezika u našem suvremenom društvu, izgubio je na očekivanoj anakronosti istovrsnih priredbi, dok je zračio iskrenom posvetom hrvatskoj slozi koja se više puta *ukazivala* našem narodu na vremenskoj okomici od

180 godina – koju bi u digitalnoj epohi bilo prijeko potrebno uključiti u razvojnu perspektivu Republike Hrvatske u svim granama ljudske djelatnosti. Tako je, obraćajući se nazočnima u pozdravnome govoru, predsjednik Matice hrvatske i jedan od najprevođenijih naših pisaca Miro Gavran naglasio: “Iznimno sam sretan što smo se okupili u ovome hramu kulture kako bismo odali počast našim prethodnicima. U proteklih 180 godina izmijenilo se pet država u kojima su Hrvati živjeli, a Matica hrvatska opstala je i ostala svjetionikom hrvatske kulture, znanosti i prosvjete. Ostala je važnim čimbenikom našeg identiteta i ljubavi prema domovini. Cilj Matice hrvatske bio je i ostao izgradnja domovine na koju možemo biti ponosni i boljitak svakoga hrvatskog čovjeka. U proteklih 180 godina Matica je stekla povjerenje svoga naroda, dijeleći s tim narodom i dobro i zlo, bivajući sve vrijeme ustanovom koja nastoji našem postojanju na ovome svijetu dati viši smisao, polazeći od one biblijske mudrosti da *ne živi čovjek samo o kruhu*. Iako duboko ukorijenjena u gradu Zagrebu, gdje je utemeljena 1842., Matica hrvatska nije nikada bila zagrebačko-centrična ustanova, nego baš naprotiv – Matica se zauzimala i zauzimat će se za to da u svakom i najmanjem gradu i naselju pridonese bogatstvu društvenog i kulturnog života. Stoga su nam naši ogranci iznimno važni i dragocjeni. U Maticu hrvatsku dobrodošao je svaki čovjek bez obzira na

svoja politička uvjerenja i svjetonazor, pod uvjetom da mu je stalo do dobrobiti hrvatskoga naroda. Mi smo obitelj u kojoj želimo svakom članu omogućiti samoostvarenje, a hrvatskoj kulturi nesputanu suradnju i komunikaciju sa svim zemljama i svim narodima svijeta.”

MATIČIN PODCAST

U proteklih pola godine od Izborne skupštine novo vodstvo Matice hrvatske, prema Gavranovim riječima, radi na izgradnji povjerenja članstva i privlačenju mlađih ljudi. U tom je smislu pokrenuta i nova tribina znakovita naziva *Sučeljavanja u Matici hrvatskoj*, na kojoj se - prema riječima predsjednika Gavrana - “tematiziraju najvažnija pitanja našega društvenog, političkog i gospodarskog života. Progovaramo stručno i argumentirano o svim važnim pitanjima, sve u želji da kritičko mišljenje i sučeljavanje argumenata bude pretpostavkom rješavanja i najsloženijih problema. Tehnički smo se opremili i pokrenuli Matičin podcast, snimamo naše tribine, predavanja i promocije i nastojimo doprijeti do šire javnosti i do svojih članova i simpatizera u Hrvatskoj i diljem svijeta”, naglasio je dodavši kako je novoj upravi na čijem je on čelu stalo da se Matičini odjeli i središnjica što bolje internetski i zbiljski umreže s ograncima. Predsjednik Matice hrvatske zatim se pohvalio kako se članstvo te naše najstarije ustanove u kulturi utrostručilo u odnosu na lanjsko

Ministar Gordan Grlić Radman, potpredsjednik Sabora Željko Reiner, premijer Andrej Plenković, Miro Gavran i ministrica kulture i medija Nina Obuljen Koržinek

proljeće. Osnovani su i novi ogranci na Kupresu i u Hrvatskoj Kostajnici, a predsjednik Gavran najavio je da će do kraja godine biti utemeljeni ogranci u Vitezu, Ljubuškom, New Yorku, Novom Sadu i Banjoj Luci. Matičin predsjednik Gavran nije skrivao zadovoljstvo što u Bosni i Hercegovini Matica ima čak 15 aktivnih ograna. Slijedeći ubrzani procvat kreativnih industrija digitalnog doba, Matica hrvatska uspješno pronalazi svoj interes u tijesnoj sprezi s gospodarskim životom naše zemlje. “Svi znamo da je Matica ponajprije utemeljena kao kulturna ustanova, ali ona nikada nije bila samo to”, poručio je Gavran. “Matica se proteklih 180 godina bavila svim aspektima društvenog života, želeći da kroz nju hrvatski čovjek izrazi svoju samobitnost u punini. Usuđujem se ustvrditi da su hrvatski jezik i hrvatska književnost bili najvažnijim razlozima utemeljenja Matice hrvatske – povijest Matice povijest je borbe za afirmaciju hrvatskoga jezika, što se najzornije pokazalo sredinom 19. stoljeća kada je zalaganjem Ivana Kukuljevića Sakcinskog hrvatski jezik postao službenim jezikom našeg Sabora, a zatim se kao najvažnijim ciljem Matice hrvatske upravo jezično pitanje nameće 1967. godine donošenjem glasovite *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika*, iz čega će se izroditi nacionalno osvještavanje, a zatim i političko gibanje koje će se kolokvijalno nazivati Hrvatskim proljećem”, spomenuo je Matičin predsjednik Gavran, čije je obraćanje pratio znakovito dugi pljesak.

JEZIK I GLOBALIZACIJA

Predsjednik MH Gavran posebno se osvrnuo na Matičinu najavu izrade Zakona o hrvatskome jeziku: “Unatoč tome

Komorni zbor Ivan Filipović

Miro Gavran i predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Velimir Neidhardt

Matičari i književnik Drago Štambuk (zdesna), zagovornik što ljepše ortoepske norme hrvatskoga jezika, koja počiva na Zlatnoj formuli – ča – kaj – što

što je prošlo već trideset godina od osamostaljenja, hrvatski jezik i danas je osjetljiva tema. Stoga su novoizabrano Predsjedništvo i Glavni odbor Matice hrvatske u prosincu prošle godine donijeli jednoglasnu odluku da se u miru i tišini pristupi izradi nacrtu Zakona o hrvatskom jeziku, što je naišlo na jednodušnu potporu matičara diljem zemlje. U okrilju Matice hrvatske, najstarije kulturne udruge u Hrvata, formirali smo radnu skupinu vrhunskih jezikoslovaca sa zadatkom da iznjedre moderni uporabljivi zakon u kojem neće biti nikakvih restrikcija ni inspektora, nego je cilj da se hrvatskom jeziku napokon da prilika da se samoostvari u svojoj punini. Zakon o hrvatskom jeziku neće propisivati kako ćemo govoriti, neće književnicima određivati kako će stvarati umjetnička djela. Taj zakon zaštitit će sva tri hrvatska narječja (kajkavsko, čakavsko i štokavsko) i njihove idiome. Zakon će biti komplementaran sa Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, a poštovat će i zakonske odredbe koje

se odnose na sredstva javnog priopćavanja. Zakonom će se urediti samo javna uporaba našega materinskog jezika. Nakon usvajanja Zakona, hrvatski jezik više nikada neće biti prepušten ulici ni samovolji ljudi kojima nije stalo do hrvatske kulture i hrvatskoga identiteta. Podsjećam one koji su zaboravili da je hrvatski jezik priznat kao jedan od 24 službena jezika Europske unije, da je 1. rujna 2008. međunarodno upisan i u Washingtonskoj biblioteci s vlastitim kodom *hrv*, da ga je uostalom hrvatskim imenovao naš velikan Marko Marulić prije 500 godina u proslavu svoga slavnog spjeva *Judita*. Dakle, samo je pitanje našega samopoštovanja kada ćemo poput većine europskih naroda donijeti zakon o svome materinskom jeziku. U tome nam treba pomoć Vlade, koja je pokrovitelj ove svečane proslave, ali nam treba i potpora svih zastupnika u Hrvatskome saboru; stoga smo pozivnice za ovu proslavu odasli na predsjednike svih šesnaest saborskih klubova zastupnika. Želja nam je da donošenje Zakona o hrvatskom jeziku

bude trenutak naše sloge. Uvjeren sam da će ova generacija matičara i hrvatskih političara napokon učiniti taj konačni dokaz našeg samopotvrđivanja koji hrvatski narod iščekuje već desetljećima. A kao nadahnuće svima nama za taj čin neka nam budu riječi Gjure Arnolda, jednoga od najznačajnijih predsjednika Matice hrvatske, koje je izgovorio davne 1905. godine - *Ako je narodni jezik najvjernije ogledalo narodnoga mišljenja i čuvstvovanja, kao što sumnje nema, onda on nije dobio ime materinjega samo zato što njime majka govori djeci svojoj – nego i zato što se u njegovu povodu rađa u svakoga misao duševnoga zajedništva s narodom. To drugim riječima znači da po jeziku materinjem ne postajemo samo članovima izvjesna naroda, nego postajemo i dionicima čitave njegove kulture kako se je ona historijski razvila*“, zaključio je Miro Gavran, pozvavši matičare i simpatizere Matice hrvatske neka im ova važna obljetnica bude poziv na hrvatsku slogu. ■

Predsjednik Vlade RH Andrej Plenković i predsjednik MH Miro Gavran, intendantica HNK Dubravka Vrgoč te potpredsjednik MH povjesničar Mario Jareb

ENG *The oldest Croatian cultural institution recently celebrated its 180th anniversary in Zagreb. Matica hrvatska has more than 120 branches in the country and abroad and around four thousand active members. The central office in Zagreb annually publishes about thirty books, 22 volumes of the culture magazine Vijenac, four issues of the magazine Kolo and Hrvatske revije. Matica hrvatska's branches publish an additional couple of hundred books and twenty magazines on Croatian topics. Most of the cultural content created by Matica hrvatska is available on the web portal at this link: (<https://www.matica.hr/>). Click: Going Home. From November 2021, the president of Matica hrvatska has been the famous writer Miro Gavran, established as a playwright, novelist, storyteller and author of works for young people. His works have been translated into forty languages and have gotten more than 200 editions in Croatia and around the world. He is an associate member of the Croatian Academy of Sciences and Arts, Department of Literature.*

V. Croatian
world games
Zagreb, 24.-29.07.2023.

Prijavi se i ti na V. Hrvatske svjetske igre!

Mladi hrvatski sportaši iz cijeloga svijeta natječu se u raznim sportskim disciplinama.

Nezaboravno druženje u domovini, sportska nadmetanja, uživanje u večernjim koncertima i zabavama!

SMJEŠTAJ I HRANA

Svi natjecatelji bit će smješteni u **Studentskom domu Stjepan Radić** na Savi. Hrana je osigurana u sklopu naselja (puni pansion).

OPREMA

Prijavi se na vrijeme zbog opreme koju ćemo nastojati dobiti po državama!

KOTIZACIJA

Natjecatelji su oslobođeni uplata za kotizaciju i garanciju.

Rok za prijave je do: **01.03.2023.** godine

ATLETIKA
(m/2)

KOŠARKA
(m/2)

RUKOMET
(m/2)

NOGOMET
(m/2)

NOGOMET
VETERANI
(m)

NOGOMET
MALI
(m/2)

BOĆANJE
(m/2)

ODBOJKA
(m/2)

ODBOJKA
NA PLESKU
(m/2)

VATERPOLO
(m)

RAGBI
(m)

TENIS
(m/2)

TENIS
VETERANI
(m/2)

STOLNI TENIS
(m/2)

STOLNI TENIS
VETERANI
(m/2)

PLIVANJE
(m/2)

JUDO
(m/2)

TAEKWONDO
(m/2)

Organizator: Hrvatski svjetski kongres | www.hsi-cwg.com

Prijave: info@hsi-cwg.com

Ukoliko se ne prijavi dovoljan broj natjecatelja za pojedini sport biti će mu ponuden novi. Ovaj promotivni letak financirao je Grad Zagreb.

Hrvatska vina u Kanadi

Ovih dana u Mississaugi u Ontariju otvorena je vinoteka s hrvatskim vinima. Na policama LCBO-a dostupan je širi asortiman vina iz Hrvatske i ostalih vinogorja srednje Europe. U sklopu programa gospodarske diplomacije Veleposlanstvo RH nastavit će i dalje raditi na promociji naše plemenite kapljice diljem Kanade, poručuje veleposlanik Vice Skračić

S otvorenja destinacijskog dućana LCBO-a u Mississaugi

napore u cilju plasiranja hrvatskih vina na kanadskom tržištu. U Kanadi je uvoz vina i žestokih pića reguliran pokrajinskim zakonodavstvom, što u konačnici zbog različitosti pokrajinskih propisa kanadsko tržište čini izrazito zahtjevnim. Početkom prošlog mjeseca, točnije 10. lipnja, u Mississaugi u Ontariju otvorena je destinacijska trgovina *Central European Destination Store*. Na policama *Liquor Control Board of Ontario* (LCBO-a) sada je na jednome mjestu dostupan širi asortiman vina Hrvatske, Austrije, Mađarske i Slovenije, u posebnoj kategoriji srednje Europe. Na svečanom otvorenju trgovinu je otvorio izvršni direktor i predsjednik LCBO-a George Soleas, uz prisutnost mnogobrojnih uzvanika i predstavnika diplomatskog zbora.

Ottawa ostvareno je otvaranje ovakvog tematskog dućana.“ U ovom dijelu Ontarija ujedno živi i brojna hrvatska zajednica, a na samom otvorenju bili su prisutni i članovi udruge Kanadsko-hrvatske gospodarske komore iz Toronta, hrvatsko-kanadske poduzetnice iz *Girls Drink Wine Too* (Diana Škara-Bacevello) i *Events & Co* (Nicole Šimunac), te brojni poslovni ljudi.

Od uvoznika ističemo tvrtku *Croatia Unpacked* koja neumorno posljednjih nekoliko godina radi na uvozu, distribuciji i edukaciji isključivo hrvatskih vina u Ontariju. Uz njihov rad i stečeno iskustvo *Croatia Unpacked* stupila je u kontakt s Veleposlanstvom Republike Hrvatske u Ottawi koje je u cilju pronalaska rješenja za prepreke i probleme u razvoju tržišta posljednjih godina održalo brojne sastanke s čelnicima LCBO-a.

Tekst: Ana Bačić Foto: Ustupljene fotografije, Veleposlanstvo RH, Ottawa

Tradicija uzgojavinoveleze na prostorima današnje Hrvatske datira još od davnih vremena brončanog i željeznog doba. Sama kultura proizvodnje vina povezuje se s doseljavanjem na hrvatsku obalu u 5. stoljeću p.n.e., a organizirana proizvodnja razvila se u vrijeme Rimskog Carstva te je takva vinska kultura zadržana do danas. Stoljećima se hrvatsko vino izvozilo u druge tadašnje države - od Rimskog Carstva, tijekom srednjeg vijeka do današnjih vremena. Hrvatska vina su autohtona i prepoznatljiva u svijetu po svojoj kvaliteti i raznolikosti. U posljednjih nekoliko godina hrvatski izvoznici preko svojih kanadskih agenata kontinuirano ulažu

SVJETSKI DISTRIBUTER

LCBO - *Liquor Control Board of Ontario* je državna tvrtka u vlasništvu Vlade Ontarija i jedan od najvećih svjetskih kupaca i distributera alkoholnih pića. U svome pozdravnom govoru veleposlanik RH u Ottawi gosp. Vice Skračić zahvalio je predsjedniku Soleasu i upravi LCBO-a na zalaganju te naglasio da je Hrvatska, osim što je u Kanadi prepoznatljiva kao turistička destinacija, jednako tako sve prepoznatljivija kao vinska destinacija: “Veleposlanstvo će nastaviti i dalje raditi na promociji vina ne samo u Ontariju, nego i diljem Kanade u sklopu programa gospodarske diplomacije“, istaknuo je gosp. Skračić te dodao: “Sinergijom uloženog rada naših vinara u proizvodnji izvrsnih vina, upornim plasiranjem na kanadskom tržištu tvrtke *Croatia Unpacked* te uz kontinuiranu potporu Veleposlanstva Republike Hrvatske u

Vice Skračić, veleposlanik RH u Kanadi

Suvlasnik tvrtke Croatia Unpacked gosp. Saša Muradori objasnio je: "LCBO kao jedan od najveći svjetskih kupaca i distributer vina i drugih alkoholnih pića od nas je zahtijevao detaljan plan izlaza na tržište te konkretne ciljeve plana prodaje i rasta kao pretpostavku za daljnju ozbiljniju suradnju. Uz podršku vinara, trudili smo se opravdati njihovo povjerenje i stvoriti široku ponudu koja bi pokazala bogatstvo autohtonih sorti te njihove karakteristike u sklopu *terroira* iz kojih potječu. Portfolio vina za Ontario osmišljen je tako da prvi put prezentira hrvatska vina kroz prizmu vrsnih, nagrađenih i autentičnih vina proizvedenih od hrvatskih autohtonih sorti. Zadovoljni smo tom odlukom jer jeftina vina koja su se prethodno plasirala na tržište sada su zamijenjena visokokvalitetnim vinima i edukacijom koja informira kupce o vinu i nudi potpuno iskustvo uz priču o porijeklu, *terroiru*, vinifikaciji i specifičnosti autohtonih sorti."

Veleposlanik RH u Kanadi gosp. Vice Skračić istaknuo je: "Administrativne prepreke nekad zaista mogu omesti prepoznatljivost kvalitete na tržištu te smo prepoznavši ozbiljnost naših izvoznika kao i odlučnost tvrtke Croatia Unpacked i drugih krenuli, u sklopu nadležnosti Veleposlanstva, u razgovore s LCBO-om. U posljednje tri godine odr-

žali smo niz sastanaka, kako on-line tako i uživo, kontinuirano promovirajući te uvjeravajući LCBO u kvalitetu i prepoznatljivost hrvatskih vina. Ponekad nam se činilo da smo napravili dva koraka naprijed, pa jedan unazad i sve tako intenzivnim tempom pune tri godine. Zadovoljstvo nam je da je uloženi trud konačno rezultirao ulaskom hrvatskih vina na police LCBO-a, što osigurava našim vinima stabilan plasman u Ontariju."

ŠIRENJE TRŽIŠTA HRVATSKIH VINA

Nakon vrlo posjećenog i medijski eksponiranog otvorenja LCBO-a u Mississaugi, gosp. Muradori komentira: "Ovo je povijesni korak za afirmaciju Hrvatske i njezinih vina na ovom tržištu. Hrvatska je uvrštena u ključne djelatnosti LCBO-o i prvi put vinarima su otvorena vrata na jednom od najvećih svjetskih vinskih tržišta. Očekivanja LCBO-a su velika, počevši od vinara, vinskih udruga, nas zastupnika, pogotovo od agencije Croatia Unpacked u nastavku izgradnje pozitivne dinamike prodaje, kao i redovite promocije i edukacije kupaca i someliera. Vinari i njihova udruženja po uzoru na druge etablirane svjetske vinske regije moraju pratiti dinamiku i pružati potporu koja će osigurati trajni uspjeh na ovom tržištu. Od danas na ovom tržištu imamo čvrste temelje na kojima možemo planski graditi našu priču dalje, a budući uspjesi ovise samo o nama. U ime agencije Croatia Unpacked, želim istaknuti važnost pojedinaca u hrvatskome vinskom sektoru, vinara, vlasnika vinarija te hrvatsku gospodarsku diplomaciju u Ottawi čiju smo potporu imali u dosadašnjim naporima."

Ovakav tip destinacijske trgovine znači prepoznatljivost kvalitete i pruža stabilnost prezentiranja vina u Ontariju, što je svakako veliki uspjeh za hrvatske vinare, a ujedno i za promociju same Hrvatske kao vinske destinacije bogate vinske tradicije. Najnovijim otvorenjem destinacijske trgovine LCBO je u svoju ponudu uvrstio više etiketa hrvatskih proizvođača iz Slavonije, Istre i Dalmacije. Veleposlanik Skračić osvrnuo se na dostupnost hrvatskih vina na kanadskom tržištu: "Nekoliko etiketa hr-

vatskih vina mogu se kupiti u pokrajini British Columbia, gdje BC Liquor kontrolira uvoz vina u tu pokrajinu. Veleposlanstvo RH u Ottawi suorganizator je velikoga Međunarodnoga vinskog festivala u Vancouveru te je za promociju hrvatskih vina na tom sajmu, u sklopu svojih godišnjih kvota, preko Ministarstva vanjskih poslova Kanade ishodilo dozvolu za uvoz hrvatskih vina bez carina i poreza. Također, u tijeku su razgovori sa SAQ-om (*Société des alcools du Québec*) u pokrajini Quebec, koja trenutačno analizira nekoliko etiketa hrvatskih vina. Nadamo se da ćemo uskoro vidjeti hrvatska vina i na policama Quebeca, a nakon toga i u drugim pokrajinama." Veleposlanstvo RH u Ottawi pruža odgovarajuću potporu i svim drugim hrvatskih izvoznicima koji imaju jasan cilj i želju prezentiranja svojih kvalitetnih proizvoda na kanadskom tržištu. Veleposlanstvo uspješno surađuje i s tvrtkom EuroTrade, u vlasništvu obitelji Pedišić, koja uspješno plasira hrvatske prehrambene proizvode na kanadsko tržište poput Kraševih, Podravkinih i dr. proizvoda. ■

ENG At the beginning of June, a destination store of the LCBO (Central European Destination Store) was opened in Mississauga, Ontario. On the shelves of the LCBO, with the opening of this store, a wider range of wines from Croatia and other Central European countries is available at one place. At the grand opening, accompanied by representatives of the diplomatic corps, the store was opened by LCBO CEO and President George Soleas. LCBO - Liquor Control Board of Ontario is a state-owned company owned by the Government of Ontario and one of the world's largest buyers and distributors of alcoholic beverages, therefore, the Croatian community hopes for stronger marketing of Croatian wines in Canada.

Dvadeseta obljetnica Hrvatskoga diplomatskog kluba

U Zagrebu je 7. lipnja obilježen Dan hrvatske diplomacije, a tom prigodom Hrvatski diplomatski klub proslavio je 20 godina svojeg djelovanja uz divot izdanje spomenice od 2001. do 2021., donoseći svjedočanstva aktera koji su razvijali suvremenu hrvatsku diplomaciju

Tekst: **Vesna Kukavica** Foto: **HINA**

Dan hrvatske diplomacije simbolizira povijesni čin još iz proljeća 879., kada je papa Ivan VIII. udijelio hrvatskome knezu Branimiru blagoslov 7. lipnja. Bio je to prvi znak hrvatske državnosti, koju je u 9. stoljeću priznao papa – a značio je potvrdu hrvatske samostalnosti, suverenosti i državnosti, istaknuo je u svome uvodnom obraćanju uzvanicima i diplomatskom zboru dr. sc. Emilio Marin, aktualni predsjednik Hrvatskoga diplomatskog kluba na svečanosti održanoj u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 7. lipnja 2022. Prema riječima diplomata i uglednog znanstvenika E. Marina, tradicionalna diplomacija s vremenom se mijenjala. Uspjeh u diplomaciji danas se postiže otvorenošću i međunarodnom suradnjom, a učinkovite diplomacije angažirano se posvećuju stvaranju partnerstava i višeslojnih

veza utemeljenih na povjerenju, transparentnosti i vjerodostojnosti, dodavši kako ima osjećaj da je trenutačno i uloga veleposlanika u Europskoj uniji drukčija, zahvaljujući stalnim kontaktima na najvišoj razini - sastancima Vijeća EU-a koji su se intenzivirali u odnosu na razdoblje kada je to bila gospodarska asocijacija, Europska zajednica. Hrvatska diplomacija tako se fokusira na širi spektar izazova, od humanitarnih, gospodarskih i kulturnih do klimatskih promjena, uključujući zaštitu ljudskih prava.

U nazočnosti predsjednika Vlade RH Andreja Plenkovića, ministra vanjskih i europskih poslova Gordana Grića Radmana te predstavnika naše diplomacije i akademske zajednice, o slavljeničkoj knjizi "Dvadeset godina Hrvatskoga diplomatskog kluba 2001. - 2021.", objavljenoj uz tridesetu obljetnicu priznanja Republike Hrvatske, nadahnuto je govorila dr. sc. Željka Lovrenčić, koja je i sama članica Kluba. Govoreći o knjizi, ta bivša diplomatkinja istaknula je kako je

ovo divot izdanje "(...) vrijedno svjedočanstvo o djelovanju skupine ljudi koja već dvadeset godina ulaže svoja bogata znanja i iskustvo u promociju naše zemlje kao što su to činili kad su bili u svojim misijama širom svijeta i radili na dobrobit naše domovine od devedesetih naovamo. Dana 29. studenoga 2001. godine, u hotelu Sheraton u Zagrebu, na poticaj veleposlanika i prvoga predsjednika Hrvatskoga diplomatskoga kluba Andrije Tvrtka Mursale (22. VIII. 1930. – 23. III. 2016.) na osnivačkoj skupštini ovoga Kluba okupili su se veleposlanici, generalni konzuli i visoki diplomati te osnovali ovu nevladinu i nestranačku udrugu koja, uz ostalo, ima cilj promicati i promicati na etičkim načelima diplomatsku struku, javnu diplomaciju, međunarodne odnose i vanjsku politiku Republike Hrvatske, zatim promicati kulturna i medijska partnerstva vezana uz diplomatsko djelovanje i predstavljanje države, uspostavljati susrete i prijateljske odnose s diplomatima drugih zemalja te zaštititi dostojanstvo hrvat-

skih diplomata – članova Hrvatskoga diplomatskog kluba. Vlasti su je registrirale 1. kolovoza 2002. godine tako da ova udruga 2022. godine slavi dva desetljeća djelovanja. Jedna od najznačajnijih djelatnosti ove udruge je ona izdavačka, podsjetila je Lovrenčić.

ERUDICIJA DIPLOMATA

Urednik knjige je prof. dr. sc. Zvonimir Marić, čija upućenost u građu proistječe i iz činjenice kako je ovaj vrijedni umirovljeni dekan Građevinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s bogatim diplomatskim iskustvom također urednik i izvrsne online publikacije "Glasnik Hrvatskoga diplomatskog kluba". Uz urednika Marića, izdavački odbor čine Gjurjo Deželić i Krešimir Žnidarić, koji je istodobno i autor dijela fotografija koje krasi ovu iznimnu knjigu. Među koricama knjige kronologija je petogodišnjih diplomatskih aktivnosti ovoga Kluba budući da joj prethode spomenice o desetoj i petnaestoj obljetnici HDK. U ovoj kronologiji HDK od petstotinjak stranica izdvajaju se tri opsežnija priloga te pet poticajnih tekstova objavljenih u povodu Dana međunarodnoga priznanja RH, dok se funkcionalnošću ističu priloženi popis diplomatsko-konzularnih predstavništava RH od 1. XII. 2016. do danas te popis članova Hrvatskoga diplomatskog kluba, njegova Upravnog vijeća i Nadzornog odbora. Tri opsežna priloga potpisuje nedavno preminuli predsjednik Kluba Smiljan Šimac (22. VIII. 1942. - 28. I. 2022.), čiji radovi zrcale njegovo bogato diplomatsko umijeće pariške proveni-

Diplomatski zbor i članovi HDK s uzvanicima na svečanosti promocije spomen-knjige HDK u NSK, Zagreb, 7. VI. 2022.

jencije. Promotorica Lovrenčić pohvalila je i dio knjige naslovljen "Sjećanja i prilozi za povijest diplomacije RH", koji se sastoji od pet historiografskih radova koje urednički potpisuju ugledni diplomati Đuro Vidmarović (prva dva dijela i opći prikaz), Zvonimir Marić (treći i četvrti prilog) te Miljenko Žagar (peti dio). Iščitavajući knjigu čitatelj se brzo može uvjeriti koliko je naša diplomacija vješta u kreiranju nacionalnog imidža države - što je nedavno okrunjeno i predsjedničkom *Poveljom RH* za uspješnu djelatnost HDK, ocijenila je Željka Lovrenčić te dodala kako su ovim Klubom prošli predsjednici naše države, aktualni premijer Plenković, ministri, veleposlanici, znanstvenici iz dijaspore i domovine te drugi uglednici nerijetko s višedesetljetnim iseljeničkim iskustvom te kako se nada da će ta simbioza svjetskih ljudi iz naše sredine biti prakticirana i ubuduće!

POZITIVNE PRAKSE POKLISARA

Predsjednik HDK, koji je i sam bio dugo hrvatski veleposlanik pri Svetoj Stolici, Emilio Marin, objasnio je na svečanosti

u NSK kako obveze jednog diplomata variraju, ovisno radi li u ministarstvu ili pak na nekoj prekograničnoj destinaciji: "Mi smo se kao diplomati u Veleposlanstvu trudili na najbolji način predstaviti našu državu Hrvatsku. Organizirali smo razna događanja i predavanja u Veleposlanstvu. Kad su dolazili dužnosnici iz Hrvatske, bili smo suorganizatori tih posjeta, pregovora i strateških partnerstava." Državni tajnik za političke poslove Ministarstva vanjskih i europskih poslova Frano Matušić naglasio je: "Nakon papina blagoslova knezu Branimiru u 9. stoljeću od osobitog značaja je ono što se dogodilo u samostalnosti Lijepe Naše 1992. godine međunarodnim priznanjem Hrvatske od zemalja Europske zajednice i Ujedinjenih naroda", dodavši kako je "hrvatska diplomacija - u čijim su redovima i oni s iseljeničkim iskustvom - odigrala ključnu ulogu u međunarodnom priznanju, čime je stvorila temelje za uspješne odnose s drugim članicama Ujedinjenih naroda", zaključio je državni tajnik, čestitajući urednicima i autorima spomen-knjige HDK. ■

Svečanost HDK u NSK u Zagrebu

ENG On June 7 in Zagreb, both the Croatian Diplomacy Day and the 20th year of existence of the Croatian Diplomatic Club were celebrated. At the ceremony, the book "Twenty Years of the Croatian Diplomatic Club 2001-2021", published in conjunction with the thirtieth anniversary of the recognition of the Republic of Croatia, was presented. The Croatian Diplomatic Club was founded at the instigation of Andrija Tvrtko Mursala, our distinguished diplomat with decades of experience in South Africa. Croatian Diplomacy Day symbolizes an interesting fact from the year 879, when the Holy Father Ivan the Eighth confirmed the blessing to the Croatian people. It was the first sign of Croatian statehood due to the fact that in the 9th century to be recognized by the Pope actually meant confirmation of Croatian independence, sovereignty and statehood, explained prof. dr. Emilio Marin, President of the Croatian Diplomatic Club.

Ove godine značajan porast broja studenata

Zgrada Filozofskoga fakulteta

Na Filozofskome fakultetu nalazi se Katedra za južnoslavističke i balkanističke studije (Katedra jihoslovanských a balkanistických studií) na kojoj se studira i hrvatski jezik. Studenti na Katedri mogu birati između triju specijalizacija: južne slavistike, rumunistike i albanistike. Nakon što odaberu glavnu specijalizaciju, biraju i tzv. jezik B.

Tekst i foto: **Ela Tončić**

Karlovo sveučilište osnovano je 1345. godine kao prvo europsko sveučilište sjeverno od Alpa i istočno od Pariza. Osnovao ga je Karlo IV., a u to vrijeme sastojalo se od četiriju fakulteta od kojih je jedan bio i Filozofski fakultet. Danas obuhvaća 17 fakulteta i desetak drugih obrazovnih i istraživačkih institucija. Glavna zgrada Filozofskoga fakulteta nalazi se u samome središtu Praga, na Trgu Jana Palacha, nedaleko od Karlova mosta. Jan Palach, uz Karela Čapeka i Tomaša Masaryka, jedna je od brojnih povijesnih ličnosti koje su studirale na praškome Filozofskom fakultetu. Osim glavne zgrade, nastava se održava na još nekoliko lokacija od kojih je najzanimljivija Kampus Hyberska. Hyberska je zajednički projekt Sveučilišta i Grada Praga koji je započeo 2017. godine kada je obnovljena deset godina zapuštena zgrada u Hyberskoj ulici u središtu Praga. Prostor Hyberska zamišljen je kao mjesto na kojemu se aktivnosti i rad

studenata i zaposlenika Sveučilišta predstavlja široj javnosti. Na žalost, dinamičnu aktivnost – promocije knjiga, filmske i književne večeri, radionice i okrugle stolove, prekinula je 2020. godine pandemija koronavirusa.

I PRAKTIČNI JEZIČNI TEČAJEVI

Na Filozofskome fakultetu nalazi se Katedra za južnoslavističke i balkanističke studije (Katedra jihoslovanských a balkanistických studií) na kojoj se studira i hrvatski jezik. Katedra je u ovom obliku osnovana 2011. godine, nakon što se Odsjek za slavistiku (Ústav slavistiky) podijelio na tri odsjeka. Hrvatski jezik studirao se na tome Odsjeku od 1996. godine, a prije toga postojao je studij srpsko-hrvatskoga jezika. Studenti na Katedri mogu birati između triju specijalizacija: južne slavistike, rumunistike i albanistike. Nakon što odaberu glavnu specijalizaciju, biraju i tzv. jezik B. Osim znanja jezika, na studiju stječu širok uvid u književnost, kulturu, folklor i povijest regije Balkana. Naš odsjek, kao i mnogi mali odsjeci, suočava se s problemom malog broja studenata. Međutim, ove

akademske godine imamo značajan porast broja studenata i nadamo se da je to početak pozitivnoga trenda.

Odsjek nudi izborne kolegije i studentima ostalih odsjeka i fakulteta, poput praktičnih jezičnih tečajeva i izbornih predmeta. Interes za praktične tečajeve hrvatskoga jezika poprilično je velik, a zainteresirani studenti najčešće dolaze s drugih slavističkih odsjeka - Odsjeka za povijest, Fakulteta društvenih znanosti i Pravnoga fakulteta. Osim praktičnih tečajeva, studentima nudim i Konverzijski tečaj za razinu B1/B2 te Konverzijski tečaj uz kratki film. Motivacija studenata koji studiraju hrvatski jezik je raznolika, manji dio studenata je hrvatskog podrijetla, dok je većina upisala studij zbog ljubavi prema hrvatskoj kulturi i jeziku.

GODINA I POL IZVAN FAKULTETA

Na lektorat hrvatskoga jezika u Pragu došla sam u listopadu 2019. godine. Preseljenje u novi grad, a istodobno i na novi posao prošlo mi je prilično bezbolno prije svega zbog nesebične pomoći i savjeta lektorice Romane Pastuović

Ugostili smo i dvije gostujuće predavačice – prof. dr. Sanju Vulić, redovitu profesoricu s Hrvatskih studija i dr. sc. Ivančicu Banković-Mandić, višu lektoricu s Croaticuma, a i suradnja s Veleposlanstvom RH u Pragu je više nego dobra, rado nas ugošćuju na svim događanjima koje organizira Veleposlanstvo.

Lektorica Ela Tončić

Rođena sam u Varaždinu 1983. godine gdje sam završila osnovnu školu i Opću gimnaziju u Varaždinu. Nakon završene gimnazije upisala sam kroatistiku i komparativnu književnost na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, te diplomirala 2011. godine s temom "Reprezentacija traume u djelima Jorgea Sempruna". Nakon završenog fakulteta radila sam kao stručni savjetnik u tvrtki Dobra knjiga d.o.o. Godine 2015. zaposlila sam se kao učiteljica hrvatske nastave u inozemstvu u Berlinu gdje sam radila do odlaska na lektorat hrvatskoga jezika u Pragu 2019. godine. U slobodno vrijeme istražujem manje poznate praške znamenitosti i učim strane jezike.

Studenti i profesori u Velesposlanstvu RH

koju sam zamijenila na lektoratu. Moram naglasiti da su mi pri prilagodbi, a posebice s tehničkim i birokratskim problemima, u pomoć nesebično uskakali ostali lektori s Odsjeka.

Epidemiološka situacija natjerala nas je na *online* nastavu od ožujka 2020. godine do listopada 2021. godine kada smo se nakon skoro godinu i pol dana prvi put vratili na fakultet. Zbog pogoršanja epidemiološke situacije *online* smo proveli i dva tjedna u studenome. Tijekom godine i pol dana *online* nastave uspjeli smo održati i nekoliko gostujućih predavanja te Večer kratkih filmova u suradnji s lektorima drugih jezika na Odsjeku. Ova večer u planu je i ove godine, a na njoj prikazujemo kratke filmove za koje su podnapiše na češkome jeziku izradili studenti. S ostalim lektorima surađujem i u organizaciji kratkih uvodnih tečajeva koje organiziramo u povodu Europskoga dana jezika. Cilj ove aktivnosti je studentima koji razmatra-

ju upis na praktične tečajeve ponuditi kratak uvod u jezike koji se mogu učiti na našem Odsjeku te odgovoriti na njihova pitanja.

SNIMANJE PODCASTA

U ovo kratko vrijeme otkako se nastava održava uživo imali smo zadovoljstvo ugostiti čak dvije gostujuće predavačice – prof. dr. Sanju Vulić, redovitu profesoricu s Hrvatskih studija i dr. sc. Ivančicu Banković-Mandić, višu lektoricu s Croaticuma. Osim što smo ponovno imali priliku ugostiti predavače koji nam dolaze preko Erasmusa i CEEPUS-a, polako se vraćaju i aktivnosti povezane s hrvatskom kulturom pa je ove godine ponovno održan Gavranfest, kazališni festival posvećen Miri Gavranu na kojemu su osim kazališnih predstava održane i promocije knjige Mire Gavran "Jedna monodrama i četiri komedije" te češkoga prijevoda knjige Marijana Lipovca i Franje Vondračeka "Češki

Hrvati: hrvatske stope u Češkoj". Također, studenti i nastavnici Odsjeka odazvali su se pozivu veleposlanice Ljiljane Pancirov na upoznavanje i razgovor u Velesposlanstvu. Suradnja s Velesposlanstvom više je nego dobra, a veleposlanica nas rado ugošćuje na svim događanjima koje organizira Velesposlanstvo. Ako nam bude dopustila epidemiološka situacija, ove kalendarske godine upustit ćemo se u ambiciozan projekt – snimanje podcasta kojemu je cilj na popularan način studentima i zainteresiranoj publici približiti rad naših kolega i studenata te im predočiti zanimljive teme iz područja lingvistike, književnosti i kulture. ■

ENG *At the Faculty of Philosophy in Prague there is a Department of South Slavic and Balkan Studies (Katedra jihoslovanských a balkanistických studií), where the Croatian language is also offered as a study course. The department was founded in this form in 2011, after the Department of Slavic Studies (Ústav slavistiky) was divided into three departments. The Croatian language has been studied at that Department since 1996, and before that there was a study of the Serbian-Croatian language. Students at the Department can choose between three specializations: Southern Slavic Studies, Romanian Studies, and Albanian Studies. After choosing the main specialization, they also choose the so-called language B. In addition to language skills, students gain a broad insight into the literature, culture, folklore and history of the Balkan region. Our department, like many small departments, faces the problem of a small number of students. However, this academic year we have a significant increase in the number of students and we hope that this is the beginning of a positive trend. Interest in practical Croatian language courses is quite high, and interested students usually come from other Slavic departments, the Department of History, the Faculty of Social Sciences and the Faculty of Law. In addition to practical courses, students are offered a conversation course for level B1/B2 and a conversation course with a short film.*

Predavanje prof. dr. Sanje Vulić

Kult Zrinskih u Lendavi

Krajem svibnja u Lendavi je održan znanstveni skup "Kult Zrinskih u Lendavi". Zatim je u prostorima Hrvatskoga kulturnog centra "Zrinski" u Glavnoj ulici otkrivena spomen-ploča Nikoli VII. Zrinskom, a nakon toga i spomenik.

Poprsje velikana Nikole VII. Zrinskoga i...

Tekst: **Marin Knezović**

Foto: www.medjimurska-zupanija.hr

U Lendavi je 27. svibnja ove godine, u organizaciji Hrvatskoga kulturnog društva "Pomurje", održan "Dan hrvatske kulture". Ova manifestacija obuhvatila je tri događaja. Prvo se u gradskoj vijećnici Lendave održao znanstveni skup "Kult Zrinskih u Lendavi". Zatim je u prostorima Hrvatskoga kulturnog centra "Zrinski" u Glavnoj ulici otkrivena spomen-ploča Nikoli VII. Zrinskom, a nakon toga i spomenik. Ove programe Hrvatsko kulturno društvo "Pomurje" ostvarilo je u suradnji s Općinom Lendava i Društvom

prekmurskih mađarskih znanstvenika i istraživača.

ZNANSTVENI SKUP

Znanstveni skup o kultu Zrinskih u Lendavi obuhvatio je četiri izlaganja. Prvo je József Padányi izložio svoj rad nazvan "Današnji lik vojskovođe Nikole VII. Zrinskog". Padányi je upozorio na cijeli niz ustanova i društava u Mađarskoj koji u svom nazivu i djelovanju čuvaju uspomenu na Nikolu VII. Posebno se osvrnuo na nova izdanja vojnih i književnih djela Nikole VII., kao i na nastojanja da se pronađu predmeti iz zbirke oružja Zrinskih koju je rasprodala država nakon pogubljenja Petra Zrinskog u Wiener Neustadtu 1671.

Na znanstvenom skupu predstavljen je i rad Alekseja Milinovića "Protuosmanska suradnja i borba grofova Bánffy i Zrinski na obrani Prekmurja, Međimurja i Štajerske u 16. i 17. st.". Milinović je upozorio na često zanečenu činjenicu kako su i Međimurje i Prekmurje jedno vrijeme bili na granici prema osmanskom carstvu. Dok je na područjima Vojne krajine obrana bila stvar državnih vlasti, ovdje je bila u rukama privatnih osoba, velikaških obitelji Zrinski i Bánffy, feudalnih gospodara Lendave. U toj djelatnosti suradnja ovih moćnih velikaških rodova imala je važnu ulogu.

Judit Zagorec – Csuka izlagala je o kultu dinastija Zrinskih i Bánffy u Lendavi. Autorica je posebno naglasila važnost uspomena na Zrinske, a posebno na Nikolu VII. Zrinskog, u očuvanju identiteta mađarske zajednice u Prekmurju. Ona se izražava u oblikovanju književnih djela, predavanjima i izletima vezanima za Zrinske.

IDENTITETSKI SIMBOL

Đanino Kutnjak izložio je kronologiju razvoja Hrvatskoga kulturnog centra "Zrinski" u Lendavi. Pri tome je bio glavni naglasak na procesu stvaranja spomenika Nikoli VII. Zrinskom u prostorima Hrvatskoga kulturnog centra. Lik Nikole VII. postao je identitetski simbol hrvatske zajednice u Prekmurju. To se izrazilo i u logotipu Hrvatskoga kulturnog centra koji predstavlja Nikolu Zrinskog kako jaše vepa koji je, navodno, bio krivac za njegovu pogibiju.

Nakon završetka znanstvenog sku-

U dvorištu Hrvatskoga kulturnog centra u Lendavi otkriven je spomenik Nikoli VII. Zrinskom, zanimljiva kompozicija koja se sastoji od poprsja povijesnog velikana i figure vepa koji je skrivio smrt hrvatskoga bana u Kuršanečkom lugu kraj Čakovca 1664. Autor uspjeloga djela je istaknuti hrvatski kipar koji djeluje u Sloveniji, Marijan Mirt.

...figura vepra, krivca za smrt hrvatskoga bana - kompozicija hrvatskoga kipara u Sloveniji Marijana Mirta

pa otkrivena je u dvorištu Hrvatskoga kulturnog centra u Lendavi spomen-ploča jednoj povijesnoj epizodi. Dana 6. studenoga 1637. braća Nikola i Petar Zrinski u Lendavi su, pod okriljem Bánffyja, pronašli utočište poslije jednog sukoba s Turcima. Sada ploča na trima jezicima (slovenskom, mađarskom i hrvatskom) komemorira taj događaj.

U popodnevnom satima, u istom prostoru otkriven je spomenik Nikoli VII. Zrinskom, zanimljiva kompozicija koja se sastoji od poprsja povijesnog velikana i figure vepra koji je skrivio smrt hrvatskoga bana u Kuršanečkom lugu kraj Čakovca 1664. Autor uspjelog djela je istaknuti hrvatski kipar koji djeluje u Sloveniji, Marijan Mirt. Spomenik Nikoli Zrinskom ne bi trebao biti samo znak hrvatske prisutnosti u Lendavi, nego i novo obilježje grada koje će privlačiti kako domaće stanovništvo tako i njegove posjetitelje.

BITNO ZA LOKALNU ZAJEDNICU

Otkrivanju spomenika prisustvovali su Milan Bošnjak, savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske manjine u Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan RH, Ivan Koncut, dogradonačelnik Lendave, Matija Posavec, međimurski župan, predstavnici Hrvatske matice iseljenika i dr.

Događaji u Lendavi bili su zanimljiv primjer povijesnog sjećanja u službi očuvanja identiteta dvije manjinske zajednice u Republici Sloveniji, hrvatske i mađarske. Istodobno, ono treba postati bitno kulturno i turističko obilježje cijele lokalne zajednice. Znanstveni skup popratila je i knjiga izlaganja, što je neuobičajeno jer se često na takva izdanja čeka i godinama poslije održavanja simpozija. ■

ENG "Day of Croatian Culture" was held in Lendava on May 27 this year and was organized by the Croatian Cultural Society "Pomurje". This event consisted of three parts. First, a scientific meeting "Zrinski Cult in Lendava" was held in the Lendava town hall. Afterwards, a plaque commemorating Nicholas VII Zrinski was uncovered in the premises of the Croatian Cultural Center "Zrinski" on the Glavna ulica street. Lastly, a monument commemorating Zrinski was also uncovered. These programs were realized by the Croatian Cultural Society "Pomurje" in cooperation with the Municipality of Lendava and the Association of Prekmurje Hungarian Scientists and Researchers.

Braća Seljan ponovno putuju zemljama Južne Amerike

Gostujuća izložba Etnografskoga muzeja u Zagrebu "Braća Seljan – hrvatski istraživači u Južnoj Americi", priređena u povodu cjelogodišnjeg obilježavanja 30. obljetnice međunarodnog priznanja RH, znakovito ovih dana putuje zemljama Južne Amerike gdje su ovi legendarni Karlovčani prije više od 120 godina ostavili neizbrisiv trag

Tekst i foto: Milan Puh

Skoro 120 godina nakon što su ova dva poznata istraživača, novinara, putopisca kročila na američki kontinent, gostujuća izložba Etnografskog muzeja u Zagrebu ponovno predstavlja njihov život i doprinose raznolikoj publici u više zemalja Južne Amerike. Time se želi potaknuti iz jedne nove kulturološke perspektive bolje razumijevanje svih specifičnosti i zanimljivosti koje su obilježile njihovo pustolovno bivanje izvan domovine, a pritom i promovirati

samu rodnu im Hrvatsku. Riječ je o dijelu ciklusa aktivnosti koje su krenule s digitalizacijom ostavštine braće Seljan u zagrebačkome Etnografskom muzeju, dostupne javnosti na web stranici (bracaseljan.emz.hr) od 2017. godine, a godinu poslije i s izvornom izložbom "Braća Seljan kroz prašume i pustinju" koju je postavila u izložbenim dvoranama Etnografskoga muzeja autorica izložbe i koordinatorica gostovanja Marija Živković.

Na izložbenim materijalima tako stoje informacije o njihovom putovanju u Afriku gdje kreću sa svojim putovanjima kroz Etiopiju Menelika II., a onda zainteresirana publika može dobiti detaljnije podatke o višegodišnjem boravku na latinoameričkom tlu te svim važ-

gađaja koje je moguće rekonstruirati iz materijala fundusa Etnografskoga muzeja u Zagrebu.

Ova izložba pod trenutačnim gostujućim imenom "Braća Seljan – hrvatski istraživači u Južnoj Americi" imala je kao inicijatore veleposlanika RH u Brazilu Ranka Vilovića te Ministarstvo vanjskih i europskih poslova RH i to u povodu obilježavanja 30. obljetnice međunarodnog priznanja Republike Hrvatske tijekom ove godine. Službeno je krenula u svoju turneju u Asunciónu za vrijeme "6. susreta hrvatske dijasporice u Južnoj Americi" u ožujku, koji je organizirala Paragvajsko-hrvatska gospodarska komora pod vodstvom Gustava Glavinicaha, a proći će ne samo Paragvaj, nego Čile i Peru te tri grada u Brazilu, od ko-

Posveta braći Seljan u vidu gostujuće izložbe Etnografskoga muzeja u Zagreba, na inicijativu našeg veleposlanika u Brazilu Ranka Vilovića, fantastičan je dar prijateljskim zemljama Južne Amerike prigodom cjelogodišnjeg obilježavanja 30. obljetnice uspostave diplomatskih veza s Republikom Hrvatskom.

nijim trenucima upoznavanja i rada u Brazilu, Paragvaju, Peruu i Čileu.

JUŽNOAMERIČKA OTKRIĆA

Vlasti južnoameričkih država angažirale su braću Seljan za istraživanje mogućnosti prometnog povezivanja važnih trgovačkih točaka koje su najčešće podrazumijevale plovne puteve, što su ovi rođeni Karlovčani znali dobro prepoznati. Nakon provedene ekspedicije izradili su brojne geografske karte i

izvještaje s preporukama za izgradnju prometnica i kolonizaciju, tj. okupaciju teritorija. Plovili su velikim rijekama te su više puta prešli Ande, dokumentirali danas nestale slapove Guaira koji su ustupili mjesto hidroelektrani Itaipu, najvećem proizvođaču energije na svijetu, a i istraživali su samu Amazonu te sudjelovali u prihvatu ranjenih u brazilskoj saveznoj državi Mato Grosso za vrijeme sukoba suprotstavljenih političkih strana, da navedemo samo neke od do-

jih posebnu pažnju privlači Ouro Preto, mjesto gdje je Stevo Seljan proveo svoje zadnje godine i gdje je zasnovao obitelj, kao i Sao Paulo, središte većine događaja hrvatske zajednice u Brazilu.

OURO PRETO - STEVINA ZADNJA POSTAJA

Važno je napomenuti da je izložba u Brazilu otvorena ovih dana u gradu povijesne važnosti budući da je Ouro Preto bio poprište prvoga brazilskog pokreta

Prizor sa svečanosti u gradu Ouro Pretu

Spomen-ploča Stevi Seljanu u gradu Ouro Pretu, Brazil

Legendarni Karlovčani ostavili su neizbrisiv trag na južnoameričkome kontinentu u raznim granama ljudske djelatnosti, osobito na polju etnologije, geografije/kartografije, povijesti itd.

za neovisnost još daleke 1789. godine, a 2022. godine slavi se dvjestota godišnjica stvarnog osamostaljenja ove najveće latinoameričke države te je tako velika čast što je izložba dobila dopuštenje od Ministarstva vanjskih poslova Savezne Republike Brazil da bude uključena na popis službenih aktivnosti kojima se obilježava ovaj važan trenutak u povijesti zemlje. Sam grad Ouro Preto svesrdno je prihvatio izložbu, a gradska vlast izložila ju je u "Casa dos contos",

muzeju posvećenom novcu, jer je ovaj grad nastao i rastao za vrijeme zlatne groznice u 18. stoljeću, a na gradskom groblju uz crkvu svetoga Franje Asiškog službeno je otvorena 14. lipnja spomen-ploča posvećena Stevi Seljanu, za kojeg se smatra da je pokopan u ovome mjestu. Pritom je publika imala priliku i čuti ne samo o doprinosu koji su braća dala na polju etnologije, geografije/kartografije, povijesti itd., nego i o Zori Seljan, Stevinoj najstarijoj kćerki, knji-

ževnici, teatrologinji, novinarki, kazališnoj kritičarki i autoricu više kazališnih komada koji su još nedovoljno poznati kako hrvatskoj tako i brazilskoj publici, a koja svakako zaslužuje svoju izložbu ove istaknute kulturne ličnosti Brazila koja je često bila u domovini svog oca, a čiji bi dug i produktivan život uvelike omogućio bolje razumijevanje Južne Amerike, kao i Afrike, baš onako kako stu to htjeli njezini stric i otac.

Budući da izložba, koja je izrađena u dvije inačice - na portugalskome i španjolskome jeziku, ostaje u trajno naslijeđe svim institucijama i pojedincima koje bi mogla zanimati, nadamo se da će idućih godina proći kroz više gradova i država kako bi mogla nastaviti raspirivati maštu ne samo Hrvata i njihovih potomaka u Južnoj Americi, nego i svih onih koji ne sumnjaju da su postojale osobe s neutaživom željom za "velikim svijetom". ■

Grad Ouro Preto svesrdno je prihvatio izložbu u Casa dos contos, a na gradskom groblju službeno je otvorena 14. lipnja spomen-ploča posvećena Stevi Seljanu, za kojeg se smatra da je pokopan u tome mjestu.

Prizor s predavanja o istraživačima Seljan

ENG *The guest exhibition of the Ethnographic Museum from Zagreb, "The Seljan Brothers – Croatian Explorers in South America", on the occasion of the year-long celebration of the 30th anniversary of the international recognition of the Republic of Croatia, has been traveling extensively these days across the countries of South America where these legendary Croats left an indelible mark on various branches of human activity more than 120 years ago, especially in the fields of ethnology, geography/cartography, history, etc. The city of Ouro Preto wholeheartedly accepted the exhibition at Casa dos contos, and a memorial plaque was officially opened at the city cemetery on June 14 which was dedicated to Stevo Seljan who is believed to be buried in that place in Brazil where his daughter also established herself as a famous theater expert.*

Iz Reutlingena i Tübingena u Molize

“Tragovima Hrvata u Italiji” – uspješno proveden projekt učenika hrvatske nastave iz Baden-Württemberga pod pokroviteljstvom Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Učenici hrvatske nastave iz Baden-Württemberga u Molizeu

Tekst: **Ivana Nosić** Foto: **Ivana Vukoja**

Učenici hrvatske nastave iz Reutlingena i Tübingena uspješno su priveli kraju projekt pod nazivom “Tragovima Hrvata u Italiji”. Nositelj projekta je Hrvatsko prosvjetno društvo Stuttgart, a projekt je realiziran pod vodstvom koordinatorice hrvatske nastave Ivane Nosić u suradnji s dvjema partnerskim udrugama: Hrvatsko-talijanski mozaik Rim i Jedna musika iz Kruča (Molize), a pod pokroviteljstvom Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Projekt je zamišljen kao nastavak i proširenje dvaju zajedničkih nastavnih projekata učenika hrvatske nastave u Republici Italiji i Saveznoj Republici Njemačkoj. Riječ je ponajprije o projektu “Okusi Hrvatske”, u sklopu kojega su učenici istraživali jela s liste nematerijalne kulturne baštine Ministarstva RH te izradili dvojezični (hrvatsko-njemački i hrvatsko-talijanski) ilustrirani katalog jela s liste hrvatske nematerijalne baštine. Katalog obuhvaća objašnjenja načina pripreme jela, njihova porijekla te narodnih običaja povezanih s njima. Drugi je

nastavni projekt na koji je obuhvaćao istraživanje na temu “Hrvatski velikani u Italiji – stoljetne veze”. Učenici su u sklopu toga projekta istraživali život i djelo poznatih Hrvata koji su tijekom dijela ili pak čitavoga života djelovali i/ili studirali u Italiji (kao npr. Ruđer Bošković, Marin Getaldić, Marin Držić, Faust Vrančić, Ivan Meštrović, Bartol Kašić i brojni drugi).

Kruna zajedničkoga rada na dva navedenim nastavnim projektima putovanje je u Italiju, u sklopu kojega su učenici i njihovi roditelji posjetili moliške Hrvate te hrvatsku zajednicu u Rimu. Posjet trima hrvatskim selima u Molizeu oduševio je djecu i odrasle, a organiziran je uz pomoć Antonelle d'Antuono, predsjednice udruge Jedna musika iz Molizea i ujedno predstavnice hrvatske manjine u Molizeu pri Savjetu Vlade RH za Hrvate izvan RH. Osim što su upoznali povijest moliških Hrvata, njihovu tradiciju i običaje, učenici su sa sobom iz triju pitoresknh sela ponijeli važnu poruku o tome kako se čuva jezik, koju možda najbolje oslikava slavna krilatica patriota Nicole Nerija: “Nemojte zabit naš lipi jezik”. ■

FILMSKA RADIONICA U ORAŠJU

26.08. do 31.08. 2022.

Organizator projekta: Centar za kulturu Orašje i Hrvatska matica iseljenika

Stručni voditelj projekta: Ivan Mokrović

Organizatorice: Sanja Pejić i Nives Antoljak

Filmska radionica započinje prije otvaranja festivala 27. DANI HRVATSKOG FILMA IVO GREGUREVIĆ u Orašju, 27. kolovoza. Festivala u sklopu kojeg se zadnji dan radionice prikazuje i film sudionika. Cilj joj je da se mladi budući filmaši upoznaju s procesom stvaranja filma – od osmišljavanja ideje i pripreme rada na scenariju, preko pisanja i formatiranja scenarija, podjele uloga, glumačkih proba, snimanja uvježbanog pa sve do finalizacije i montaže snimljenog materijala i prikazivanja. Prije svega spomenutog, održava se i kratko teorijsko predavanje o filmu, a polaznici su u sve dijelove procesa aktivno uključeni.

Želja nam je okupiti Hrvate iz različitih dijelova svijeta, upoznati ih s hrvatskom kinematografijom uz upoznavanje kulturnih i prirodnih znamenitosti oraške Posavine, te ostvarivanje važnih kontakata kao preduvjeta budućih zajedničkih projekata.

Za sudjelovanje se mogu prijaviti Hrvati u BiH i RH te Hrvati koji žive izvan RH do 30 godina starosti koji su aktivni u području filmske djelatnosti ili se za nju pripremaju. Prijave su otvorene do popunjavanja mjesta.

Radionica je besplatna, a za sve obavijesti i prijave obratite se organizatorici radionice Nives Antoljak na e-mail: nives.antoljak@matis.hr uz kratki životopis.

Ajde cure u...

Na hrvatskoj glazbenoj sceni jedne su od poznatijih njegovateljica etno glazbe, odnosno kombinacije tradicionalnog i modernog zvuka, a široj javnosti poznate su i kao finalistice glazbenog showa "Do posljednjeg zbora".

Tekst i foto: **UO Singrlice**

Umjetnička organizacija "Singrlice" okuplja pjevačice iz Samobora i Karlovca, a izvode hrvatske tradicijske pjesme i napjeve uz autorski pristup u njihovoj obradi i izvedbi, za što je zaslužan voditelj i aranžer Tomislav Jozić. Dvostruke su dobitnice nagrade "Porin", najuglednije glazbene nagrade u Republici Hrvatskoj, za najbolje etno albume "Made in tradicija" (2011.) i "Ajde cure u..." (2019.), a dva puta su i nominirane za istu nagradu za albume "Singrlice" (2011.) i "Huncut i grdobe" (2019.). Na hrvatskoj glazbenoj sceni jedne su od poznatijih njegovateljica etno glazbe, odnosno kombinacije tradicionalnog i modernog zvuka, a široj javnosti su poznate i kao finalistice glazbenog showa "Do posljednjeg zbora".

Svjesne toga da je tradicijska kultura neizostavna sastavnica nacionalne kulture, da ona čini cjelokupnu i složenu sliku hrvatske kulture, te da se njegovanjem vlastite tradicije izražava osebujni (kulturni i socijalni) identitet, "Singrlice" u svojim izvedbama u tradicijskoj

glazbi pronalaze inspiraciju za očuvanje jezika i običaja, nadograđujući izvorni izričaj modernim aranžmanima. Surađuju s eminentnim hrvatskim glazbenicima koji svojim osebujnim pristupom oplemenjuju i obogaćuju u narodu poznate izvorne pjesme, dajući ih na novi i zanimljiv način, pristupačniji i slušljiv mladim generacijama, kako se ne bi zaboravile i kako bi ih dalje pjevali nadolazeći naraštaji.

PJESMA "ZAVIČAJ"

Tradicijska kultura se oduvijek nadograđivala i to je teklo prirodnim putem, a pritom su zadržane sve bitne temeljne značajke duhovnosti ljudi određenog kraja. Podarujući novi život starim pjesmama, "Singrlice" snažno čuvaju hrvatski kulturni identitet koji upravo u tradicijskoj kulturi ima svoje snažno uporište.

U protekle dvije godine pandemija izazvana koronavirusom usporila je zajednički rad na pripremanju i uvježbavanju pjesama. Neposredno prije pandemije snimljena je predivna i emotivna pjesma "Zavičaj", svojevrsna himna zavičaja, koja kao da je nastala u trenutku kada je svima trebala i koja zasigurno spaja sve prekrasne dijelove Hr-

vatske. Unatoč nedaćama, "Singrlice" su svaka za sebe marljivo radile u svojim domovima i pripremale se za vrijeme nakon korone. Kada je popuštanje epidemioloških mjera to dopustilo, zajedno sa Sudar Percussion Ensemble snimile su materijal za novi nosač zvuka, čije se pojavljivanje očekuje početkom jeseni. Specifičan zvuk udaraljki tradicijskim pjesmama daje jedan sasvim novi izričaj pa je uza zvonku i energičnu potporu Sudar Percussion Ensembela napravljen značajan iskorak prema ovladavanju zahtjevnijim, nerijetko disonantnim zvukom.

Urbano-tradicionalne, simpatične i drukčije "Singrlice" svojim raznolikim programom, autentičnim zvukom i kvalitetom izvedbe pružaju jedinstven doživljaj putovanja glazbe kroz vrijeme. ■

QR kod za pjesmu "Zavičaj" snimljenu neposredno prije pandemije

ENG The artistic organization "Singrlice" gathers singers from Samobor and Karlovac that perform Croatian traditional songs and melodies through an authorial approach in their processing and performance, for which the leader and arranger Tomislav Jozić is responsible. They are two-time winners of the "Porin" awards, the most prestigious music awards in the Republic of Croatia, for the best ethnic album "Made in tradition" (2011) and "Ajde cure u..." ("Let's go girls in...", 2019), and they were nominated twice for the same award for albums "Singrlice" (2011) and "Huncut i grdobe" (2019). On the Croatian music scene, they are one of the most recognizable nurturers of ethnic music, i.e., a combination of traditional and modern sound.

Odlazak istaknutih promicatelja hrvatskoga jezika u Australiji

U razdoblju od samo 10 dana preminula su dva velikana, dva pionira Hrvatskih studija na Sveučilištu Macquarie iz ranih 1980-ih i dva stupa Hrvatskih studija u Australiji: fra Gracijan Biršić i profesor Peter Hill

Tekst: **Luka Budak** Foto: **Arhiva HS-a**

Upravo kad sam završavao nekrolog za fra Gracijana i dok se još nisam pomirio s time da nas je za uvijek napustio, stigla mi je tužna vijest o preranoj smrti kolege Petera Hilla. O životnom djelu fra Gracijana Biršića i profesora Petera Hilla moglo bi se pisati mnogo opširnije. No, ovdje ću se ograničiti na njihov doprinos priznanju i nastavi hrvatskoga jezika u hrvatskoj zajednici Sydneya, i Australije općenito, jer su obojica ostavili neizbrisiv trag, zaduživši svojim kroatističkim iskoracima hrvatsku zajednicu toliko da njihovo ime i postignuća nikad ne bi smjela pasti u zaborav.

ODVAŽNI KROATIST

Fra Gracijan Biršić rođen je u Koprivnici 2. siječnja 1935. Nakon školovanja u rodnome mjestu stupio je u Franjevačko sjemenište u Zagrebu, gdje pohađa filozofski i teološki studij na Katoličkome bogoslovnom fakultetu, stekavši teološki magisterij 1960. Svećeničku službu služio je u Samostanu sv. Franje u Zagrebu, gdje je i predavao kao gimnazijski profesor. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je Hrvatski jezik i književnost (1961.). Tijekom studija uređuje građu za staroslavenski rječnik hrvatske redakcije u Staroslavenskome institutu *Svetozar Rittig* u Zagrebu. Nakon završetka studija predavao je staroslavenski jezik i književnost na Filozofsko-teološkom učilištu HFP sv. Ćirila i Metoda u Samoboru i na Trsatu, kao i na zagrebačkome KBF-u. Od 1966. do 1978. poučavao je u Franjevačkoj gimnaziji u Samoboru hr-

vatski jezik i književnost te predmete iz filozofije, a neko vrijeme bio je i ravnatelj te ustanove.

Godine 1978. dolazi kao dušobrižnik u Australiju. Uz svoje redovite svećeničke aktivnosti, fra Gracijan u Australiji gorljivo sudjeluje u svim nastojanjima Hrvata za službeno priznanje hrvatskoga jezika u školstvu i javnoj upotrebi. Na poziv ministarstva New South Walesa sudjelovao je u izradi nastavnoga plana hrvatskoga jezika za tzv. subotnju školu hrvatskoga jezika, za koju je pri-

redio i *Hrvatsku čitanku – Croatian Reader* (1979.). Jedan je od osnivača Hrvatske znanstvene zaklade u Australiji i Novom Zelandu (1984.), kojoj je svrha unapređivati sveučilišni studij kroatistike u Australiji. Bio je godinama njezin dopredsjednik i tajnik. Djelovao je i kao nastavnik te stručni suradnik Središnjeg odbora hrvatskih etničkih škola (SOHEŠ) u Sydneyu. Desetljeće i pol (1984. do 1998.) predavao je hrvatski jezik i književnost na Fakultetu modernih jezika Sveučilišta Macquarie u Sydneyu. Nastavnik je i suradnik SOHEŠ-a i osnivač

središnje knjižnice pri Hrvatskome katoličkom centru u Summer Hillu. Godinama je bio voditelj Pučkog sveučilišta, kulturno-znanstvene tribine na kojoj su gostovali predavači iz domovine i drugih zemalja. Na ovoj tribini imali smo prilike slušati i učiti od blagopokojnoga kardinala Franje Kuharića, brojnih doktora znanosti i sveučilišnih profesora raznih humanističkih disciplina među kojima izdvajamo Michaela McAdamsa, Zvonimira Šeparovića, Josipa Matešića, Marka Samardžiju, Vladu Šakića, Šimu Đodana, Mladena Ančića, Vinka Grubišića, Ivana Čizmića, Paula Gardea, akademičke Stjepana Babića i Dalibora Brozovića, Antu Kadića, te glavnoga urednika Glasa koncila don Živka Kustića...

Podsjetimo, studij hrvatskoga jezika uvodi se u nastavni program Škole modernih jezika Sveučilišta Macquarie u veljači 1983. Iz današnje perspektive čini se da je ovaj studij hrvatskoga jezika nastao kao prirodan slijed događaja oko prizna(va)nja hrvatskoga jezika kasnih sedamdesetih i ranih osamdesetih godina 20. stoljeća. Od 1984. pa do 1998. zajedno smo radili, fra Gracijan je predavao morfologiju našim naprednijim studentima i stariju hrvatsku književnost, a ja uvodne kolegije i hrvatsku gramatiku. Često se pitam bili sve završilo tako kako je završilo tih kasnih 1970-ih da u Sydneyu nije bilo fra Gracijana Biršića i značajkih mu argumenata, jer protivnička strana je sve poduzela da se hrvatski jezik ne odvoji od političkoga hibrida. Iza njih je stajala država i njezina diplomacija koji su svim mogućim potezima nastojali da ne dođe do priznavanja i uvođenja hrvatskoga jezika u australski školski sustav. I upravo tu je fra Gracijan - ko-

jega je Ministarstvo obrazovanja države NSW pozvalo da (su)kreira nastavni plan hrvatskoga jezika – odigrao odlučujuću ulogu. Mnogi će reći - pa bio bi tamo netko drugi da nije bilo fra Gracijana. Da, bio bi netko drugi, ali ti drugi sigurno se ne bi postavili u tim pitanjima ni blizu kao fra Gracijan - jer se u njegovu slučaju radilo o zaljubljeniku u hrvatsku materinsku riječ i vrsnoj klasičnoj filološkoj naobrazbi s odličnim poznavanjem suvremene jezikoslovne kroatistike. Poliglot fra Gracijan Biršić ostvario je bogat opus. Pisao je poeziju, književno-povijesne i književno-kritičke analize te lingvističke studije, uz putopise i polemike. Zapažena djela su mu “Marija – početak boljega svijeta” (Zagreb, 2005.) koja je podnaslovljena “Mala pučka mariologija”; te “Mala franjevačka galerija” (Rijeka, 2015.) koja se može uvrstiti u memoarsku literaturu. Dojmljiva je zbirka uspomena - Spomenar. Preveo je i niz tekstova s latinskoga, talijanskoga, francuskoga i slovenskoga jezika. Šezdesetak njegovih prepjeva latinskih himana u stalnoj je upotrebi u hrvatskim izdanjima časoslova franjevačkoga i karmelskoga reda.

ZASLUŽNI AUSTRALSKI FILOLOG

Profesor Peter Hill rođen je u Perthu (1945.), Zapadna Australija. Pohađao je gimnaziju Christ Church gdje je između ostalog učio francuski i starogrčki. Nastavio je studirati njemački i ruski na Sveučilištu u Melbourneu, gdje je diplomirao 1966. i magistrirao 1971. Godine 1972. doktorirao je na Sveučilištu u Hamburgu, gdje se afirmira kao profesor slavenskih jezika. Izbivao je iz Hamburga od 1982. do 1985. kako bi bio imenovan predavačem na Sveučilištu Macquarie u Sydneyu, zajedno s Johnom Besemerom, s ciljem utemeljenja slavističke katedre. Program slavistike, koji je započeo u veljači 1983., u startu nudi studij hrvatskoga, poljskoga i srpskoga jezika, kao i tečajeve poredbene slavenske lingvistike, slavenskih društava i suvremene poljske politike. Makedonski i ukrajinski jezik dodani su 1984. Ruski je uveden 1988., a slovenski jezik dodan je programu slavistike 1989. Dok je bio na Sve-

učilištu Macquarie, kao strukovnjak za poredbenu južnoslavensku lingvistiku i makedonski jezik, u početku je koordinirao studij hrvatskoga i srpskoga te ih podučavao na uvodnoj razini i pripremao uvođenje makedonskoga jezika na studij slavistike.

Zajedno s fra Gracijanom i s mojom malenkušću, profesor Hill bio je ključan u osnivanju Zaklade Hrvatskih studija (CSF) 1984. Bio je prvi dopredsjednik Zaklade. Kao voditelj slavistike često je bio optuživan, pa čak i provociran od strane jugoslavenskih diplomata i političara za odvajanje umjetnoga hibridnog oblika njihova službenog ili državnog jezika. Ali profesor Hill, kao izvrstan poznavatelj južnoslavenske lingvistike i kao dobar znalac političkih igara i okolnosti u jezičnoj politici, znalčki se postavljao i s lakoćom odbijao te napade. Bio je čvrsto uvjeren da su hrvatski i srpski doista sociolingvistički i povijesno različiti i odvojeni jezici unatoč svim svojim sličnostima. Dobro se sjećam da je u novčaniku uvijek nosio nekoliko novčanica jugoslavenske papirnat valute (dinare) na kojima je uz brojku bio ispisan iznos na četiri jezika (hrvatskome, makedonskome, srpskome i slovenskome). U takvim bi prilikama profesor Hill izvadio novčanice iz novčanika, pokazivao ih svojim provokatorima i onda bi svojim vrlo mirnim i tihim, skoro blaženim glasom upitao: *Što ovo piše? Na kojim jezicima je ovo napisano? Zar stvarno mislite da sam ja to učinio?*

Nakon isteka mandata na slavistici Sveučilišta Macquarie (1985.) profesor Hill se vratio na Sveučilište u Hamburgu. Od 1991. do 1995. gostujući je profesor na Australiskome nacionalnom sveučilištu (ANU) u Canberri. Nakon toga četverogodišnjeg angažmana na ANU ponovno se vratio u Hamburg. Umirovljen je 2000., pa se trajno vratio u svoju

rodnu Australiju. Tada postaje gostujući suradnik, za ruski, u Školi i/ili centrima: Fakulteta za književnost, jezike i lingvistiku na ANU, te djeluje kao istraživač na Koledžu za umjetnost i društvene znanosti. Njegovi ključni istraživački interesi u početku bili su pitanja leksikologije u južnoslavenskim jezicima; od 1980-ih specijalizirao se za makedonski jezik, zatim proširio svoje zanimanje na jezike srednje i istočne Europe (uključujući ruski), na jezik u kulturi i društvu (sociolingvistika). Profesor Hill bio je jedan od utemeljitelja Slavenskog *Konstanzer Kreisa*. Profesor Peter Hill ostat će zapamćen kao jedan od vodećih australiskih slavista i kroatista. Njegova znanstvena istraživanja i brojne publikacije – i njihova kvaliteta – najbolja su ostavština njegove profesionalne karijere. Njegov doprinos područjima njegove uže i šire struke bit će prepoznati od strane generacija koje dolaze. Profesoru Peteru Hillu dugujemo iskrenu zahvalnost za njegova znanstvena postignuća, ali i za njegovo prijateljstvo, razumijevanje, iskrenost i poštenje. Bio je čovjek od znanja i riječi, odličan kolega i prijatelj. Ovdje upućujem iskrenu sućut njegovoj obitelji, posebno njegovoj voljenoj životnoj suputnici Aleksandri.

NEIZMJERNA ZAHVALNOST

Na osobnoj razini, bila mi je velika čast i zadovoljstvo biti njihovim prijateljem, suradnikom i kolegom. Puno smo toga u našem zajedničkom radu uspjeli postići i ostvariti i ta će mi ostvarenja i druženja s ovom dvojicom velikana ostati u trajnom sjećanju. Sada je, dragi fra Gracijane, i dragi profesore Hill, došlo vrijeme da vam kažem zbogom! Neka vam bude lagana hrvatska i australaska gruda. Pokoj vam vječni od Gospodina i dužna ljudska zahvalnost za sva vaša plemenita i dobra djela! ■

ENG *Obituary for two prominent Croatians, Fra Gracijan Biršić (1935-2022) and Peter Hill, PhD (1945 - 2022). These were two great figures of the humanities, two pioneers of Croatian studies at Macquarie University from the 1980s of the 20th century. Their colleague, the renowned professor Luka Budak, describes the immense gratitude of the Croatian community of multicultural Australia for the affirmation of the Croatian language and Croatian studies in that English-speaking environment, which was achieved by professors Biršić and Hill.*

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite

*A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian.
Learn when and where you want.*

Sveučilište u
Zagrebu

@srce

HiT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika

The first on-line course of Croatian as second and foreign language

Jesenski semestar / Autumn semester

12. rujna – 4. prosinca 2022.
(prijave do 2. rujna 2022.)

*September 12 – December 4, 2022
(application deadline is September 2, 2022)*

Proljetni semestar / Spring semester

6. ožujka – 28. svibnja 2023.
(prijave do 24. veljače 2023.)

*March 6 – May 28, 2023
(application deadline is February 24, 2023)*

- 7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodleu)
- 150 nastavnih aktivnosti
- 24 sata online nastave u živo
- iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik
- interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika
- mogućnost stipendije
- 7 learning units in the Moodle-based e-learning system
- 150 learning activities
- 24 hours of real-time communication online
- experienced language instructors, specialists in Croatian as L2
- an interactive, communicative and individual approach to language learning
- the possibility of a scholarship

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici

Look at videos about the course at web page

www.matis.hr

Obavijesti i upisi

additional information and enrollment:

ecroatian@gmail.com

Piše: fra Šimun Šito Ćorić
s_coric@bluewin.ch

Uvručem smo vremenu kad se u hrvatskoj javnosti ističu dvije teme. To su raspisani izbori u BiH s istim dosadašnjim bošnjačkim gaženjem prava Hrvata te "Prilozi za zaštitu hrvatskih nacionalnih interesa prilikom pregovora Republike Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom i Srbijom u pogledu njihova ulaska u Europsku uniju", koje je objavila Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), najvažnija hrvatska nacionalna, znanstvena i kulturna institucija. Nema dvojbe, nitko bolje u ovih trideset godina od hrvatske državne samostalnosti, pa i nijedna Vlada RH, nije tako temeljito predstavio hrvatske teškoće koje treba riješiti za nužne čiste račune i odnose sa svojim susjedima kao sada HAZU. Kad je u pitanju BiH, ovaj dokument navodi i najveći izazov s kojim su Hrvati već dugo suočeni u dvije nepomirljive politike - srpsku secesionističku i bošnjačku unitarističku, a posebice je izraženo gaženje prava Hrvata bošnjačkim nasilnim izbornim zakonom te državna razgraničenja. S Crnom Gorom treba urediti pitanje ratne odštete Hrvatskoj, odnos prema tamošnjim Hrvatima i njihovim kulturnim naslijeđem te razgraničenja. Sa Srbijom HAZU niže najviši broj neriješenih predmeta: nužna obveza Srbije na prestanak poticanja neprijateljstva prema Hrvatskoj, odricanje od velikosrpske propagande uključujući pitanja Bunje-

Ne oglušiti se na priloge HAZU!

Nema dvojbe, nitko bolje u ovih trideset godina od hrvatske državne samostalnosti, pa i nijedna Vlada RH, nije tako temeljito predstavio hrvatske teškoće koje treba riješiti za nužne čiste račune i odnose sa svojim susjedima kao sada HAZU

vaca, hrvatskoga jezika i kulturnoga naslijeđa, jasenovačkoga mita, odnos prema bl. kardinalu Stepincu, razgraničenja na Dunavu i vraćanje hrvatskoga teritorija pod suverenitet RH, zaštita prava Hrvata recipročno i prema primjeru aktualnih prava srpske manjine u RH itd.

Možda je Glas koncila u svom komentaru "Usluga nasljednicima" iz pera glavnog urednika Branimira Stanića najbolje prokomentirao ove nezaobilazne priloge HAZU, uz ostalo i ovim riječima: "Jasnoća kojom su akademici pobrojili ključne prijevorne i neriješene točke između Hrvatske i pojedinih zemalja, to jest sve ono što duboko diskriminira hrvatski narod, ni u kojem dijelu ne pokazuje pretenzije na njihova teritorijalna, kulturna i materijalna dobra i ni s čim ne ugrožava identitet tih triju zemalja kao što je to od osamdesetih godina prošlog stoljeća bio slučaj s ideološkim pamfletom SANU." Ali unatoč ovim upravo navedenim činjenicama, na Priloge su vrisnuli srpski mediji sa svojim korifejima u stilu onoga zloglasnog memoranduma SANU. Sam njezin Izvršni odbor u svom priopćenju naziva Priloge HAZU "huškačkim političkim pamfletom". *Danas* vrišti o tome pod naslovom "Primitivan ton mržnje u objavi hrvatske Akademije", beogradska *Politika* ističe u naslovu "HAZU smeta 'jasenovački mit'" i tako redom u srpskim medijima. I dio tiska u Hrvatskoj u svome očekivanom trendu obrušio se na Priloge HAZU. Išlo se u antihrvatskome bijesu dotle da zapjenjeni notorni autor u *Jutarnjem listu* smatra kako je riječ o

"tužnom i blesavom dokumentu jedne pogubljene institucije inficirane sad već malaričnim nacionalizmom".

A onda se "pojavi" s pozicije nezaobilazne umišljene moći, koje sve manje svijeta drži ozbiljnim, ustaljeno jednostrani tužitelj Međunarodnoga rezidualnog suda S. Brammertz podnoseći najnovije izvješće pred Vijećem sigurnosti UN-a u New Yorku. Kritizirao je Hrvatsku (PAZI!) "zbog izostanka suradnje s Bosnom i Hercegovinom i Srbijom u

lja, to jest sve ono što ponižava i šteti hrvatskome narodu te ga uistinu duboko diskriminira, sad su jasno stavljeni na stol pred svekolikom hrvatskom javnosti i posebice pred odgovornim hrvatskim državnim tijelima. Na njima je da nakon jasne dijagnoze HAZU počnu s liječenjem! Jer na primjeru nevolja Hrvata u BiH očito je da sami moramo odlučnije uzeti svoju sudbinu u svoje ruke te da su tanki naši utjecaji i prijateljstva i u EU i u NATO-u! Iako se pone-

Najbitniji prijevori i neriješene točke između Hrvatske i susjednih zemalja, to jest sve ono što ponižava i šteti hrvatskome narodu te ga uistinu duboko diskriminira, sad su jasno stavljeni na stol pred svekolikom hrvatskom javnosti i posebice pred odgovornim hrvatskim državnim tijelima. Na njima je nakon jasne dijagnoze HAZU da počnu s liječenjem!

procesuiranju ratnih zločina". Ma da bi riječ rekao o gaženju osnovnih prava Hrvata u BiH! Najbolje mu je odgovorio, potaknut pitanjem novinara predsjednik RH Zoran Milanović: "Pa pa, Brammertz, doviđenja. Dosta je tog maltretiranja. Bez hrvatske vojske danas ne bi bilo slobodne BiH jer se ne bi Brammertz i njegovi šetali do Banje Luke. To je hrvatski doprinos da bi nas sad maltretirali, otimali nam prava i rugali nam se. Treba pokazati gard i vi me pitate za Brammertza? Da je do njega, naši bi bili u zatvoru!"

Najbitniji prijevori i neriješene točke između Hrvatske i susjednih zema-

kad drukčije čini, izgleda da većina naših ljudi vjeruje da nam je upravo zbog toga za rješenje nacionalnih nevolja potreban oštri ton predsjednika Milanovića i njegova ureda, kao i diplomatsko djelovanje premijera Plenkovića i Vlade RH, ali i da bi za hrvatski narod bilo mnogo korisnije da se pri tome Pantovčak i Markov trg ne kose i suzdrže od javnoga gubljenja energije na (ne)potrebne razmirice. Može se i u uredima prepirati i vrijeđati! Jer često nismo ono što jesmo, nego ono kako nas drugi doživljavaju. Tko za pohvalu tko za podsmijeh, a u konačnici za opće dobro više štete nego koristi! ■

KLASIKA POD VEDRIM NEBOM

Jedna od najljepših pozornica pod vedrim nebom našega glavnoga grada je ona na Trgu kralja Tomislava gdje je održan Festival Zagreb Classic od 23. do 29. lipnja 2022. Brojni posjetitelji, među kojima smo vidjeli i mnoštvo

iseljenika koji su već stigli za ljetne praznike u domovinu, u sklopu festivala uživali su u fantastičnoj klasičnoj glazbi, kao i u jazzu, francuskim pjesmama te u čarobnim djelima filmske glazbe. Prve večeri pod zvijezdama

nastupila je ukrajinska solistica na violini Anastasiya Petryshak uz pratnju orkestra Opere HNK u Zagrebu pod ravnanjem Paola Spadara Munitta. Izdvajamo i nastup komornog orkestra Cameristi della Scala, koji čine glazbenici orkestra Teatro alla Scala iz Milana. Program festivala priredila je Martina Bienenfeld, direktorica Turističke zajednice grada Zagreba, ponoseći se činjenicom da je besplatan za goste Zagreba. Poseban užitak publici priuštili su solisti, orkestar i zbor Zagrebačkoga gradskog kazališta Komedija s programom "Moji mjuzikli #2" posvećenim djelima Alfija Kabilja, te francuska kantautorica Joyce Jonathan koja je predstavila svoj novi album "Les p'tites jolies choses" te Jazz orkestar Hrvatske vojske s pjevačem Adalbertom Turneom Jucijem. Glazbenu poslasticu na večeri duhovne glazbe priredio je slavni Tonči Huljić i njegova kćer skladateljica Hana Huljić Grašo, koji su izveli vlastito zajedničko djelo "Misa Mediterana".

OPHOD "KRALJICA ILI LJELJA"

U Gorjanima pokraj Đakova održan je na blagdan Duhova 5. lipnja 2022. proljetni ophod "kraljica ili ljelja", hrvatski tradicijski običaj koji je 2009. UNESCO zaštitio i stavio ga na listu hrvatske nematerijalne kulturne baštine. Nakon višedesetljetne stanke, običaj koji je do kraja 19. stoljeća bio vrlo rasprostranjen na području Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema, obnovio je gorjanski KUD Gorjanac prije 20 godina, 2002. Ljelje su djevojke iz sela Gorjani kraj Đakova koje u proljeće, o blagdanu Duhova, odjevene kao

kraljice obilaze selo i izvode ritual sastavljen od osobitih pjesama i mačevnog plesa. Ovaj običaj počiva na legendi iz vremena kada su Turci harali hrvatskim krajevima i zaposjeli mjesto te zatvorili sve muškarce u selu. Nakon toga sve su seoske žene obukle mušku odjeću, na glave stavile muške kape, a u ruke srpove, kose i glasno se zaputile osloboditi muškarce. Ugledavši ih i čuvši, Turci su, kaže legenda, mislili da su duhovi, uplašili se te pobjegli, a žene su oslobodile muškarce.

LIBRIĆ U PERIVOJU

Pulski Festival dječje knjige Monte Librić i ove godine svoju literarnu priču donosi na Međunarodni festival djeteta u Šibeniku, a "Librić u perivoju" u prvom redu se odnosi na Sajam dječje knjige koji je održan u sklopu 62. Međunarodnoga dječjeg festivala od 27. lipnja do 2. srpnja. Tako su treću godinu zaredom šibenski mališani, njihovi roditelji i svi posjetitelji Festivala mogli na jednome mjestu birati više od tri tisuće naslova iz hrvatske književne produkcije za djecu, koji s neotom završenoga jubilarnog, 15. Mon-

te Librića, iz Pule stižu na posebnim knjiškim štandovima - Faustusima, zahvaljujući pulskim knjigoljupcima okupljenima oko Sajma knjige u Istri. Osmišljeni u čast Fausta Vrančića i posebno dizajnirani da nalikuju na padobran, ove godine "sletjelo" je više od 70 nakladnika za djecu, koji se odazivaju jedinstvenom konceptu i, za sajmove, neuobičajenom načinu izlaganja knjiga. Bogatstvo izbora viđeno je od slikovnica, klasičnih bajki, novih i kulturnih romana za djecu, preko stripova, edukativnih STEM priručnika, slikovnica o emocionalnom, društven-

om, tjelesnom razvoju pa sve do literarnih didaktičkih pomagala u učenju i raznovrsnih pedagoško-psiholoških priručnika.

POSVETA ZELENOJ TRANZICIJI U HRVATA

Nacionalne nagrade za okoliš dodjeljuje resorno ministarstvo u partnerstvu s Greencajt festivalom, Fondom za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost i u suradnji s Hrvatskom gospodarskom komorom (HGK). Ministar Davor Filipović podsjetio je da se ta nagrada dodjeljuje u povodu Svjetskog dana zaštite okoliša, 5. lipnja, koji se ove godine slavi na poseban način i to konferencijom u Stockholmu, 50 godina nakon prve konferencije o zaštiti okoliša. Jedinствена poruka konferencije je da idućih 10 godina trebaju biti godine akcije u rješavanju trostruke planetarne krize - klime, bioraznolikosti i onečišćenja, odnosno postizanja ciljeva održivog razvoja. Nacionalne nagrade za okoliš - Green Prix dodijeljene su u šest kategorija. Green Prix za zelenu kampanju 2022. godine osvojila je Hanza media s projektom "Smanji račune, upali Sunce!", a za najbolju zelenu inovaciju izabran je Ecolant - Ekološki lampion napravljen od negorivog papira, tvrtke Primax. Nagrada u kategoriji lokalne i regionalne samouprave kao pokretači zelenih promjena pripala je Gradu Varaždinu za projekt "Mapa solarnog potencijala", dok je u kategoriji obrazovanja za klimatsku budućnost nagradu osvojila Srednja škola "Ivo Padovan" Blato, za projekt Praksom do izvrsnosti, obnovljivi izvori energije - instalacija fotonaponske elektrane 10 kwh na školu. Pobjednik koji se najuspješnije iskazao u dekarbonizaciji zajednice je Valamar Riviera i E.ON Hrvatska. Prema odluci opće javnosti nagradu za Greenlidera 2022. godine osvojio je Mario Romulić, hrvatski "wild life" fotograf koji je tijekom pandemije započeo s radom na svome biodinamičkom imanju OPG Čudesna šuma gdje organizira radionice, njegujući voćnjak i vrt.

FILMSKI FESTIVAL U PULI

Uoči ovogodišnjega 69. Pulskoga filmskog festivala, hrvatski natjecateljski program predstavili su ovih dana ravnateljica javne ustanove Pula film festival Tanja Miličić i umjetnički ravnatelj festivala Pavo Marinković, a predstavljajući je nazočila i načelnica Sektora za audiovizualne djelatnosti i poticanje poduzetništva u kulturnim i kreativnim industrijama Ministarstva kulture i medija Vjera Matković. Hrvatski natjecateljski program donosi

deset naslova, a Festival će otvoriti film "Šesti autobus" redatelja Eduarda Galića. U konkurenciji se još natječu "4 : 2" Anđela Jurkasa, "Baci se na pod"

Nine Violić, "Divljaci" Darija Lonjaka, "Glava velike ribe" Arsena Oremovića, "Illyricvm" Simona Bogojevića Naratha, "Nosila je rubac črleni" Gorana Dukića, "Punim plućima" Radislava Jovanova, "Stric" Andrije Mardešića i Davida Kapca te "Zbornica" Sonje Tarokić. Pulski filmski festival održava se od 16. do 24. srpnja, a sve o filmovima iz hrvatskoga natjecateljskog programa možete pronaći na mrežnoj stranici Pulskoga filmskog festivala www.pulafilm-festival.hr.

PRIZORIŠTE PICOKIJADE U ĐURĐEVCU

Tradicionalna kulturna manifestacija Picokijada oživjela je 25. lipnja u Đurđevcu "Legendu o picokima", spektaklom o povijesnoj pobjedi nad Turcima uz impozantne scenske, audiovizualne i pirotehničke elemente u kojem je sudjelovalo više od 300 glumaca i statista. Legenda o picokima središnji je dio te manifestacije koja se u Đurđevcu - gradu *Picoka* održava krajem lipnja u spomen na legendarnu obranu Đurđevčana od napada Turaka, a na svečanom otvorenju 54. Picokijade bio je predsjednik Republike Zoran Milanović. Legenda govori o vremenu kada su Podravinu u svome osvajačkom pohodu pokušali osvojiti Turci, no nisu uspjeli jer su Podravci lukavo iz topa prema osmanlijskim vojnicima ispalili posljednjeg pijetla koji im je ostao za hranu, na što su Turci odustali od daljnje opsade pomislivši da Đurđevčani imaju još toliko hrane da njome mogu gađati neprijatelja. Gradonačelnik Hrvoje Janči pohvalio se da njihov grad čuva tradiciju, ali brine se i o budućnosti pa je tako u hrvatskome vrhu prema povlačenju novca iz europskih fondova te stalnim investicijama.

LIGA NACIJA: KONAČNO "PALA" I FRANCUSKA

U susretu 4. kola skupine 1. elitnog razreda Lige nacija, reprezentacija Hrvatske pobijedila je pred 77.000 gledatelja na Stade de Franceu 13. lipnja Francusku s 1-0 ostvarivši prvu pobjedu u deset međusobnih susreta. Pogodak odluke zabio je Luka Modrić iz jedanaesterca u 5. minuti. "Vatreni" su napokon dočekali slavlje protiv "Tricolora". Tek u desetom pokušaju ostvarili su prvu pobjedu nakon što je u dosadašnjih devet susreta Francuska slavila šest puta, dok su tri utakmice završile bez pobjednika. Bio je to četvrti hrvatski ogled u posljednjih 10 dana. Ligu nacija otvorili smo porazom u Osijeku od Austrije (0-3), zatim je uslijedio splitski remi (1-1) protiv Francuske, pa pobjeda u Kopenhagenu protiv Danske (1-0). Ovaj mini-ciklus završen je fantastičnom pobjedom protiv aktualnih svjetskih prvaka i pobjednika Lige nacija. Na ljestvici vodi Danska s devet bodova, Hrvatska je druga sa sedam, Austrija ima četiri, a posljednja je Francuska s dva boda. Nastavak Lige nacija je u rujnu kada su na rasporedu preostala dva kola. Hrvatska će 22. rujna ugostiti Dansku, a u posljednjem kolu tri dana kasnije gostuje u Beču protiv Austrije.

KOŠARKA: HRVATSKA OSTALA BEZ SP 2023.

Hrvatski košarkaši poraženi su od Finske sa 79-81 u utakmici posljednjeg kola skupine C prvog kruga europskih kvalifikacija za Svjetsko prvenstvo 2023., odigranoj u nedjelju u riječkoj dvorani Zamet, i tako su ostali bez plasmana u drugi krug. Finska je učinkom 5-1 vrlo blizu plasmanu na Svjetsko prvenstvo. Slovenija je završila na drugome mjestu u skupini C s učinkom 4-2, a Švedska je treća s 2-4. Hrvatska je ostala na samo jednoj pobjedi (1-5) i bez mogućnosti da se 2023. pojavi na svjetskoj košarkaškoj smotri, na kojoj je posljednji put bila 2014. u Španjolskoj.

MEKTIĆU I PAVIĆU DVA NASLOVA

Hrvatski teniski par Nikola Mektić i Mate Pavić pobjednici su turnira iz serije 500 u londonskom Queen's Clubu, te tjedan kasnije i turnira u Eastbourneu. Aktualni olimpijski pobjednici time su osvojili i 12. zajednički naslov, četvrti ove godine nakon što su slavili u Ženevi i osvojili Masters u Rimu.

SP VATERPOLISTA: HRVATSKA OSTALA BEZ BRONCE

Hrvatski vaterpolisti ostali su bez medalje na Svjetskom prvenstvu koje je održano u Budimpešti. U dvoboju za treće mjesto Grčka je bila bolja te je slavila 9-7. Hrvatska je time prekinula niz svjetskih prvenstava na kojima je osvajala medalju. Sve je počelo 2007. godine u Melbourneu kada je osvojena zlatna medalja, a osim toga odličja sve do Budimpešte hrvatski vaterpolisti osvojili su još jedno zlato, jedno srebro i četiri bronce. Ali, ovaj put prvenstvo je došlo do kraja bez hrvatskog odličja. U grupnoj fazi Hrvatska je remizirala s Grčkom 8-8, a pobijedila Njemačku 13-9 i Japan 21-13. U osmini finala naši vaterpolisti svladali su Gruziju 13-7, u četvrtfinalu Srbiju 14-12, da bi u polufinalu bolja bila Španjolska 10-5.

CIBONA U MAJSTORICI DO 20. NASLOVA PRVAKA

Košarkaši Cibone osvojili su 20. put naslov prvaka Hrvatske pobijedivši u odlučujućoj, petoj utakmici finala doigravanja Zadar s 56-53 pred oko 5.000 gledatelja na ispunjenim tribinama Košarkaškog centra "Dražen Petrović". Cibonu su do pobjede predvodili Toni Nakić s 15 koševa i sedam skokova te kapetan Roko Prkačin s 14 poena, šest skokova i pet asistencija. Za Zadar su najbolji bili Dominik Mavra s 13 koševa i Trevor Thompson s 12 poena i 12 skokova.

HRVATSKA SVJETSKI PRVAK U RUKOMETU NA PIJESKU

Hrvatska muška seniorska reprezentacija u rukometu na pijesku osvojila je naslov svjetskog prvaka na SP u Heraklionu. U finalnoj utakmici Hrvatska je bila bolja od Danske rezultatom 2-0 u setovima i tako osigurala treći naslov svjetskih prvaka te 30. medalju za bogatu kolekciju hrvatskog rukometa na pijesku. Nakon šest dana natjecanja i devet pobjeda u devet odigranih utakmica, Lucian Bura proglašen je najboljim desnim krilom te najboljim strijelcem prvenstva.

SANDRA PERKOVIĆ POBIJEDILA U OSLU

Dvostruka olimpijska pobjednica i hrvatska rekorderka u bacanju diska Sandra Perković pobijedila je na mitingu Dijamantne lige u Oslu s hicem od 66,82 metra. Perković je na Bislett stadionu u Oslu konačno pobijedila olimpijsku pobjednicu Amerikanku Valerie Allman (65,91), nakon što je bila druga iza Amerikanke u Birminghamu i Eugeneu. Perković ove sezone ima hitac od 67,26 metara, dok Allman ima najbolji hitac ove sezone na svijetu i osobni rekord (71,46).

BORNA ĆORIĆ POBJEDNIK ATP CHALLENGERA U PARMU

Hrvatski tenisač Borna Ćorić pobjednik je jakog ATP Challengea u talijanskoj Parmu, nagradnog fonda od 135 tisuća eura. Zagrepčanin je u završnom dvoboju pobijedio Šveđanina Eliasa Ymera sa 7-6 (4), 6-0. Ćorić je tako osvojio svoj treći ATP Challenger u karijeri, prvi nakon kolumbijske Barranquille daleke 2015. godine. Nakon ovog uspjeha čeka ga veći skok na ATP listi. Prije ovog nastupa bio je 255., a sada će se sasvim približiti 200. poziciji.

WIMBLEDON: MILI POLJIČAK JUNIORSKI POBJEDNIK, MEKTIĆ-PAVIĆ FINALISTI

Najbolji hrvatski junior prvi je Hrvat pobjednik Grand turnira tenisača u Wimbledonu u juniorskoj konkurenciji dok je naš par Nikola Mektić i Mate Pavić izgubio susret u finalu.

“... LIJEPA LI SI, ...”

OSTACI KULISA SA SNIMANJA IGRANOG FILMA AS THE SEA RAGES, 1959. GODINE, NA OTOKU MANA U NACIONALNOM PARKU “KORNATI”. MANA JE POZNATA I PO OKOMITIM LITICAMA KORNATSKIH OTOKA KOJE SE NAZIVAJU KRUNE, OKRENUTE PREMA OTVORENOM MORU – NAJDULJE KRUNE IZNAD RAZINE MORA SU UPRAVO NA MANI, U DULJINI OD I 350 METARA.

